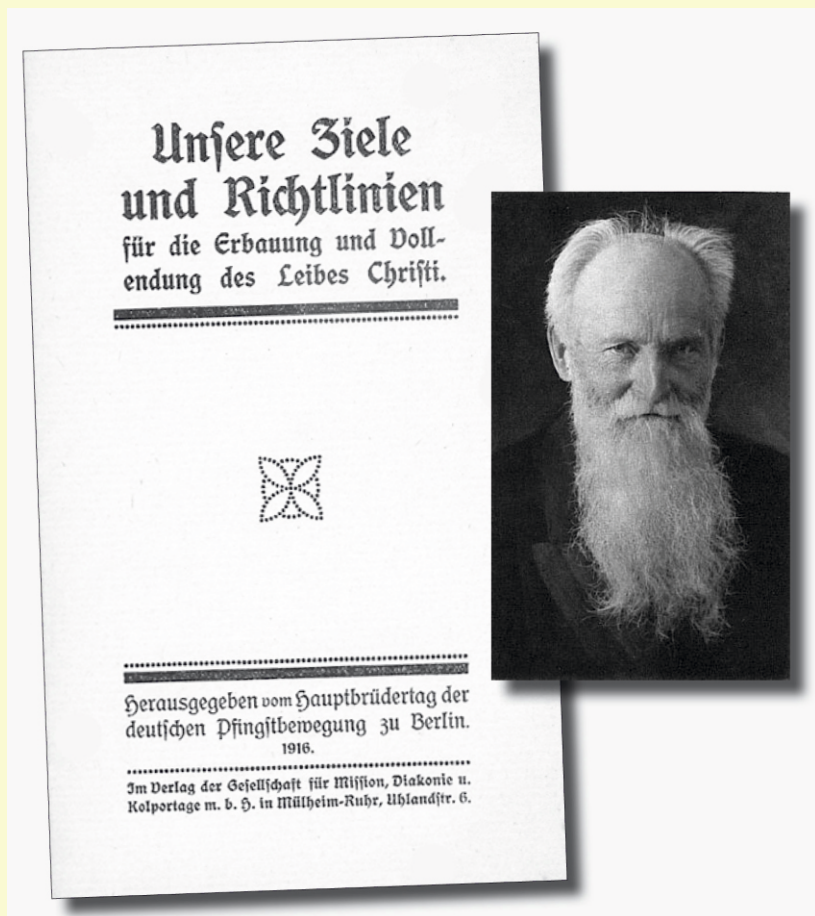

Om Pingstväckelsens riktlinjer. Anteckningar om skriften och den tidiga pingstväckelsen i Tyskland.

Roland Gäreskog

Skrifter utgivna av
Insamlingsstiftelsen för pingstforskning
Nr 19

Roland Gäreskog

Om Pingstväckelsens riktlinjer
Anteckningar om skriften och den tidiga
pingstväckelsen i Tyskland

INSAMLINGSSTIFTELSEN FÖR PINGSTFORSKNING instiftades år 2004 av pingstpastor Bertil Carlsson och hans fru Anna-Britta Carlsson. Stiftelsen har till ändamål att främja akademisk forskning om den svenska Pingströrelsen och förvaltas av Pingstförsamlingarnas skol- och kursverksamhet (PSK). Stöd till fonden kan ges genom dess bankgiro nr: 5851-6899.

Copyright: Författaren och Insamlingsstiftelsen för pingstforskning 2016

Utgivare: Insamlingsstiftelsen för pingstforskning, www.pingst.se

Omslag: Eric Ekman

Bild: Omslag på den tyska utgåvan 1916 och fotografi på Jonathan Paul från omkring 1925.

ISBN 978-91-979159-8-4

ISSN 2000-0006

Tryck: Stema Print AB, Forserum 2016

E-publikation: www.pingst.se

Innehåll

1. Inledning 7
2. Pingstväckelsens tidiga utveckling i Tyskland 9
 - Gemenskapsrörelsen fram till år 1907 10
 - Jonathan Paul och »det rena hjärtat« 14
 - Pingstväckelsen kommer till Tyskland 17
 - Väckelsen i Kassel 21
 - Utvecklingen efter väckelsen i Kassel 24
 - Nystart för pingstväckelsen i Hamburg 28
 - Pingströrelsens inställning till väckelsen i Los Angeles 29
 - Berlindeklarationen 31
 - Mülheimdeklarationen 33
 - Motståndet inom Gnadauförbundet 35
 - Mülheimrörelsen som organisation 41
 - Lewi Pethrus om pingstväckelsen i Tyskland 47
3. Den tyska utgåvan år 1916 50
4. Den svenska utgåvan 60
5. Avvikelser mellan den svenska utgåvan och originalet 70
6. Den tyska utgåvan år 1917 76
 - Bilaga 1. Introduktion (1916) 79
 - Bilaga 2. Kapitel VII (1916) 83
 - Bilaga 3. Kapitel VIII (1916) 87
 - Bilaga 4. Jämförelse mellan de tyska utgåvorna 99
 - Bilaga 5. Förord (1917) 102
 - Bilaga 6. Kapitel V, avsnitt 7 (1917) 105

1. Inledning

År 1917 lät Förlaget Filadelfia trycka en skrift med titeln *Pingstväckelsens riktlinjer*. Utgiven av en pingstkonferens i Berlin. I ett förord skriver Lewi Pethrus bland annat:

Denna skrift är resultatet av många verkligt andedöpta mäns erfarenhet, vilka de under många års välsignelser, lidanden och motstånd inhämtat. – Bokens innehåll är huvudsumman av ett flera dagars samtal, som hållits i Berlin av en stor skara andedöpta predikanter. Deras erfarenheter och det ljus i skriften, som Anden givit dem, framstråla på följande blad. (Pvrl. s. 3)

Pingstväckelsens riktlinjer är en översättning av större delen av en skrift som gavs ut i Tyskland i slutet av år 1916: *Unsere Ziele und Richtlinien für die Erbauung und Vollendung der Leibes Christi* (»Våra mål och riktlinjer för uppbyggandet och fulländandet av Kristi kropp«). Den hade utarbetats inom den gren av den tyska pingströrelsen som då var den dominerande, *die Mülheimer Bewegung* (»Mülheimrörelsen«).

När Insamlingsstiftelsen för pingstforskning år 2009 beslöt att ge ut en nyutgåva av *Pingstväckelsens riktlinjer* fanns inget publicerat om den tyska utgåvan, vare sig i Tyskland eller i Sverige. Jag bestämde mig då för att försöka få tag på ett exemplar och ta reda på under vilka förhållanden som skriften hade kommit till. Det visade sig att en andra, omarbetad, utgåva kom ut redan hösten 1917. Resultatet av denna undersökning redovisas här som en sammanställning av mina anteckningar och ställs till förfogande för den som är intresserad av att få information om dessa skrifter, deras bakgrund och om omständigheterna kring tillkomsten. Endast ett mindre antal texter kommenteras.

Paul Schmidgall, rektor vid *das Europäische Theologische Seminar* (Freudenstadt-Kniebis) och dr Carl Simpson, dekan vid samma seminarium, har varit till stor hjälp med upplysningar och tryckt material.

Skriften inleds med ett kapitel om Mülheimrörelsens framväxt och utveckling fram till slutet av 1910-talet. Därefter följer fyra kapitel om de olika utgåvorna och jag förutsätter här att innehållet i den svenska utgåvan är känt för läsaren. I allmänhet har tyska citat i huvudtexten översatts till svenska. Beträffande den tyska utgåvan från år 1917 redovisas endast några enstaka ändringar relativt den första utgåvan; en översiktlig sammanställning återfinns i bilaga 4.

De texter i 1916 års tyska utgåva som inte togs med i den svenska utgåvan återges i kapitel 3, i kapitel 5 samt i bilagorna 1–3 där inledningen och två kapitel återges på tyska.

I fortsättningen förkortas ibland de tyska utgåvornas titlar till *Unsere Ziele und Richtlinien*. I hänvisningar används beteckningarna »1916« och »1917« för de tyska utgåvorna, »Pvrl.« för den svenska samt »PG« för tidskriften *Pfingstgrüße*. I de sex bilagorna med texter ur de båda tyska utgåvorna, anges i titeln »(1916)« och »(1917)« alltefter den utgåva som avses.

Förlaget Filadelfia ägdes av Filadelfiaförsamlingen i Stockholm där Lewi Pethrus (1884–1974) var pastor och föreståndare. Församlingen hade bildats år 1909 som Stockholms sjunde baptistförsamling. Den uteslöts år 1913 ur Baptistsamfundet. Lewi Pethrus fortsatte att samarbeta med flera pastorer och lekmän inom samfundet, och då främst med sådana som sympatiserade med John Ongman (1845–1931), som var pastor i baptistförsamlingen Filadelfia i Örebro och ledare för Örebro Missionsförening men också för den pingströrelse inom Baptistsamfundet som ibland kallas Ongmansriktningen. Successivt minskade emellertid samarbetet vilket ledde till att Lewi Pethrus från omkring årsskiftet 1915/1916 var informell ledare för en rörelse med ett drygt 20-tal församlingar som hade slutit upp bakom honom och som i denna skrift kallas Pingströrelsen. Vid samma tid började Filadelfiaförsamlingen i Stockholm att ge ut veckotidningen *Evangelii Härold* med Pethrus som en av redaktörerna.

Jag har översatt de tyska texter som saknar källhänvisning. Ett problem har varit att i de tyska texter som förekommer i källmaterialet används ord, uttryck och metaforer som ingick i en för författarna och läsarna gemensam vokabulär och tradition, och som gör att det idag kan vara svårt att förstå vad författarna vill ha sagt om man inte är väl förtrogen med de förhållanden som behandlas. En annan omständighet som möjligen kan ha gett upphov till fel är att alla originaltexter från åren 1908–1920 är tryckta med frakturstil och att problem i avbildningsprocessen har gjort att en stor del av de kopior jag haft tillgång till är synnerligen svårlästa. Den tyska grammatiken erbjuder som bekant möjligheten att konstruera meningar som för den som inte är så hemmastadd i språket kan vara svåra att förstå om inte satsdelarna tas ut och reglerna i morfologi och syntax beaktas. Några av de aktuella författarna excellerar stundtals i denna teknik.

2. Pingstväckelsens tidiga utveckling i Tyskland

Pingströrelsen i Tyskland omfattar idag ett flertal samfund. Två av dessa är *Mülheimer Verband* (4 100 medlemmar i 50 församlingar) och *Bund Freikirchlicher Pfingstgemeinden* (27 000 medlemmar i 275 församlingar). Det sammanlagda medlemsantalet för samtliga pingstsamfund är 50 000, det vill säga mindre än en promille av landets 80 miljoner invånare.¹ Karismatiska rörelser vid sidan om pingströrelsen är betydligt större; möjligen har de mer än en miljon anhängare.

Pingstväckelsens utveckling i Tyskland påverkades i hög grad av första världskriget, Hitlers maktövertagande, andra världskriget och de båda krigens fredsuppgörelser. Under nazitiden var förhållandena svåra för församlingarna och efter kriget förbjöds dessa i Östtyskland.

Mülheimer Verband (»Mülheimförbundet«) var under många år det största pingstsamfundet, och det är detta samfunds tillblivelse och tidiga utveckling vi här ska se närmare på. Rörelsens tyngdpunkt låg i nordöstra delen av landet, i områden som idag tillhör Polen samt i områden som före Tysklands enande låg i Östtyskland. Landets yta minskades påtagligt genom fredsuppgörelserna: från ca 540 000 kvadratkilometer före första världskriget till ca 358 000 i dag.

Mülheim är en stad i västra Tyskland – den ligger i närheten av Essen vid floden Ruhr och heter egentligen: Mülheim an der Ruhr. I denna stad låg ursprungligen rörelsens centrum; därav namnet *Mülheimer Verband*. Tidigt omtalades rörelsen som *die Mülheimer Bewegung*. Inom rörelsen undvek man att använda något namn. Detta var en följd av att man inte ville bilda ett samfund utan såg sig som en ekumenisk rörelse; andedopet var en gåva till alla kristna. Rörelsens förgrundsgestalt under dess första decennier var Jonathan Paul.

Som underlag till föreliggande kapitel har jag främst använt mig av följande litteratur:

- Fleisch, D. Paul 1957, *Die Pfingstbewegung in Deutschland*.
- Lange, Dieter 1981, *Eine Bewegung bricht sich Bahn*, andra upplagan.

¹ Alla ovan nämnda uppgifter är avrundade.

- Schmidgall, Paul 1997, *90 Jahre Deutsche Pfingstbewegung*.
- Simpson, Carl A. 2011, *A Critical Evaluation of the Contribution of Jonathan Paul to the Development of German Pentecostal Movement*.

Jag har också använt mig av tidskrifter, främst *Pfingstgrüße* (Tyskland), *Confidence* (England) och *Byposten* (Norge). Med hänsyn till att jag inte skildrar pingströrelsens bakgrund och framväxt mer än översiktligt har jag inte besökt några tyska arkiv för att ta del av opublicerat källmaterial.²

Gemenskapsrörelsen fram till år 1907

I Tyskland fanns i början av 1900-talet ett stort antal *landskyrkor* som sammantagna kallades *Evangeliska kyrkan* med medlemmar som bekände sig till den lutherska eller den reformerta läran. Ungefär 60 % av befolkningen var medlemmar i dessa kyrkor och omkring 35 % tillhörde den romersk-katolska kyrkan.³

Inom Evangeliska kyrkan uppstod i början av 1870-talet en rörelse som ett resultat av mötesserier i Tyskland av den amerikanske väckelseevangelisten Dwight L. Moody (1837–1899) och sångaren Ira D. Sankey (1840–1907), samt genom att ganska många präster och lekmän inom kyrkan deltog i möten i England inom den helgelserörelse, *Higher Life*, som Charles G. Finney (1792–1875) åtskilliga år tidigare hade varit med om att initiera.⁴ Rörelsen i Tyskland kom så småningom att kallas för *die Gemeinschaftsbewegung* (»Gemenskapsrörelsen«). Medlemmarna var organiserade i *Gemeinschaftskreise* (»gemenskapskretsar«). En sådan krets kallades *Gemeinschaft* (»församling«) till skillnad från *Gemeinde* som var bennämningen på församlingarna inom Evangeliska kyrkan. Flera av kretsarna hade tidigare varit pietistiska konventiklar. Gemenskapsrörelsen kan därför delvis ses som en fortsättning av dessa.

² Ett förhållande som sannolikt skulle begränsa utbytet av ett besök är att en stor andel av det arkivmaterial som fanns från den tidiga pingströrelsen förstördes under andra världskrigets slutskede.

³ De evangeliska och katolska kyrkorna var statskyrkor. År 1919 skildes de från staten och religionsfrihet infördes.

⁴ Även Finney (1792–1875) besökte Tyskland. – *Higher Life*-rörelsen kallas ibland Keswickrörelsen på grund av de stora konvent som hölls (och fortfarande hålls) i Keswick i England.

Det var inom Gemenskapsrörelsen som pingstväckelsen år 1907 fick ett fäste vilket motiverar att vi här ser något närmare på denna rörelse för att få en uppfattning om den kontext i vilken Mülheimrörelsen växte fram. Mülheimrörelsens ledande predikanter under de första decennierna kom från Gemenskapsrörelsen: **Jonathan Paul** (1853–1931), **Kurt Regehly** (1867–1912), **Emil Meyer** (1869–1950), **Eugen Edel** (1872–1951), **Emil Humburg** (1874–1935), **Carl Octavius Voget** (1874–1936), **Martin Gensichen** (1879–1965) och **August Friemel**. Av dessa var Paul, Regehly, Voget och Gensichen prästvigda inom Evangeliska kyrkan och titulerades därför *Pastor*. De hade lämnat sina tjänster men hade fortfarande (viss) status som präster. Voget återupptog år 1929 sin prästtjänst inom kyrkan men stod kvar i Mülheimförbundet. De predikanter som inte var prästvigda titulerades *Prediger*.

Syftet med de möten som hölls inom Gemenskapsrörelsens kretsar var evangelisation och andlig uppbyggelse. Lekmännen spelade en viktig roll. Det pietistiska arvet var tydligt i både lära och verksamhet. Inom rörelsen förkunnades den personliga omvändelsen. Man skulle vara viss om att man var rättfärdiggjord genom tro. Medlemmarna var döpta som barn inom Evangeliska kyrkan. Man predikade vikten av att söka helgelse och möjligheten att bli helbrägdagjord genom tro, men förkunnelsen om helgelse och helbrägdagörelse hade inte samma utrymme i lära och praktik som i *Higher Life*-rörelsen. Man hävdade också att Jesus skulle komma tillbaka före tusenårsriket. Rörelsen kallade sig inte för helgelseörelse, även om det fanns predikanter som profilerade sig som helgelseförkunnare, liksom att det fanns gemenskapskretsar och hölls konferenser i vilka helgelsen hade stort utrymme. Gemenskapskretsarnas möten hölls så att de inte kolliderade med kyrkans gudstjänster. Man samlades för att bedja, läsa Bibeln, sjunga och samtala om andliga upplevelser. Var det en predikant med på mötet ersattes samtalet med en predikan.

År 1886 gjordes det första allvarliga försöket att stärka banden mellan kretsarna. Tanken var att samla representanter för dessa till en konferens där man skulle enas om någon form av samordning. Först våren 1888 lyckades initiativtagarna få en tillräckligt stor uppslutning omkring en agenda och inbjöd därför till en konferens under pingsthelgen i staden Gnadau i närheten av Magdeburg. Även representanter för kristliga föreningar, inriktade mot evangelisation, mission och socialt arbete kontaktades i den mån de ansvariga sympatiserade med rörelsen.

I inbjudan meddelades att det förväntades att de som kom till konferensen skulle vara beredda att ställa sig bakom ett uttalande om samverkan. Förutsättningar för denna vidare gemenskap var att Evangeliska kyrkans förordningar skulle respekteras och att kretsarnas möten med bön, bibelstudier och samtal om andliga erfarenheter skulle ses som ett viktigt komplement till kyrkans gudstjänster. »Oevangeliska, svärmiska och våldsamma helandemetoder« – »*unevangelische, schwärmerische und gewaltsame Heilsmethoden*« – skulle inte tillåtas (Lange s. 84).

Till konferensen kom 142 personer, alla män, från i stort sett alla landsdelar, 68 var teologer (varav flera var präster inom kyrkan) och 74 lekmän. Andelen lekmän är påfallande hög och en av de frågor som behandlades var hur lekmännens ansvar och inflytande skulle kunna stärkas. En mängd teologiska och praktiska frågor avhandlades utifrån föredrag av vidtalade personer. På flera punkter var man kritisk till Evangeliska kyrkan, men man betraktade den ändå som sin.

Under konferensen menade en av talarna att kretsar inom ett större eller mindre geografiskt område borde sluta sig samman till ett förbund (»*Verband*«). Så småningom var hela landet indelat i provinser (»*Provinzen*«) och i varje provins fanns ett *Provinzialverband* (»provinsförbund«). Antalet provinser var 39.⁵ I vart och ett av dessa förbund fanns ett brödråd (*Provinzialbrüdererrat* eller exempelvis *der Brüdererrat in Pommern*) som fungerade som en styrelse för provinsens gemenskapskretsar.

Gnadaukonferenser kom fram till år 1906 att hållas under pingsthelgen vartannat år och sedan varje år. De kallades Gnadaukonferenser även om de hölls i någon annan stad; endast de sex första hölls i Gnadau.

Den lokala gemenskapskretsen var en förening med styrelse vilken valdes av medlemmarna. Ordförande och ledare för en krets var en präst eller (kanske oftare) en lekman som genom handpåläggning avskilts till »lekmannapräst«.

Konferensen år 1888 medverkade till att medlemmarna i de lokala gemenskapskretsarna mer påtagligt än tidigare upplevde sig som en del av en större gemenskap – *die Gemeinschaftsbewegung*. Detta bidrog till att rörelsen fick en snabb tillväxt och en ökad utbredning inom landet. Behovet av en överordnad struktur upplevdes angelägen av många och vid den andra Gnadaukonferensen, år 1890, bildades en central

⁵ Preussen bestod av 14 provinser, medan de övriga provinserna var identiska med de återstående (del)staterna (25 st.) som utgjorde Tyskland.

kommitté – *das Deutsche Komitee für evangelische Gemeinschaftspflege* – bestående av fem ledamöter varav en utsågs till ordförande. Två år senare ökades antalet ledamöter till sju.

Från år 1875 hade evangelisationskampanjer hållits då och då i olika städer. I början av 1880-talet inordnades denna typ av verksamhet i en organisation vilket bland annat medförde att en skola för utbildning av evangelister inrättades. Skolan invigdes 1884 och fick namnet *Johanneum*. Evangelisationsrörelsen hade starka band till Evangeliska kyrkan, som hade ett avgörande inflytande på verksamheten och på intagningen av elever. Inom Gemenskapsrörelsen såg man ett behov av att få kontroll över denna verksamhet, dels för att kunna utveckla den till att omfatta hela Tyskland, dels för att kunna påverka intagningen och utbildningen av elever vid skolan. Detta lyckades och från och med 1894 års Gnadaukonferens var den (inklusive skolan) en del av kommitténs ansvarsområde.

Först år 1897 bildades ett centralt förbund för Gemenskapsrörelsen: *der Deutsche Verband für evangelische Gemeinschaftspflege und Evangelisation* ofta förkortat till *der Gnadauer Verband* («Gnadauförbundet»), som bestod av de olika provinsförbunden, vilka leddes av sina brödråd. Ordförandena i dessa utgjorde den centrala kommittén som fick ett nytt namn: *das Komitee des Gnadauer Gesamtverbandes*. Senare ersattes ordet kommitté av styrelse: *der Gnadauer Vorstand* («Gnadaustyrelsen».⁶ Det fanns flera predikanter och lekmän inom rörelsen som inte var styrelsemedlemmar, men som hade mycket att säga till om och som exempelvis tog initiativ till konferenser och olika samarbetsprojekt. Dessa personer tillsammans med styrelsen utgjorde i praktiken rörelsens *ledande bröder*.

Gnadaustyrelsen bedrev också mission utomlands.

Gemenskapsrörelsen hade en komplex organisatorisk struktur som innehöll olika typer av föreningar och sällskap med en mer eller mindre stark koppling till rörelsen. Den hade ett omfattande regelverk för vad som gällde för de lokala gemenskapskretsarnas representation i provinsförbunden och sedan i Gnadaukonferensen, hur medlemmar i brödråden tillsattes och avsattes, hur kretsar togs in i provinsförbunden

⁶ År 1910 hade styrelsen 20 medlemmar, vilket torde innebära att det då endast fanns 20 provinsbrödråd. Flera personer representerade då således mer än en av de 39 provinserna (s. 12).

och uteslöts etcetera. Kretsarna och provinsförbunden var emellertid relativt självständiga. Hur en enskild krets var organiserad har jag inte funnit några uppgifter om. Nattvard firades endast om det fanns någon som var prästvigd, en *Pastor*, som delade ut brödet och vinet. Det vanliga var att man deltog i Evangeliska kyrkans nattvardsfirande, men många ville inte dela brödet och vinet med sådana som inte var omvända. Det förekom därför att man vände sig till en *Pastor* inom kyrkan som var välvilligt inställd till Gemenskapsrörelsen och bad honom ordna nattvard i kyrkan för kretsens medlemmar.

Några uppgifter om antalet gemenskapskretsar och antalet medlemmar under tidsperioden 1888–1920, har jag inte funnit. I början av 2000-talet var medlemsantalet omkring 300 000. Åren 1888–1903 var »rörelsens blomningstid« (Lange s. 113), varför det bör ha varit markant flera medlemmar då än i modern tid.

Jonathan Paul och »det rena hjärtat«

Gnadaukonferensen 1896 samlade omkring 400 deltagare. Konferens temat var »kristlig fullkomlighet enligt Bibeln och vägen dit«. Olika uppfattningar kom till tals, men alla var angelägna att inte framföra kritiska synpunkter på ett sätt som kunde äventyra »den broderliga enheten« (Lange s. 109).

Otto Stockmayer (1838–1917) och Theodor Haarbeck (1846–1923) gjorde de viktigaste inläggen. Stockmayer, som sedan år 1878 förestod ett hem i Schweiz för själavård, hade i hög grad påverkats av helgelse-rörelsen i England. Han hade en synnerligen stark ställning inom rörelsen, trots att han inte var ledamot i Gnadaustyrelsen. Han var en efterfrågad predikant i rörelsens konferenser. Stockmayer hävdade att den som har uppnått kristlig fullkomlighet (*»christlichen Vollkommenheit«*) var helt överlåtten till Kristus och fick i och med det hjälp av den helige Ande till lydnad i tro samt att förstå Guds ord; blodet hade befriat honom från varje syndig böjelse vilket gjorde att han ville ha en allt innerligare gemenskap med Kristus. Haarbeck var *Direktor* för Johanneum. Han hade en något reserverad hållning till helgelse-rörelsen. Han menade att Nya testamentet skiljer på fulländad (*»vollendet«*) och fullkomlig (*»vollkommen«*): trons fulländning sker efter döden, fullkomlig kan man möjligen bli under sin livstid – men det ansåg han vara en oväsentlig fråga – han menade att Gud inte ställer något sådant krav – *»die Vollendung der Gläubigen geschieht im jenseitigen Leben, die*

Vollkommenheit ist zunächst keine Forderung Gottes an den Menschen, sondern in erster Linie Gabe Gottes und Tat Christi an uns«. (Lange s. 110).

Pastor Jonathan Paul svarade som konferensens sekreterare för att en konferensrapport togs fram. I inledningen skriver han angående samtalen om kristlig fullkomlighet att »det är förspild möda, när man läser om, eller är närvarande under sådana förhandlingar om man inte låter sig döpas med den helige Ande och med eld« (Lange s. 108).

Från omkring sekelskiftet 1899/1900 kom Gnadauförbundet att påverkas dels av andliga rörelser i bland annat England, dels av inre motsättningar som verkade splittrande. Av särskilt intresse här är en artikel under rubriken »Jesus wird« (»Jesus skall«) som Jonathan Paul publicerade i sin tidskrift *Heiligung* i april 1904.⁷

Paul hävdade i sin artikel att han sedan flera år tillbaka själv hade fått uppleva att det förhöll sig som det står i Johannes första brev 3:16: »Den som förblir i honom [Jesus] syndar inte«. Han hade emellertid inte lyckats att *ständigt* förbli i Jesus, något som han hade förväntat sig genom att låta sig helt ledas av Anden. Romarbrevet 6:6 tycks ha blivit en utgångspunkt för hans sökande: »vår gamla människa har blivit korsfäst med honom, för att syndakroppen skall göras om intet, så att vi icke mer tjäna synden«. Vad återstod?

Jag hade under betraktande av min Frälsare kommit så långt, att jag kände, att jag genom hans död hade blivit fri från den gamle Adam; numera önskade jag i djupet av mitt hjärta att aldrig mer synda icke ens i de minsta tankarna. Nu sade jag mig, att Jesus så helt måste bli min nye Adam, att han stund för stund måtte leva i mig på samma sätt, som förr den gamle Adam gjort. Jag hade redan tidigare närt denna tanke och även uttalat densamma, men nu berodde det på om jag ville så helt överlåta mig åt honom – min nye Adam –, om han kunde vara allt för mig så att jag för framtiden [var] besjälad av honom [och] icke mer syndade. [...] Det ljöd i mitt inre: »Skall Jesus bli för dig?« Och då genljöd i mitt inre trons stämma: »Jesus skall!«. [...] Ingen befläckelse vare sig i tankar eller genom temperamentets retande har sedan dess förekommit [...] Jag lever i det saliga faktum, att Jesus är min nye Adam, av vilken jag väntar allt och får vänta allt.⁸

⁷ Flera tidskrifter gavs ut inom Gnadauförbundet. Den mest betydande var *Philadelphia* som Gnadaukonferensen 1890 beslutade att ge ut som rörelsens organ. Paul började ge ut sin tidning i oktober 1898.

⁸ Citerat ur *Glöd från altaret*, september och oktober 1910.. Hela artikeln från 1904 är inte återgiven i tidskriften.

Paul menar alltså att vad som hade fattats honom var att han inte i tro hade beslutat sig för att helt överlåta sig till Jesus, men i och med att han nu hade gjort det skulle han inte synda mer; »är den gamle Adam dödad, då är också dess syndiga väsende med alla sina känslor, lustar och begärelser tillintetgjord«. Han kände inte längre någon böjelse att synda – »*ich bin jetzt – von alten Adamswesen erlöst – völlig frei für das Leben des neuen Adam. Der sündliche Hang ist von mir genommen und statt dessen bin ich, wie es im 2. Petr 1, 4 bezeugt wird, der göttlichen Natur teilhaftig geworden*«. I sitt »nya liv« levde han ständigt tillsammans med Jesus, som på ett mycket djupare sätt än tidigare hade blivit »verklig« och »aktuell« för honom – »*der Heiland wurde mir in einer viel tieferen Weise 'wirklich' und 'gegenwärtig' als je zuvor*«. ⁹

Pauls önskan var att alla skulle få ta del av den frigörelse som han själv hade fått uppleva. Han var införstådd med att många kunde ha betänkligheter och invändningar, varför han ägnade halva artikeln åt att visa att hans erfarenhet var bibelenlig. Han betonade att man har möjlighet att synda, men är befriad från syndens lag så länge man förblir i Kristus. Den kritik som riktades mot den »Paulska läran om det rena hjärtat« som hans utläggning i *Heilung* kom att kallas, gällde främst påståendet att förutsättningen för att inte synda var att ständigt förbli i Jesus. Man menade att Pauls helgelselära därmed fick ett starkt överspänt och obibliskt drag.

Inom Gemensksapsrörelsen hade man haft problem i vissa regioner under tidigare år på grund av att läror om syndfrihet hade förkunnats. De ledande inom Gnadauförbundet var därför angelägna om att Pauls artikel togs upp vid den ordinarie Gnadaukonferensen under pingst-helgen (1904). Där fick han tillfälle att berätta om sin upplevelse och förklara vad han menade med att bli löst från varje böjelse att synda. Paul försvarade sig mot den kritik som framfördes, men uppenbarligen utan någon större framgång. Konferensens ordförande, greve Eduard von Pückler (1853–1924), hade hänvisat till Johannes ord: »Om vi säger att vi inte har någon synd, bedrar vi oss själva«. Han menade att Paul spred en villfarelse – »*da sitzt bei Bruder Paul der Irrtum. Wir können uns nicht selbst durchforschen. Und so kann Bruder Paul nicht wissen und nicht*

⁹ Jag har inte sett att Paul själv ansåg att denna upplevelse innebar *kristlig fullkomlighet*, eller *fullkomlig helgelse* som var Wesleys benämning. Denne ansåg under lång tid att de som hade uppnått detta tillstånd syndade inte och tänkte inga syndiga tankar. Pauls uppfattning låg nära John Wesleys.

sagen, daß er keine Sünde in sich hat«. Utifrån debatten gjorde styrelsen ett uttalande, av vilket det framgår att de som hade yttrat sig var överens om att det var ett eftersträvansvärt mål att oavbrutet förbli i Jesus, men att en majoritet uttryckligen tillbakavisade Pauls påstående om syndanaturens borttagande i människan.¹⁰

Pauls framställning under konferensen kan ha haft sådana brister att det fanns skäl att ta avstånd från hans uppfattning, men det kan ha varit de tidigare erfarenheterna som gjorde att den måste avvisas. Jag återkommer till Pauls »syndfrihetslära«.

Jonathan Paul hade studerat teologi vid universiteten i Greifswald och Leipzig. Han arbetade sedan som lärare. År 1889 utnämndes han till kyrkoherde i Ravenstein i Pommern (ca 150 km nordost om Berlin; idag Wapnica, Polen). Där fick han 1890 uppleva en »genomströmning av den helige Ande« (Simpson s. 55). Vid sidan av sin prästtjänst började han resa omkring som evangelist. Från 1894 hade han en ledande post i Gnadauförbundet i Pommern. Han var också ansvarig för dokumentationen från Gnadaukonferensernas förhandlingar. År 1899 lämnade han sin tjänst i Ravenstein och flyttade till Berlin, där han arbetade som evangelist på heltid inom den Evangeliska kyrkan. Verksamhetsområdet omfattade både Tyskland och Schweiz. År 1902 var han med och grundade *die Deutsche Zeltmission* (»Tyska tältmissionen«) och i denna arbetade han som evangelist fram till år 1910, huvudsakligen i östra delen av Tyskland. Under vintern hölls möten i hyrda lokaler eller i lokaler som tillhörde gemenskapskretsar. Denna tältmission var fristående, men uppfattades sannolikt av många som en verksamhet inom Gnadauförbundet. Kampanjer ordnades ibland tillsammans med Evangeliska kyrkan, gemenskapskretsarna och frikyrkoförsamlingarna på de aktuella platserna.

Pingstväckelsen kommer till Tyskland

Gemenskapsrörelsen påverkades, som nämns ovan, under åren efter sekelskiftet 1899/1900 av rörelser och väckelser i Storbritannien. Så hade det ju varit även i början av 1870-talet. Vid sekelskiftet gällde det främst de stora väckelsekampanjer som den amerikanske evangelisten Reuben A. Torrey (1856–1928) och sångaren Charles M. Alexander

¹⁰ Ruhbach, Gerhard 1989, »Die Erweckung von 1905 und die Anfänge der Pfingstbewegung« i *Schwerpunkt: Die Gemeinschaftsbewegung*, red. Martin Brecht, s. 111.

(1867–1920) höll i Moodys anda åren 1903–1904, väckelsen i Wales med Evan Roberts från hösten 1904 samt Keswickrörelsen. Åtskilliga medlemmar i Gemenskapsrörelsen besökte England och Wales, och många inom rörelsen hoppades att man i Tyskland skulle få uppleva det som skedde på andra sidan kanalen.

Våren 1905 började två pastorer inom Gnadauförbundet hålla väckelsemöten i Mülheim an der Ruhr inspirerade av väckelsen i Wales. Dessa möten samlade mycket folk som kom från olika evangeliska sammanhang. Efter en tid hölls sammankomsterna i Tyska tältmissionens tält som rymde 3 000 personer. Här predikade Paul under någon vecka. Under de följande sex veckorna blev omkring 3 000 frälsta. Offentliga syndabekännelser hörde till mötenas fasta inslag. Väckelsen gjorde att en självständig förening eller församling – *Christlichen Gemeinschaft* – bildades i Mülheim i oktober 1905 med Emil Humburg som ledare. Väckelsen fick en viss spridning till andra platser i Tyskland.

År 1906 kom rapporter från USA om pingstväckelsens utbrott i Los Angeles. Människor hade blivit andedöpta och tungotalet var tecknet. Rörelsens centrum var *The Apostolic Faith Mission* vid Azusa Street.

Den norske metodistpredikanten Tomas Ball Barratt (1862–1940) blev andedöpt i New York hösten 1906, efter att han hade fått vetskap om väckelsen i Los Angeles; han hade tagit kontakt med Azusa Streetmissionen och fått vägledning. Till julen var han tillbaka i sin hemstad Kristiania (Oslo) och började förkunna andedop med tungotal. Rykten om dessa möten nådde snart predikanter och lekmän inom Gnadauförbundet och våren 1907 reste Paul till Norge och tog del av budskapet. Han menade sig inte ha fått uppleva något nytt – han räknade upplevelsen i Ravenstein som sitt andedop – men ansåg att det som pågick i Kristiania var ett Guds verk. Han hade motstått frestelsen att låta någon av de tungotalande bröderna lägga händerna på honom så att han skulle få tala i tungor. Han ansåg inte att tungotalet var ett tecken på att man var andedöpt.

Den 22–26 april hölls en konferens i Brieg (ca 25 mil öster om Dresden, idag Brzeg, Polen) där man behandlade väckelserna i »Wales, Kalifornien och Norge« (Simpson s. 106). Paul var en av deltagarna och berättade om sina erfarenheter i Kristiania. Åsikterna om tungotalet gick isär. Flera varnade för att det inte var äkta. Paul insåg faran att det kunde förekomma oäkta tungotal och att man därför måste »pröva andarna«

(ibid.). Han bad bröderna att inte bryta kontakten med dem som fick denna gåva och praktiserade den.

Eugen Edel, utbildad vid Johanneum åren 1892–1896 och predikant i kretsen i Brieg, menade att det visserligen inte fanns någon säker profetia i Bibeln om en ny pingst, men väntade sig ändå en omfattande andeutgjutelse i församlingens slutskede. Han ansåg nämligen att profetian i Joel inte hade uppfyllts helt på den första pingstdagen. Fler-talet deltagare var entusiastiska och ville uppleva andedop med tungotal och sprida väckelsen inom Gemenskapsrörelsen. En av de mest ivriga var Heinrich Dallmeyer (1870–1925). Han arbetade som fri evangelist och var bosatt i Kassel.

En annan predikant inom Gemenskapsrörelsen som besökte Kristiania var Emil Meyer.¹¹ Han kan ha kommit dit på kvällen den 26 maj. Meyer var ledare för *die Hamburger Strandmission*.¹² Denna mission var fristående och stöddes ekonomiskt av medlemmar i Gemenskapsrörelsen. Redan vid sitt första möte i Kristiania fick han höra tungotal. En ung kvinna hade talat med tydliga och klara satser. Hon översatte sedan själv till norska, men flikade plötsligt in orden »O Sünder, kommt zu Jesus!« (Fleisch s. 33). Meyer frågade henne efteråt om hon kunde tyska men fick ett nekande svar. Intrycken under detta första möte fick honom att inse att rörelsen var äkta. Under de följande fjorton dagarna gjorde han en »noggrann undersökning« av Andens enskilda gåvor (ibid.). Det förefaller som att han under dessa två veckor inte besökte Barratts möten, men från och med den 9 juni var han en trogen mötesbesökare. Sannolikt upplevde han sitt andedop med tungotal vid den här tiden. Den 13 juni var Meyer inbjuden att gästa Barratts hem, och där fick han träffa Barratts hustru Laura men också en kvinna vid namn Dagmar Gregersen (1881–1984) som var lärare. Hon hade fått tungotalets gåva. Meyer hade träffat henne tidigare och då frågat om hon kunde följa med honom till Tyskland. Nu passade Meyer på att fråga om Gregersen var beredd. I hemmet var ytterligare en kvinna med, Agnes Thelle

¹¹ Meyer reste förmodligen till Kristiania direkt efter Gnadaukonferensen i Schönbeck 21–24 maj – troligen avses Schönbeck strax söder om Magdeburg.

¹² Missionen tillhandahöll sovplatser för ca 100 personer – priset för en övernattning var lågt – och hade ett hem för män och kvinnor vilka fick möjlighet att arbeta med enklare sysslor. Ett större hus var ombyggt till en kyrka.

(1876–1968) som arbetade som modist, och Meyer fick nu veta att båda kvinnorna hade planerat att resa till Tyskland.¹³

Meyer kom till Hamburg tillsammans med Gregersen och Thelle, troligen lördagen den 22 juni. I staden befann sig då Heinrich Dallmeyer som på uppmaning av Meyer hade kommit dit för att arbeta med evangelisation. Dallmeyer såg de två norskorna för första gången vid söndagens frukost. På måndagen fick han vid en husandakt höra dem tala i tungor. Han ansåg att det var den helige Ande som stod bakom. Den 25 juni kom under en bönestund »Herren över honom på ett sätt som han aldrig hade varit med om tidigare« (Fleisch s. 38). Två dagar senare blev han andedöpt och han blev fri från ett tolvårigt kroppsligt lidande. Under de dagar som följde hölls möten där Gregersen och Thelle medverkade; en kvinna tolkade dem. Dallmeyer bestämde att han och de båda kvinnorna skulle följas åt till Kassel för att där hålla en mötesserie. Meyer protesterade, men kvinnorna beslöt sig ändå för att resa. De kom till Kassel tillsammans med sin tolk den 6 juli. Dallmeyer hade kommit dit någon dag tidigare.

Gregersen och Thelle skriver om dagarna i Hamburg:

Den første søndag vi var i Hamburg havde »Strandmissionen« [...] en stor indvielsesfest for sit lokale.

Det store prægtige lokale var fyldt til trængsel. Paa grund af den store conference, som holdtes i byen, var der ogsaa mange tilreisende prester og evangelister. Fra hele Nordtyskland var unge og gamle kommet sammen for at opbygges, men det var underligt at se, hvorledes Herren begyndte at nedrive alt, som i aarenes løb var bygget op af mennesker. [...] Den første aften var det ikke mange, som førstod os. Vi var *underlige* for dem, men vor fred og lykke beholdt vi og stolte [»litade«] trygt paa, at Herren, som havde sendt os, ogsaa vilde bruge os, naar Hans time kom. Den næste dag var allerede isen brudt. Guds kraft kom saa overbevisende og mægtig over os, saa der blev et eneste stort skrig efter Herren. Herren havde begynt. [...] Et par dage efter kom 3 unge søstre, der arbejder blandt de faldne kvinder, ind til os kl. 7 morgen og raabte med jublende tunger: »Vi er blit fyldte af Aanden alle tre, Halleluja – Halleluja.« [...] Vi matte bare love og takke Gud. Den ene af disse søstre er vor tolk, og derfor blev glæden for os end større; thi vi förstod, at skulde vore vidnesbyrd udrette, hvad Herren vilde, maatte hun, som oversatte paa deres sprog, have samme erfaring.

¹³ Dagmar Gregersen (senare Engström) och Agnes Thelle (även Telle; senare Beckdal) reste till Indien år 1910 som de två första norska pingstmissionärerna.

[...] Det var underligt, hvorledes Herren førte en megt bekjendt evangelist fra Cassel sammen med os i Hamburg. Samme aften, som vi kom till Hamburg, havde Herren aabenbaret for ham, at han skulde reise til Hamburg, for han reiste hjem. Han var da i Lübeck. Selv havde han ingen lyst at resie, men paa Herrens ord maatte han. Nu priser och takker han Gud for den underfulde vei, Han havde med ham. Dag for dag kunde vi se, hvorledes Herren fik knækket den stolte, stive evangelist. Selv stod han paa predikstolen en aften og fortalte, at han i alle disse aar havde tjent Gud med urent hjerte, urene læber og hænder. Og at han ved vort første vidnesbyrd var blit overbevist. Vi stod jo kun som rør, hvorigjennem Herren talte, og ved næsten ikke selv, hvad der blev sagt. [...] Nu er den samme evangelist døbt med Aanden og reiser rundt i Tyskland og tænder baal for Herren. Mange er nu fyldt med Aanden og taler i tunger. Kraftige vidnesbyrd blir aflagt, drevne af Aanden. Og mange kjæmper for den største af alle gaver: *Aandens fylde*. Møderne har været stormende og stille, alt efter som Aanden leder dem. Men noget, som har grebet os svært her i Tyskland, er den ro, hvormed folk tager det, naar en blir døbt med den Hellig Aand og ild. Forsamlingen sidder stille, i stille ærefrygt [»vördnad«,] og det bidrager sit til at folk saa meget før blir overbeviste. Ja, Herren har begyndt et vældigt værk i Hamburg og han skal fuldføre det.

Fra Hamburg førte vor himmelske fader os til Cassel. (*Byposten* 27/7 1907)¹⁴

Väckelsen i Kassel

Söndagen den 7 juli började mötesserien i Kassel i en hyrd lokal. I det första mötet förekom inga tungotal. Dallmeyer och Gregersen hade talat. Åhörarna lyssnade uppmärksamt och det rådde en högtidlig stillhet under sammankomsten. En av de närvarande har berättat att han upplevde att det fanns en kraft i det som sades. Samme man hade på onsdagen varit med vid ett bibelstudium som Dallmeyer höll. Plötsligt hade en av norskorna börjat tala i tungor och fått talet uttytt. Budskapet hade varit allvarligt. Atmosfären i mötet var sådan att »man trodde man var i himlen och blev tilltalad av Gud«. »Rörda i sitt innersta skildes man i stillhet när mötet avslutades« – »*Innerlich aufs Tiefste angerührt, gingen die Teilnehmer still auseinander*« (Ruhbach s. 91). Tillströmningen ökade och snart fylldes lokalen kväll efter kväll. Från olika platser i landet kom åtskilliga medlemmar inom Gnadauförbundet för få att vara med om dessa »andedopsmöten«. Flera av dem blev andedöpta

¹⁴ Det är tveksamt om den evangelist från Kassel som nämns i citatet är Dallmeyer. Av någon anledning finns inte hans namn med i de brev Gregersen och Thelle fick publicerade i *Byposten*.

och därigenom började väckelsen spridas utanför Kassel. Mötesserien kan räknas som startpunkten för pingstväckelsen i Tyskland, även om den redan hade nått andra delar av landet men inte med den framgång som i Kassel.

Tre av Gnadaustyrelsens ledamöter – Elias Schrenk (1831–1913), Theodor Haarbeck och Ernst Modersohn (1869–1948) – var också i Kassel för att bilda sig en uppfattning om det som skedde. Ingen av dem kom till ett klart ställningstagande till hur styrelsen borde se på väckelsen, men mötena gjorde ett starkt intryck på dem. Schrenk höll ett kort tal den 21 juli innan han lämnade staden. Han berättade att han hade uppmanats att komma till Kassel för att få stopp på rörelsen, men hade kommit till insikt om att den var från Gud. Han hade väntat i 50 år på Andens gåvor och gladdes åt att svaret nu hade kommit. Men han var inte helt nöjd: »Man har gjort ett fel i Kassel. Man har låtit världen tränga in«. Han hoppades att rörelsen i fortsättningen skulle hålla sig till den »bibliska linjen« (Ruhbach s. 92). Mer exakt vad han syftade på framgår inte.

Berättelser från mötena under den första tiden indikerar att utlevelsen inte upplevdes störande trots att det hände att människor föll till golvet. Men efter en tid blev det annorlunda och samtidigt började det förekomma profetior och tungotal som Gregersen och Thelle tog avstånd från men som Dallmeyer uppmuntrade. De ansåg att det som skedde inte hade med den helige Ande att göra: profetiorna var oäkta och tungotalen var imitationer. Utlevelsen tog märkliga uttryck och anstormningen av människor medförde att polisen ingrep. Dallmeyer tvingades avbryta mötesserien den 1 augusti, det vill säga efter nästan fyra veckor.

Om den första tiden i Kassel skriver Gregersen och Thelle i det brev som citeras ovan:

Siden søndag [7/7] har det været store menneskemasser paa vore møder og, Halleluja, Herrens ild er faldt. Da vi en aften kom ind paa et møde og saa hele platformen omtrent besat med præster og prædikanter, da sagte vi til hinanden: »Nu blir det med os, som det var med Luther paa rigsdagen i Worms. Vi kan ikke andet end sige: 'Gud hjælpe os, Amen'.« [...] Det blev jubel i vor sjæl og paa vor tunge, da den mest ansedde mand i byens kirke kom og sagde, at dette maatte han opnaa. [...] Vi har i Cassel havt herlige møder. Ogsaa her har været storm och stille. Alt efter Aandens ledelse.

Et af de bedste møder, vi nogensinde har været paa, var mødet igaaftes. En masse mennesker var samlet. Og medens vi bad, kom Guds Aand

og slog ned i forsamlingen som et lyn [»blix«]. Søster Telle talte i tunger, jeg tolkede og den tyske søster oversatte paa tysk. Det var de mægtigste ord, der nogensinde har været hørt af os. Og hele forsamlingen raabte til Gud. End mand (organisten) blev saa fyldt, at han hoppet høit i veiret, klappet i hænderne og raabte Halleluja, saa at det vistnok kunde høres lang vei; hele forsamlingen klappet i hænderne. Der var, som alle var grebet af Aanden. Mere end en gang har vi maattet græde af fryd over vor Herres store kraft og væld. Vi venter større og større ting. Inspektøren for ett stort seminar her, en lærd ældre mand [Haarbeck], stod i begyndelsen skeptisk overfor dette, men blev overbevist igaar eftermiddag. Han har et meget stort seminar till uddannelse af evangelister og missionærer. Nu vilde han fra sin by »Barmen« sende ett par af disse unge mænd til Cassel, saa de kunde komme iddøpte hjem igjen. (*Byposten* 27/7 1907)

I ett senere brev till Barratt från Kassel skriver Dagmar Gregersen:

Nu har kirkens mænd begyndt at blande sig i sagen og diskutere den. *Dog er flere af de største prædikanter her bleven overbevist om, at det er fra Herren.* Den mest agtværdige prest her i byen, pfarrer Sperber, har sagt, at *han er villig til at ligge som et skuespil for verden og att bli jaget fra sin stilling, om han blot kan faa Herrens ild, kraft og gaver, **Ja, mange er døbte med Aanden og taler i tunger.*** En har faaet profetians gave saa vældig, og Gud aabenbarer for hende herlige ting.[...] Hertil strømmer nu folk fra alle kanter af landet for at høre og se. Store menneskemasser er samlet fra aften til aften, og Hans navn være lovet. Flere prædikanter er ogsaa tilstede, deriblandt Tysklands største evangelist, br Schrenck. Han sad og rystet over hele legemet [»lekamen«]. (*Byposten* 10/8 1907)

Brevet är skrivet före den 21 juli, den dag då Schrenk lämnade Kassel. Gregersen och Thelle hade då fått ett brev från Barratt i vilket han »*anmodet dem om at reise til Zürich, hvis Herren vil det*« (ibid.). Anledningen till denna uppmaning var att Barratt hade en enträgen inbjudan till Zürich, men insåg att det skulle dröja länge innan han kunde resa dit, och ville därför att Gregersen och Thelle skulle göra det i stället för honom. I brevet till Barratt berättar Gregersen att den kvinna som de hade med sig från Hamburg som tolk, i en syn hade sett ett schweiziskt landskap när hon blev andedöpt. När så brevet kom från Barratt förstod hon att de skulle bryta upp från Kassel och resa till Schweiz – hon ville vara lydig Guds kallelse. Tidpunkten kom förmodligen att bestämmas av de problem som enligt ovan uppstod i mötena i Kassel mot slutet av juli.

Från Großalmerode, som ligger 20 km ostsydost om Kassel, hade många kommit till Kassel för att vara med i mötena. Efter att mötesserien avbrutits blev Großalmerode väckelsens centrum för en tid.

Pingstväckelsen hade ytterligare en ingång i Tyskland. I Lichtenrade, strax söder om Berlin (idag en förort), fanns i början av juli 1907 en ung tandläkare vid namn Smith. Han var från Norge och hade tungotalets, uttydningens och profetians gåvor. Han ordnade möten i hem där man bad om Andens gåvor.¹⁵

Utvecklingen efter väckelsen i Kassel

Det som hände i Kassel gjorde att många av Gnadauförbundets ledare ville få ett slut på pingstväckelsen inom Gemenskapsrörelsen. Paul och Meyer hade inte deltagit i något möte i Kassel, men tog avstånd från det som de ansåg inte var äkta. Trots varningar och uppmaningar till besinning från väckelsens motståndare började den sprida sig över landet.

I Blankenburg (ca 35 km sydost om Erfurt) hölls en Allianskonferens den 26–31 augusti. Dessa *Blankenburger Allianzkonferenzen* var årliga och Gnadauförbundet hade ett stort inflytande. Konferensledningen var oroad för att tungotalströrelsen skulle få ett inflytande på konferensen, varför man valde talare som var motståndare till väckelsen. Av de inledande föredragen framgick det endast indirekt hur konferensledningen förhöll sig till rörelsen.

Från sensommaren 1907 arbetade tre predikanter inom Gnadauförbundet, Jonathan Paul, Kurt Regehly och Eugen Edel, intensivt i Tyskland för att sprida pingstväckelsen. De tre predikanternas insatser gjorde att pingströrelsen kom att bli särskilt stark i de östliga provinserna.

Paul fick gåvan att tala i tungor i början av september och senare i månaden berättade han i en konferens om denna erfarenhet och talade då i tungor offentligt. Han skrev till Barratt och berättade om upplevelsen:¹⁶

Prisad vare Herren! Han har välsignat mig storligen. Den 1 sept. gaf Herren mig tungomåls gåfvan och den 20 sept. fick jag gåfvan att sjunga med tungor. Detta var mycket underbart, men jag kunde icke tolka det jag talade och sjöng. I början af oktober var jag på ett möte, då flera bådo för mig, att Herren måtte gifva mig uttydningen af det jag själf talade med tungor. Jag bad också själf om detta. I samma ögonblick kom Guds kraft

¹⁵ Det finns uppgifter om att Smiths möten kan ha ägt rum innan Meyer kom tillbaka från Kristiania.

¹⁶ Brevet publicerades, översatt till norska, i Barratts tidning *Byposten*, och den texten översattes till svenska och publicerades i *Närkes-Bladet*.

öfver mig och jag mottog uttydningens gåfva, på samma sätt som jag hade mottagit gåfvan att tala med tungor, och jag kunde uttyda på samma möte. Följande morgon, då jag talade med tungor och uttydde, allena för mig själf, var Herren så nådig, att han gaf mig profetians gåfva också. Denna gåfva kan sägas vara en systergåfva till tungomåls gåfvan. Skillnaden är den, att den sistnämnda består i att tala främmande tungomål medan profetians gåfva använder ens eget modersmål. I Tyskland är det allaredan många, som ha mottagit dessa gåfvor. (*Närkes-Bladet* 19/11 1907)

I ett nummer som kom ut i januari 1908 av Azusa Street-missionens tidskrift *The Apostolic Faith*, citeras en artikel från den tyska tidskriften *Auf der Warte* (sannolikt i september 1907):¹⁷

At Cassel many children of God received the fullness of the Spirit after God had cleansed [!] their hearts by faith. Many children of God have put right old debts. Through the speaking in tongues and the preaching, sins and bonds were revealed, and it was clearly taught that deliverance from the power of sin and the experience of heart cleansing are the conditions for receiving the Pentecostal baptism.

The manifestations of the Spirit when the souls were touched were different according to I Cor. 12. Some were knocked down to the floor, some were overflowed gently while sitting in their chairs. Some cried with loud voice, other shouted Hallelujah! clapped their hands, jumped or laughed with joy. Some saw the Lord not only in the meetings, but when silent in the houses, or in bed, or when walking on the road, God touched their souls.

All that was uttered in tongues as far as it concerned salvation was in perfect accord with Scripture. What the Lord gave to utter about His Cross, His Glory, and the Second Coming was refreshment and comfort for every believing soul. Through the speaking of tongues and prophesy those in the audience received conviction of their sins; which statement is proven by confessions made afterwards to the minister.

The fire is already burning at Grossalmerode. The Lord is doing great things. Many have received the Pentecostal baptism; and the Lord bestowed gifts upon many, especially the gift of tongues and interpretation.

En av dem som hade deltagit i konferensen i Brieg under april var lekmannen Johannes Seitz (1839–1922). Han var vid den här tiden tro-ligen timplärare vid en fristående missionsskola. Han tillhörde dem som hade tilltalats av vad han fick höra i Brieg. Han hade sedan följt vad som i olika tidskrifter rapporterades om väckelsen internationellt

¹⁷ *Auf der Warte* kom en kort tid efter publiceringen att inta en negativ hållning till väckelsen.

och blivit bestört. Han skrev därför till Azusa Street-missionen i Los Angeles den 7 juli och frågade var i Bibeln man kan läsa att människor genom påverkan av den helige Ande får sina anletsdrag förvridna, faller på rygg, skakar och uppför sig opassande. Hans slutsats var att rörelsen var osund och svärmisk.¹⁸ Innehållet i detta brev fick Dallmeyer ta del av i mitten av augusti och ska då ha börjat ifrågasätta om det verkligen var Guds Ande som verkade. Efter en tid av studier tog han avstånd från sina upplevelser av andedopet och dess verkningar. Han menade att det fanns ett demoniskt inflytande. I oktober gick han ut offentligt med ett uttalande där han förklarade att han utan vidare hade låtit sig påverkas av den ande som verkade i Los Angeles och Norge, och som han senare hade insett inte var Guds Ande. Han uppmanade dem som har låtit sig påverkas av denna ande att söka rening hos Jesus.

I Kassel hölls den 17 november en så kallad *Gemeinschaftstag* med representanter för delstaten Hessens alla gemenskapskretsar. Där läste man upp Dallmeyers uttalande. Följden av detta möte blev att deltagarna tog avstånd från pingströrelsen. När gemenskapskretsen i Kassel nästa gång höll styrelseval blev kretsens predikant och hans medhjälpare – båda pentekostaler – inte omvalda. Dessutom uteslöts de från kretsen.

Den 4 december 1907 inbjöd Schrenk och Haarbeck till en konferens där frågan om Gnadauförbundets förhållande till pingströrelsen skulle diskuteras. Både Schrenk och Haarbeck var vid den här tidpunkten motståndare till rörelsen. De befارade att Gemenskapsrörelsen skulle splittras och målet var att misskreditera pingströrelsen och få Paul skild från förbundet. Konferensen hölls i Barmen (nära Düsseldorf) den 19 och 20 december 1907. Omkring 35 personer deltog, bland dem Paul, Meyer och Dallmeyer. Schrenk och Haarbeck lyckades inte med sitt uppsåt. Något fördömande av rörelsen blev det inte. Modersohn, som hade en stark ställning inom förbundet och vid den här tiden förhöll sig neutral till rörelsen, deklarerade sin solidaritet med Paul. Detta gjorde att dennes medlemskap i förbundet inte togs upp. Resultatet av konferensen blev att man kom överens om en »vapenvila« under ett år. Under denna skulle man bland annat inte skriva om pingstväckelsen i de olika tidningar som man normalt rapporterade till och yttrade sig i. Deltagarna enades om ett uttalande i vilket bland annat sägs att Andens gåvor kan tas emot även i modern tid, men att församlingarna måste låta sig förberedas för dem. Man fastslog att det i Kassel och på inte så

¹⁸ Något svar på detta brev publicerades inte.

få andra platser, hade förekommit tungotal och profetior som inte var från den helige Ande; felet som hade begåtts var att äktheten inte omedelbart hade prövats enligt Bibelns riktlinjer. Slutligen konstaterades att »vad som var av nöden, var inte sensationella upplevelser och uppenbarelser, utan ett flitigt studium av Bibeln i ett uthålligt, hängivet och nyktert sinnelag och en helig vandel i gudsfruktan« – »*was uns not tut, sind nicht sensationelle Erfahrungen und Erscheinungen, sondern fleißiges Forschen in der Schrift mit Ausdauer, Hingabe und nüchternem Sinn und ein heiliger Wandel in der Furcht Gottes*« (Lange s. 287) – något som man hoppades skulle känneteckna det kommande tolv månaderna.

Konferensen i Barmen väckte viss uppmärksamhet även i Sverige. Rykten cirkulerade om att de tyska pingstvännerna hade tagit avstånd från tungotal. *Närkes-Bladet*, som hade en positiv inställning till pingstväckelsen, ansåg det lämpligt att publicera ett uttalande som Paul hade gjort i februari eller mars:

Vi ha *icke* förkastat alla de »moderna« tungorna. [...] Icke alla tungor äro försvunna ur Tyskland. Det är nödvändigt för oss här, att ställningen klarnas genom Guds egen ledning och att vi må gå hans väg och göra vår tjänst i denna sak. Det är möjligt att jag skriver i »Heiligung« om att »pröfva andarne« och jag hoppas att Gud därigenom vill gifva välsignelse och klarhet. *Jag talar och sjunger i tungor hela dagen och fröjdar mig storligen i Herren Jesus.* (*Närkes-Bladet* 5/5 1908)¹⁹

Tanken var att frågan ånyo skulle diskuteras vid en konferens under påsken 1908, men så blev det inte, förmodligen för att man från båda sidor insåg att det inte var möjligt att nå en överenskommelse. Det förefaller som att pingstväckelsens utbredning geografiskt och numerärt endast ökade långsamt under »vapenstilleståndet«.

Trots de allvarliga motsättningarna var pingströrelsen ändå en rörelse inom Gnadauförbundet. De ledande företrädarna för rörelsen hade ingen önskan att lämna Gemenskaprörelsen. Däremot fanns det medlemmar inom Gnadauförbundets styrelse som ville få till stånd en skilsmässa.

¹⁹ Brevet från Paul var riktat till en pastor (sannolikt engelsman) i Indien där Barratt vid den här tiden befann sig. Barratt har vidarebefordrat en översättning av texten till Norge och därifrån kom den till redaktören för *Närkes-Bladet*.

Nystart för pingstväckelsen i Hamburg

Efter knappt ett år, den 8–11 december 1908, hölls en konferens i Hamburg, som blev en nystart för pingströrelsen. Tystnaden bröts och det sågs ha skett ensidigt, men de ledande pingstbröderna var givetvis införstådda med att motståndarna fortfarande höll fast vid sin uppfattning om tungotalsrörelsen.

I konferensen deltog 52 personer, varav 11 kom från utlandet: Schweiz, Norge, Sverige (Andrew Ek), Holland och England. För att få hjälp och stöd hade man sett till att T.B. Barratt från Norge samt Alexander A. Boddy och Cecil Polhill (1860–1938) från England deltog.²⁰ De tyska deltagarna kom från 20 olika platser. 16 kvinnor deltog (2 av dem var troligen barn), 10 av dem var från Hamburg och 2 kom från utlandet. Jag har försökt att ta reda på hur många av de 27 tyska manliga deltagarna som var pastorer eller predikanter inom Gnadauförbundet, och kommit fram till att det sannolikt var färre än tio, bland dem tre som skulle tillhöra de ledande inom den pingströrelse som tog sin början i Hamburg: Jonathan Paul, Eugen Edel och Emil Humburg.

Konferensen hölls i lokaler som tillhörde *der Strandmission* och värdar var Ernst Meyer med fru. Huvudsakligen samtalande man om väckelsens teologiska innehåll. I ett flertal sessioner utbytte deltagarna erfarenheter och det gavs möjlighet att ställa frågor och få dem belysta. Flera sessioner ägnades åt undervisning och där framträdde främst Barratt, Buddy och Paul. Troendedopet var ingen stor fråga, Barratt och Buddy var inte troendedöpta och troendedop förekom inte inom Gnadauförbundet. Det beslöts att en fri pingsttidning – *Pfingstgrüße* – skulle ges ut med Paul som redaktör. Sommaren 1910 hade tidningen nästan 4 000 prenumeranter.

Tre tidskrifter rapporterade från konferensen: *Byposten* (Barratt), *Confidence* (Boddy och Polhill) och *Pfingstgrüße* (Paul). I flera lärofrågor fanns

²⁰ Alexander A. Boddy (1854–1930) var präst i Sunderland inom den Anglikanska kyrkan. När han fick höra talas om Barratts möten i Kristiania reste han dit, vilket tycks ha varit på våren 1907. Han väddjade till Barratt att komma till Sunderland och predika, vilket skedde i september samma år. Barratt stannade där i flera veckor. Mötena uppges inte ha varit särskilt välbesökta, men 20–30 personer ska ha blivit andedöpta. Andeutgjutelsen fortsatte efter att Barratt i mitten av oktober hade lämnat England. Hans besök i Sunderland kom att betraktas som startpunkten för den brittiska pingströrelsen, inom vilken Boddy var en förgrundsgestalt under de tio första åren. – Cecil Polhill var missionär och hade besökt Azusa Street i början av 1908 när han var på väg från Kina till England.

det skilda uppfattningar mellan skribenterna, något som inte torde ha bekymrat någon av dem under konferensen; de tillhörde olika kristna kyrkor och såg pingstväckelsen som en överkonfessionell rörelse. Där-
emot undvek de att i lärofrågor nämna något i sina tidningar om det som hade sagts om det stred mot deras egna uppfattningar (jfr s. 46).²¹

Efter konferensen i Hamburg bildades »pingstkretsar»²² på några platser. Redan från början fanns emellertid en församling som kom att räknas till pingströrelsen: Emil Humburgs *Christlichen Gemeinschaft* i Mülheim med kanske ett tusental medlemmar (Fleisch s. 87). Detta förhållande gjorde att det där hölls en konferens den 14–16 juli 1909 som skulle bli årlig och rörelsens mest betydelsefulla – *die Mülheimer Konferenz*. Omkring 1 700 människor deltog, varav åtskilliga givetvis var från Mülheim. Många blev andedöpta och helbrägdagjorda.

Förhoppningen bland pingstväckelsens motståndare hade varit att den årslånga »tystnaden» skulle få pingstväckelsen att förtvina, men så blev det inte. Under år 1909 ökade intresset och i särskilt i gemenskapskretsarna i de östra delarna av Tyskland.

Vid den här tiden började man använda benämningen *Mülheimrörelsen* när man syftade på pingströrelsen i Tyskland; var man motståndare kallade man den *tungotalsrörelsen*. De som räknade sig som medlemmar i denna kallades för pingstväänner (»*Pfingstler*«). Bland pingstväännerna talade man i allmänhet om *pingströrelsen*, mer sällan om *pingstvääckelsen*.

Pingströrelsens inställning till väckelsen i Los Angeles

Efter händelserna i Kassel sommaren 1907 hävdade pingströrelsens motståndare inom Gnadauförbundet att den osunda lära som kom till uttryck inom rörelsen hade sina rötter i Los Angeles (se också s. 37). Detta gjorde att Paul förefaller ha bestämt sig för att förneka kopplingen till Azusa Street till skillnad från Barratt, Boddy och Polhill. Detta kommer till uttryck i två artiklar i *Pfingstgrüße*. Den ena gäller Andrew Ek. Han hade fått tillfälle att vid konferensen i Hamburg vittna om sina upplevelser i Los Angeles. Han var den enda i konferensen som hade varit

²¹ Om konferensen kan man också läsa i Gäreskog, *Andrew Ek. Några skeden i hans liv som missionär, predikant och nödhjälpsarbetare* (2015) s. 84–86.

²² Jag använder ordet pingstkrets beroende på att jag inte har kunnat avgöra vilken typ av gemenskap det rörde sig om. Jag återkommer till detta.

där när väckelsen bröt ut. Delar av hans vittnesbörd återfinns *Pfingstgrüße* (april 1909) men namnet Azusa Street finns inte med, vilket det gör i *Confidence* (januari 1909). Den andra artikeln återfinns i det första numret av *Pfingstgrüße* (februari 1909) och är, så långt jag har funnit, den enda som under tidningens första tre år berättar om pingstväckelsen i Los Angeles 1906.²³ Artikeln har rubriken »Zur Geschichte der Pfingstbewegung« och avslutas med upplysningen: »Nach Thomas G. Atteberry (in *The Pentecostal Witness*)«. Det aktuella numret av *The Pentecostal Witness* finns inte bevarat.

Artikeln i *Pfingstgrüße* innehåller endast ca 900 ord, det vill säga två sidor i det format som föreliggande skrift har. Första fjärdedelen av artikeln behandlar väckelsen i Topeka år 1901 och hur den genom Charles Parham utvecklades de följande åren. Sedan följer ett avsnitt om Parhams bibelskola i Houston och hur William Seymour blev ledd av Anden att resa till Los Angeles. Därefter skriver författaren i stort sett endast om hur »rörelsen« i Los Angeles sommaren 1906 urartade och hur bland annat spiritism och hypnos kom in i bilden. Mot slutet av året ska rörelsens ledare kommit till besinning men då var redan skadan skedd; »den så kallade Los Angeles-anden« hade redan spritts till många platser i USA och runt om i världen. Artikeln har uppenbara svagheter och bara av den anledningen borde Paul ha underlåtit att publicera den. Syftet torde ha varit att för pingströrelsens motståndare inom Gnadauförbundet markera ett ställningstagande mot »Los Angeles-anden«.²⁴

²³ I *Pfingstgrüße* 22/12 och 29/12 1912 finns en översättning av två artiklar från *Confidence* 1912/10 och 1912/11 från ett besök vid Azusa Street-missionen som Boddy gjorde i augusti 1912. Några andra artiklar som innehåller ordet Azusa har jag inte funnit under åren fram till 1918.

²⁴ Artikeln innehåller märkliga syftningar, varav två ska nämnas här. Författaren skriver att han var pastor i en församling i Los Angeles 1906 och skriver att i »denna församling« föll Anden den 9 april 1906, vilket inte kan vara sant (se Gäreskog 2015 s. 17–26). Han skriver sedan att rörelsen i Los Angeles nådde *en stad* genom vilken den ovan nämnda Los Angeles-anden fick sitt ursprung, för att sedan skriva som om det gällde Azusa Street-missionen (utan att nämna namnet). Möjligen kan det i originalet ha stått: »*The Movement came to a stand ...*« som har råkat bli »... *erreichte diese Bewegung eine Stadt ...*«. Bättre förklaringar finns säkert, men med ordet tillstånd blir meningen mer förställd.

Berlindeklarationen

Mülheimrörelsen var på frammarsch i hela Tyskland, men i Gnadaukonferenserna åren 1908 och 1909 gjordes inga uttalanden om rörelsen eller hur man skulle förhålla sig till densamma. År 1909 började emellertid ledande motståndare inom Gnadauförbundet att verka för att man skulle gå ut med ett klart ställningstagande mot tungotalsrörelsen. I augusti 1909 samlades fem av dessa motståndare till ett förtroligt (»*vertraulich*«) möte i Berlin. De utarbetade ett preliminärt uttalande (»*Erklärung*«), som sedan omarbetades av ett par av deltagarna för att spridas till en större krets för bedömning. Därefter inbjöds ett flertal personer inom Gnadauförbundet och andra evangeliska sammanslutningar till en obunden (»*frei*«) konferens 15 september i Berlin, efter vilken ett ställningstagande mot pingströrelsen skulle tillkännas (Lange s. 201–202).

Till konferensen kom ett 60-tal – alla män. Överläggningarna pågick i 19 timmar. Då hade man kommit överens om ett uttalande som undertecknades av 56 av de närvarande som enskilda personer, inte som representanter för några organisationer – ett 30-tal kom från Gnadauförbundet, sex eller sju var baptister och tre var metodister. Kritik kom senare att riktas mot konferensen eftersom den kunde uppfattas som en rättgång mot Paul, som inte var inbjuden och därför inte kunde försvara sig.

Uttalandet (ca 1 500 ord), som kom att kallas *die Berliner Erklärung*, inleds med orden: »Vi undertecknande bröder höjer varnande vår röst mot den så kallade pingströrelsen.«²⁵

[...] Rörelsen står i oskiljaktigt sammanhang med rörelsen i Los Angeles – Kristiania – Hamburg – Kassel – Grossalmerode. Försöken att förneka detta sammanhang misslyckas på grund av fakta. Den så kallade pingströrelsen är icke ovanifrån utan nedanifrån; den har flera företeelser gemensam med spiritismen. Demoner verka inom den, vilka ledda med list av satan, sammanblanda lögn och sanning för att förleda Guds barn. [...]

Anden inom denna rörelse frambringar andliga och kroppsliga maktverkningar, likväl är den en falsk ande. Den har avslöjat sig som sådan. De vidriga företeelserna, som störtandet omkull, ansiktsryckningarna, darr-

²⁵ Översättningen, är gjord av Hilding Johansson (1906–1977), missionär i Tyskland från 1954. Citaten är hämtade ur Leonard Steiners *Med åtföljande tecken* (1955) s. 251–254 och återfinns också i Arthur Sundstedts *Pingstväckelsen del 3* (1971) s. 299–301. Här har de numreringar tagits bort som varje stycke i den tyska förlagan har försetts med. – Även för Mülheimdeklarationen (se nedan) har Johanssons översättning använts (Steiner s. 254–259; Sundstedt s. 301–304).

ningarna, ropandet, motbjudande högljutt skrattande o.s.v. visa sig även denna gång i mötena. Vi lämna det därhän, hur mycket därav som är demoniskt, huru mycket som är hysteriskt eller själiskt, – framverkande av Gud äro ej sådana företeelser. [...]

Anden i denna rörelse installerar sig genom Guds ord men tränger det i bakgrunden genom så kallade »profetior«. [...]

Guds församlingar i Tyskland ha orsak att böja sig djupt med anledning av att denna rörelse har kunnat bli mottagen. Vi ställa oss alla för våra bristers och försummelsers skull, i synnerhet även ifråga om förbön, med under denna skuld. Bristen på bibelkunskap och förankring i Skriften, på heligt allvar och vaksamhet, en ytlig uppfattning om synd och nåd, om omvändelse och pånyttfödelse, en godtycklig utläggning av bibeln, lusten till nya, upphetsande företeelser, benägenheten till överdrifter, men framför allt även självförhävelse – allt detta har banat väg för rörelsen.

I deklARATIONEN tas sedan upp Jonathan Pauls »syndfrihetslära«:

Men i all synnerhet är den obibliska läran om det så kallade »rena hjärtat« ödesdiger för många kretsar och har verkat främjande för pingströrelsen. Det är därvid fråga om en sådan villfarelse, som om den »inneboende synden« skulle ha blivit utrotad hos en benådad och helgad kristen. Vi fasthålla vid sanningen, att Herren vill och kan bevara de sina för varje felsteg och fall (1 Tess. 5:23, Judas brev 24–25, Hebr. 13:21) och att dessa ha makt att genom den helige Ande härska över synden. Men ett »rent hjärta«, som går utöver att även vid ett av Gud skänkt, förblivande bevarande med Paulus säga: »Väl vet jag intet med mig, men därigenom är jag icke rättfärdig«, mottager människan överhuvudtaget ej på jorden. Även den kristne, som kommit längst, har att böja sig inför den Gud, som allena är domare över hjärtanas sanna tillstånd, jfr 1 Kor. 4:4. »Om vi säga, att vi ej hava någon synd, så bedraga vi oss själva, och sanningen är icke i oss« (Joh. 1:8).

Den troende mottager i Kristus i sanning ett renat hjärta utan fläck; men villoläran, att hjärtat i sig självt skulle kunna nå ett tillstånd av syndfrihet, har redan bringat många Guds barn in under ouppriktighetens förbannelse gentemot synden, har förvillat dem ifråga om synder, som ännu föreligga i deras liv, i deras tankevärld, i deras försummelser eller däri att de blivit tillbaka ifråga om Guds höga bud. Man kan ej nog förmana till att hos sig bevara ett öga för synden, som ej är fördunklat genom en av människan åstadkommen helgelse eller genom en inbillad lära om syndanaturens borttagande. Att på ett ej tillfyllestgörande sätt böja sig ifråga om egen synd spärrar vägen till nya välsignelser och för in under fiendens inflytande. Ledsamma erfarenheter i nutiden visa, att där, varest man påstår sig ha nått fram till ett tillstånd av syndfrihet, kan den troende komma dithän, att han ej mer är i stånd att tillstå en villfarelse, så mycket mindre då att bekänna den. En ytterligare tråkig följd av falsk helgelselära är att den med

densamma förbundna degraderingen av det bibliska, äktenskapliga livet i enlighet med Guds vilja, i det att man på många ställen framställer det äktenskapliga umgänget mellan man och hustru såsom oförenligt med sann helgelse, jfr 1 Mos. 1:28 och Efes. 5:31.

Man går sedan till angrepp på Paul:

Inom den så kallade »pingströrelsen« står i Tyskland pastor Paul som ledare inför offentligheten. Han är tillika huvudrepresentanten för de ovanstående avvisade obibliska lärorna. Vi älska honom som broder och önska att i sanning tjäna honom och skaran av hans anhängare. Det är oss smärtsamt, att vi offentligt måste ta ställning emot honom. Det har ej fattats samtal med honom ifråga om förmaningar inom den trängre och vidare brödrakretsen. Efter det att allt var förgäves måste vi nu för hans egen och för Guds skull härmed uttala: Vi, undertecknade bröder, kunna ej mer erkänna honom som ledare och lärare i Jesu församling. Vi anbefalla honom i kärlek, tro och hopp åt Herrens tillrättaförande nåd.

Vi tro, att det blott har funnits en pingst, Apg. 2. Vi tro på den helige Ande, vilken skall förbliva i Jesu församling i evighet, jfr Joh. 14:16. [...] Vi vänta ej en ny pingst, vi vänta på den återkommande Herren. Vi bedja härmed alla våra syskon för Herrens och Hans saks skull, vilken satan vill fördärva: Hällen eder fjärran från denna rörelse! Den av eder som emellertid råkat in under denna andes makt, han må bryta därmed och bedja Gud om förlåtelse och befrielse. [...] Vi förlita oss på Jesus, Överherden. Om var och en ger Herren och Hans ord, den plats, som tillkommer honom, så skall Han föra det verk av Hans Ande, vilket Han så nåderikt börjat i Tyskland, igenom till dess härliga mål, det som Gud velat. Vi förlita oss på Honom, som säger: »Lämna åt mig omsorgen om mina söner, mina händers verk!« (Jes. 45:11).

Mülheimdeklarationen

De som tog initiativet till Berlindeklarationen var angelägna att endast en mindre krets skulle veta att den höll på att tas fram, och det var nog först när inbjudan skickades ut som de ledande pingstbröderna fick kännedom om innehållet. Inom Mülheimrörelsen skapade deklarationen en stor oro och förstämning. Man bestämde därför att ta upp frågan vid en sedan tidigare planerad uppbyggelsekonferens i Mülheim. Denna hölls den 28 september–1 oktober 1909 och kom att kallas den andra Mülheimkonferensen. Barratt och Buddy hade lovat att medverka. Omkring 2 500 personer registrerade sig och fick deltagarkort. Antalet var fler än vid någon konferens under Gemenskapsrörelsens historia. Till detta antal ska läggas sådana som kom utan att bli

registrerade; pressen uppskattade antalet mötesbesökare till 6 000–10 000. För att klara tillströmningen ordnades parallella möten. Vid det första mötet lästes Berlindeklarationen upp. Den hade spritts över hela Tyskland och »redan åstadkommit en svår förföljelse mot de andedöpta själarna«. Ett svar på deklarationen lästes upp av Edel vid kvällsmötet dagen därpå varefter han talade över ämnet »Varför jag ej kan draga mig tillbaka från pingstväckelsen« (*Glöd från altaret* jan. 1910).

I konferensens uttalande – *die Mülheimer Erklärung* (ca 2 000 ord) – förnekas inte att det finns risk för att demoniska andar kan påverka en enskild människa, men att den främsta anledningen till att ett tungotal inte kommer från den helige Ande är det egna inflytandet över det som talas. Man tar också Paul i försvar och menar att beskyllningarna mot honom saknar grund:

Vad angår den villolära, som lagts oss till last ifråga om det »rena hjärtat«, hänvisa vi till att pastor Pauls lära i förklaringen är oriktigt framställd vad denna punkt angår. Det säges däri, att den troende väl »i Kristus mottager ett renat hjärta utan fläck«, men att det skulle vara pastor Pauls villolära, att »hjärtat i sig själv skulle kunna uppnå ett tillstånd av syndfrihet«. Men i verkligheten har pastor Paul, såsom var och en, som närmare känner honom, väl vet, åter och åter i tal och skrift starkt betonat, att man blott i Kristus och icke i sig själv är renad från synden och har uttryckligt inlagt sin gensaga mot det honom påbördade uttrycket »syndfrihet«, och det visserligen av det skälet, att han ville avvisa just den tanken, att någon skulle kunna vara fri från synden ehuru löst från Kristus, och att man ej mer skulle kunna vara i stånd att räkna in under någon synd.

Man har i förklaringen åberopat sig på att man utan framgång har förhandlat med pastor Paul. Likväl har denne just vid dessa förhandlingar bemödat sig om att tydligt framhäva, att även en som är helgad i Kristus, ånyo åter kan ryckas med av synden, om han ej förbliver i Kristus. [...] Bröderna ha i själva verket gjort sig skyldiga till en felaktighet i sin framställning, för vars rättelse vi skulle vara dem av hjärtat tacksamma. Ty han har faktiskt ej lärt något annat än vad även förklaringen säger, att »den troende i Kristus har ett renat hjärta utan fläck«.

Likasa felaktig är även den pastor Paul påbördade åsikten om det äkten-skapliga livet, vilket kan påvisas av den utförliga framställning häröver, vilken avtryckts i »Helgelse«. Han har blott hänvisat därtill att man även i det äkten-skapliga livet icke skall leva efter köttet, utan under den helige Andes ledning. Det är oss ej heller bekant, att det anförda falska betraktelse-sättet framställs någonstädes inom våra kretsar. Vi skulle ej heller kunna godtaga det, om så någonstädes skedde. (se fotnot s. 31)

I slutet uttrycks en förhoppning om att uttalandet ska nå dit Berlindeklarationen tidigare spritts, och med smärta noterade man att uttalandet i Berlin – att pingströrelsen hade demoniskt ursprung – fortfarande hävdades av motståndarna.²⁶

I konferensprogrammet fick Berlindeklarationen och genmälet ett litet utrymme. Konferensen var i första hand en samling för uppbyggelse. Algot Gustafsson (1889–1966) från Göteborg som var med på konferensen skriver:

[Konferensen] hade alltifrån början varit ett enda segertåg för Herren; många hade blivit döpta med Helig Ande och eld, många blivit frälsta, en skara af sjuka hade blifvit botade: Kristus hade förhärligat sig ibland oss och bekräftade vittnesbörden med åtföljande tecken. På ett möte blefvo 40 à 50 personer antingen döpta med den Helige Ande, eller också mottogo de en mäktig smörjelse af Herren. (*Glöd från altaret* febr. 1910)

Motståndet inom Gnadauförbundet

Berlindeklarationen kom att innebära en uppsplättning av Gnadauförbundets ledande bröder i tre grupper: motståndarna till pingströrelsen, de som förhöll sig neutrala och de som bejakade pingstväckelsen – de pentekostala – av vilka flera så småningom lämnade förbundet. Även konferenserna påverkades. När *die Blankenburger Allianzkonferenz* hölls i augusti/september 1909 meddelades i inledningen att tungotal och andra uppseendeväckande företeelser inte fick förekomma; ett beslut som deltagarna rättade sig efter.

Den 13 oktober höll styrelsen för Gnadauförbundet ett möte i Berlin, där man som första punkt tog upp frågan om Pauls fortsatta medlemskap i styrelsen. En majoritet ville utesluta honom ur styrelsen, men beslutet blev att man skulle be Paul att begära att få avgå. I ett brev i början av november gick han styrelsen till mötes.²⁷ Paul uttrycker ingen som helst bitterhet i brevet.

²⁶ Texten i uttalandet är: »*Es wäre nur zu wünschen gewesen, daß diese Kundgebung auch überall dort hin gekommen wäre, wo zuvor die Berliner Erklärung verbreitet worden war. Es muß aber schmerzlich vermerkt werden, daß das Berliner Urteil: Die Pfingstbewegung ist dämonischen Ursprungs, bis heute aufrecht behalten wurde*« (Lange s. 294). Av okänd anledning tog inte Hilding Johansson med dessa meningar i sin översättning, och därmed saknas de även hos Arthur Sundstedt.

²⁷ På vilka grunder Paul var medlem i styrelsen är oklart. Han bodde vid den här tiden i Steglitz, en förort till Berlin, och han var inte ordförande i den provins som Berlin tillhörde.

Motståndarna var den dominerande av de tre ovan nämnda grupperna. I nordöstra Tyskland hade emellertid pingstväckelsen en stark ställning, det vill säga i Pommern, Westpreussen och Ostpreussen (båda öster om Pommern), Posen (söder om Westpreussen) och Schlesien (söder om Posen) – vilka idag (utom en mindre del av Pommern) är en del av Polen. Efter Berlindeklarationen var det mångas uppfattning att det bara var en tidsfråga innan ett flertal kretsar i Schlesien skulle ansluta sig till Mülheimrörelsen. Den 29 oktober höll emellertid *der Provinzialbrüdererrat* i Schlesien ett sammanträde där man beslöt som det första brödrarådet i Tyskland att upphöra med samarbetet med »tungotalsfolket« (Lange s. 204). De pingstvännen som fortfarande var medlemmar i rådet förklarade att de frivilligt lämnade detsamma, förmodligen för att undvika strid.

Den 28 januari 1910 uttalade styrelsen för Gnadauförbundet att det var »dess plikt att allvarligt bemöda sig att skydda kretsarna från pingstbrödernas direkta och indirekta inflytande« (Lange s. 217), vilket ska tolkas som att styrelsen inte ville se något som helst samarbete med pingstbröderna på krets- eller provinsnivå.

Pommern var en av de provinser där brödrarådet inte hade tagit ställning mot pingströrelsen. Där hade Paul genom sin verksamhet i hög grad bidragit till att Mülheimrörelsen hade fått många anhängare och på flera orter hade det bildats gemenskapskretsar med pingstprofil. Dessutom räknade sig flera av de tidigare kretsarna till pingströrelsen. I mars 1910 höll provinsförbundet i Pommern en generalförsamling, då förmodligen fler representanter än de som var medlemmar av brödrarådet deltog. Anledningen till detta möte var konfrontationer mellan anhängare och motståndare till pingströrelsen och att kretsarna hade börjat splittras. Efter en längre överläggning beslöts att man under ett år skulle inta en avvaktande och neutral hållning till pingströrelsen, vilket för anhängarnas del skulle innebära att man inte skulle försöka värva sympatisörer inom kretsarna. Pingstbröderna höll emellertid inte denna överenskommelse, snarare ökade de sina ansträngningar.

Gnadaukonferensen år 1910 ägde rum den 17–19 maj. Den kom till stor del att ägnas åt frågor som berörde pingströrelsen. På förmiddagen torsdagen den 19 maj höll veteranen inom Gemensamhetsrörelsen Elias Schrenk det »avgörande« föredraget: »Guds församlings behov av en större utrustning av Andens kraft och förutsättningarna för att detta behov ska tillfredsställas skriftenligt« (Lange s. 213). Han menade att

tungotalet var övervärderat och att tungotalsrörelsen hade orsakat splittring och förvirring i talrika kretsar, vidare att man inom förbundet måste hålla sig till den sunda läran om synd och nåd som Gud genom Luther gett det tyska folket och inte låta förleda sig av utländska lärar. Han tillbakavisade »trestegsläran« – syndaförlåtelsen, helgelsen och andedopet – som obiblisk. Han avslutade sitt föredrag med att citera Rom. 12:16: »Sträva inte efter det som är högt, utan håll er till det som är ringa«. Efter föredraget blev det en diskussion där också talare som hade en avvaktande hållning till pingströrelsen yttrade sig. Även på fredagen hölls ett längre föredrag, då om »svärmeriet«. Talaren menade bland annat att svärmeri är ett försök av Satan att förleda Guds barn till andligt övermod och gav anvisningar hur man skulle skydda Kristi kyrka mot »svärmiska irrfärder«.

I slutet av konferensen höll styrelsen ett möte och efter en kort överläggning fattades ett beslut. Detta innebar att man stod fast vid uttalandet den 28 januari 1910 (s. 36) med tillägget att en överträdelse inte var förenlig med att inneha en tjänst inom Gnadauförbundet. Styrelsen förklarade att den inte hade fattat beslutet i avsikt att åstadkomma splittring, utan som det enda sättet att freda samvetet hos bröderna på båda sidorna – »*sondern als den einzigen Ausweg, den Gewissen der Brüder auf beiden Seiten zu genügen*« (Lange s. 217). Av styrelsens 20 ledamöter samtyckte 16 medan fyra lade ner sina röster, nämligen representanterna från Ostpreussen, Westpreussen, Posen och Pommern. Med detta beslut ansåg styrelsen att förbundet hade tagit ett bestämt och definitivt avstånd från tungotalsrörelsen.

Problemet var emellertid inte eliminerat. Dels berodde detta på att det fanns neutrala som fruktade en splittring av Gemenskapsrörelsen och ville ge rum för pingströrelsen. Dels fanns tunga namn bland de pentekostala, främst Paul, som åtminstone ville ha en god relation till Gemenskapsrörelsen även om en återförening var vad man helst önskade. I september möttes de neutrala och de pentekostala ledarna i ett retreatcenter, Patmos, för att samtala om hur sprickan skulle repareras. Mötet hölls i anslutning till ett jubileum inom *Deutsche Zeltmission*, vilket gjorde att även motståndare till pingströrelsen var med i samtalet. Dessa gjorde hätska utfall mot pingströrelsen. Resultatet av samtalet blev ändå att de neutrala och de pentekostala fick en bättre förståelse för varandra. Ett andra möte hölls i november i ett annat retreatcenter, Vandsburg, dit ett antal neutrala och pentekostala ledare

var inbjudna. Vid detta möte gjorde Paul en lista över de anklagelser som de neutrala hade riktat mot pingströrelsen. De behandlades av mötet som hade över 30 deltagare från vartdera lägret. Fyra av de neutrala var ledamöter i Gnadaustyrelsen. Utifrån samtalen utarbetade representanterna för pingströrelsen en deklaration som redogör för de förhållanden som man under samtalen hade uppfattat som stötestenar för de neutrala, samt förslag på hur man skulle kunna överbrygga motsättningarna för att möjliggöra ett samarbete. Därefter gjorde de neutrala ett uttalande i sex punktsatser där de kommenterade deklarationen. Det tycks som att kärnfrågan för de neutrala var det som tas upp i femte punktsatsen:

Vi kan inte avge något slutomdöme om de aktuella andliga gåvornas ursprung. Vi vill inte slå följe med rörelsen som sådan, eftersom gränserna mellan det själiska och det andliga tycks vara otydliga på ett sätt som åstadkommer förvirring och risker.²⁸

En punkt i de pentekostalas uttalande gällde tecknet på andedöpet: »De andliga gåvorna är i och för sig inte tecken på vare sig dop eller en djupare uppfyllelse med helig Ande« – »*Die geistlichen Gaben an und für sich bedeuten weder Taufe noch tiefere Erfüllung mit Heiligem Geist*« (PG 18/12 1910). Med detta markerade de att tungotalet inte ska ses som ett bevis för att någon är andedöpt. I samma nummer av *Pfingstgrüße* som uttalandena publicerades finns en lång artikel, sannolikt skriven av Paul eller Edel, som ägnas åt denna mening. Anledningen var att uttalandet hade väckt förvåning inom Mülheimrörelsen, och att många trodde att det var Paul som låg bakom; uppenbarligen fanns det pingstvännen som inte kände till Pauls uppfattning. I artikeln kan man läsa att alla troende som bekänner sig vara andedöpta och dör med Kristus kommer att uppstå med honom och vara med honom i himmelriket, oberoende av om de har talat med tungor eller inte.²⁹ Den 15 januari 1911 kände sig redaktören för *Pfingstgrüße* tvungen att publicera en notis på

²⁸ »Über der Herkunft der gegenwärtig vorhandenen Gaben können wir kein abschließendes Urteil abgeben. Wir gehen mit der Bewegung als solcher nicht mit, weil die Grenzen des Seelischen und Geistlichen in Verwirrung und Gefahr bringender Weise darin vermischt ist« (PG 18/12 1910).

²⁹ »Es ist dies ganz klar, und wir sollten daher den Begriff der Geistestaufe aufgrund von 1. Kor. 12, 13 so fassen, daß wir alle diejenigen als Geistestaufe anerkennen, die nach Röm. 6, Eph. 2, 5, 6 und Kol. 3, 1–3 durch Glaubenshingabe mit Christus gestorben, mit Ihm auf-erstanden und mit Ihm ins Himmelreich versetzt sind, gleichviel, ob sie mit Zungen geredet haben oder nicht« (PG 18/12 1910).

grund av att »många syskon« hade undrat om en av de »ledande bröderna« (läs: Paul) hade börjat fjärma sig pingströrelsen och inte längre »bad om 'gåvor'« och inte använde dem. »Inget kan vara felaktigare«, utbrister redaktören, och meddelar att i två artikelserier kommer Andens gåvor att behandlas ingående.³⁰

Händelseförloppet visar hur angelägen Paul var att pingströrelsen skulle ha goda relationer åtminstone till de kretsar inom Gemenskapsrörelsen som påverkades av de neutrala. Utdelningen blev ringa och det är något förvånande att han inte avbröt processen innan uttalandena publicerades.

I början av år 1911 gick Elias Schrenk i en tidskrift till angrepp mot de neutrala och de pentekostala, och den 24 januari möttes Gnadaustyrelsen för att behandla frågan.³¹ Fyra av medlemmarna hade varit med på mötet i Vandsburg och två av dessa var med på styrelsemötet. Samtliga närvarande ställde sig bakom ett beslut som innebar ett avståndstagande från fortsatt samarbete med Mülheimrörelsen. Beslutet fick de övriga neutrala som hade varit med i Vandsburg att ge upp samarbetet med pingstfolket. Det finns uppgifter att de neutrala under detta möte ska ha utsatts för ett hårt tryck och att de kände sig tvingade att rätta sig efter majoritetens beslut.

Ansträngningar gjordes från Mülheimrörelsens sida under de följande åren att förmå Gnadaustyrelsen att ta avstånd från Berlinförklaringen. Så sent som i början av år 1919 avvisade styrelsen detta i ett uttalande.

För Gnadauförbundet blev utvecklingen i Ostpreussen, Westpreussen, Posen, Pommern och Schlesien förödande. Nästan varannan medlem blev pingstvän.

³⁰ Den första serien var ett utdrag ur Frédéric Godets (1912–1900) kommentar till 1 Kor. 12–14 från år 1886 och publicerades 8/1 och 15/1 1910. Den andra var författad av Paul och publicerades i sex nummer från och med 29/1. Artiklarna är långa och behandlar ingående de olika gåvorna och hur de ska användas.

³¹ När Schrenk avled i oktober 1913 skrev Edel i en notis i *Pfingstgrüße*: »*Heimgangenen. Zwei alte Streiter Jesu Christi sind in den letzten Wochen entschlafen: [...] Herr Pastor Th. Jellinghaus [...] und Prediger E. Schrenk [...]. Mit dem alten Pastor O. Stockmayer waren diese zwei [...] Brüder die von Gott gebrauchten Vorkämpfer der heutigen Gemeinschafts- und noch mehr der Heilungsbewegung [...]. Dem Herrn sei Lob und Ehre für alles Gute und Große, das Er durch die lieben, heimgangenen Brüder hat tun können!*« (PG 2/11 1913).

Vid Mülheimkonferensen år 1919 erinrade Jonathan Paul att han år 1904 hade sagt att han upplevt att han hade befriats från inneboende synder. Han förklarade att han fortfarande höll fast vid denna subjektiva erfarenhet av »det rena hjärtat«, men beklagade att man utifrån detta hade skapat ett lärosystem. Han bad de församlade om förlåtelse för att det blivit så stor affär av hans troserfarenhet och menade att den så kallade Paulska läran var mänsklig visdom, som stod i vägen för Guds Ande. Många ansåg att Pauls bekännelse var ett försök att normalisera förhållandena mellan de båda rörelserna. Gnadaustyrelsen reagerade snabbt och menade att den såg tecken till tillnyktring inom rörelsen, men ansåg att det behövdes göras mer. Man hade synpunkter på rörelsens syndbegrepp och på de ofta falska uppenbarelser och budskap som man menade förekom frekvent och ansåg att ett avståndstagande var nödvändigt till den ande som låg bakom detta.

De ledande bröderna inom Mülheimrörelsen gav emellertid inte upp och i december 1921 lyckades man ordna ett möte med företrädare för Gnadauförbundet men det ledde ingenstans. Ytterligare försök gjordes år 1924 men tillbakavisades av Gnadaustyrelsen.

Vi går tillbaka till Mülheimkonferensen sommaren 1919. Den inleddes med en »förkonferens för tjänande syskon«. Vid en session vittnade Humburg om tillkortakommanden. Han avslutade med att be de församlade om förlåtelse för att han »i skenhelighet, i ett ohederligt och hårt sinnelag, i obroderlighet, i kärlekslöshet, i falsk iver och i orenhet befläckad med syndbegär har varit i er mitt« (Fleisch s. 258). Han fick förlåtelse. Därefter följde Pauls inlägg om det rena hjärtat, varefter Edel trädde fram och bekände allvarliga synder. Bekännelserna från de ledande bröderna ledde till en kris. Voget tycks ha varit den inom Huvudbrödradagen som hade störst förtroende efter konferensen. Det blev Voget som tillsammans med Paul och Humburg fick ansvaret att leda rörelsen genom denna kris. Konferensen 1919 kom att ses som en vändpunkt, men i efterhand kunde man konstatera att några större förändringar blev det inte, men tillräckliga för att medlemmarna skulle uppleva att det var något nytt. Paul Fleisch (1878–1962) skriver att »den nya rörelsen skulle vara stämd efter den ton av mystisk behärskning som redan Bartleman hade önskat« (Fleisch s. 278). Frank Bartleman (1871–1936) hade menat att »krampaktiga tillstånd vid andeuppfyllelse berodde på att mottagaren ännu inte hade överlämnat sig helt åt Gud« (ibid. s. 16).

Mülheimrörelsen som organisation

Jonathan Paul ansåg att pingstväckelsen var en gåva till allt Guds folk och ville inte skapa ett pingstsamfund. Även Barratt och Boddy delade denna uppfattning. Barratt motarbetades av Metodistkyrkans ledning i Norge, men stod kvar som medlem fram till år 1916. Boddy uppehöll sin prästtjänst fram till sin pensionering år 1922. Och som nämnts ovan hade Paul kvar sin status som präst inom Evangeliska kyrkan; Mülheimrörelsen betraktade sig, liksom Gemenskapsrörelsen, som en del av den lutherska kyrkan.³²

De grupper och församlingar som tillhörde Mülheimrörelsen kallades *Kreis* respektive *Gemeinschaft* eller *Gemeinde*.³³ *Kreis* tycks syfta på grupper med ett litet antal medlemmar utan någon formell struktur. Vad *Gemeinschaft* och *Gemeinde* mer i detalj står för går inte att avgöra av det material som jag har studerat. Denna typ av frågor behandlades i *Vertrauliche Mitteilungen* (»Förtroliga meddelanden«) som distribuerades till de grupper och församlingar som räknades till rörelsen. Dessa meddelanden finns inte tillgängliga idag. Den generella benämningen för en lokal församling tycks emellertid ha varit *Gemeinschaft* – mot slutet av 1910-talet ofta i formen *Pfingst-Gemeinschaft*. I dessa fanns äldste. I en annons i *Pfingstgrüße* den 15 december 1912 inbjöds nämligen till en brödradag i Pommern och särskilt välkomnades de äldste i de *Gemeinschaften* som var anslutna. Endast ett mindre antal församlingar kallades *Gemeinde*. Dessa var »nytestamentliga församlingar« som enbart hade bildats för att »tjäna förhandenvarande behov« (s. 54). Vad som skilde dessa församlingar från *Gemeinschaften* har jag inte kunnat utröna. Lewi Pethrus skriver år 1922 om Mülheimrörelsen, att »man uraktlåtitt att ordna bibliska församlingar« vilket kan betyda att han bortsåg från det fåtal som ändå fanns eller att han inte ansåg att dessa kunde betecknas som bibliska (s. 48).

Det finns inga uppgifter om det sammanlagda antalet medlemmar i församlingarna och det är svårt att göra en uppskattning. Jag har emellertid kommit fram till att det år 1918 skulle ha kunnat vara mellan 20 000 och 30 000. Delar vi in Tyskland i tre delar: södra – söder om

³² Barnen till rörelsens medlemmar döptes. Detta kan ha skett inom Evangeliska kyrkan eller av dem inom rörelsen som var prästviga.

³³ I januari 1912 skriver en predikant att i en by hade två *Versammlungen* bildats på grund av att byn var så lång (PG 28/1 1912). Sannolikt använde han uttrycket för att inte behöva ange om det var en *Gemeinschaft* eller en *Gemeinde*.

Jonathan Paul: Tankar om församlingen

Den 8–10 november 1914 hölls troendemöten (»*Glaubensversammlungen*«) i Bromberg, som låg vid gränsen mot Ryssland, 10 mil söder om Danzig (idag polska Gdansk). Världskriget var i sitt inledningsskede och det fanns en osäkerhet om Ryssland skulle rycka fram till staden. Detta gjorde att det inte kom särskilt många konferensdeltagare utifrån. Paul var den ende annonserade talaren. Han skriver: »Herren hade särskilt lagt på vårt hjärta att varje församling ska vara uppbyggd i enlighet med tankarna i den heliga Skrift.« Särskild uppmärksamhet ägnade han de troende som inte anslöt sig till någon församling (»*Gemeinschaft*«) utan såg de enskilda familjerna som sina församlingar. Detta gjorde att de inte omfattades av någon församlingstukt (»*Gemeindezucht*«), något som Paul fäste stor vikt vid. En tanke bakom dessa »privata församlingar« var att »där Herrens Ande är, där är frihet« (2. Kor. 3:17). Paul menade att det existerar ingen kristendom utan församling (»*Gemeinschaft*«) och att Anden har för varje troende valt ut en plats i de heligas församling (»*Gemeinde*«) och att man själv måste låta Anden visa sig denna plats. Det var alltså inte efter eget gottfinnande man valde att bli medlem eller inte. Intog man inte sin plats var man ohörsam mot Anden och älskade inte Gud (PG 31/1 1915).

Frankfurt – nordvästra och östra, så var troligen omkring hälften av medlemmarna bosatta i den östra delen. Antalet medlemmar i den södra delen var jämförelsevis lågt. Min uppfattning efter att ha studerat utvecklingen under 1920-talet är att antalet medlemmar sjönk något efter konferensen 1919, men att denna nedgång var återhämtad två år senare, men följdes av en stagnation.

Församlingarna var inte förenade i någon formell struktur; de var självständiga. Samtidigt ansågs det av olika skäl att det vore fördelaktigt och till och med nödvändigt att vidta åtgärder för att uppnå en viss samordning i både praktiska och andliga frågor. Överenskommelser gjordes exempelvis under de första åren genom att angelägna frågor togs upp i Mülheimkonferenserna. Där valdes vid den aktuella sammankomsten en ordförande varefter ärendet i fråga presenterades och diskuterades. Frågan avgjordes sedan genom omröstning där de som hade deltagarkort var röstberättigade.

De första stegen till någon form av organisation, hade tagits redan vid Mülheimkonferensen hösten 1909. Bland annat tillsattes då ledare för åtta större områden i Tyskland. Exempelvis blev Emil Meyer i Hamburg

ledare för »Norden« och Benjamin Schilling (1865–1930) i Berlin för »Mitteldeutschland« (Fleisch s. 136).

Benjamin Schilling kom inte från Gnadauförbundet. Han hade varit pastor i en baptistförsamling i Berlin, men avsatts på grund av sina åsikter i helgelsefrågor. Han stod kvar som medlem i församlingen, men uteslöts efter att han hade blivit andedöpt och talat i tungor. Han sökte då gemenskap med pingströrelsen. Året var 1907.

Behovet av ytterligare åtgärder ökade efter hand. Den 18 och 19 januari 1911 samlades ett 60-tal bröder inom Mülheimrörelsen från hela Tyskland till överläggningar i Berlin om vad som borde göras. Initiativet tycks inte ha förankrats i någon Mülheimkonferens. Bröderna beslöt att Paul, Edel, Humburg och Friemel skulle göra sig fria från sina lokala åtaganden och ägna en stor del av sin tid åt resor för att stötta församlingarna. Man ansåg att de var gudomligt legitimerade samt menade att de hade rörelsens fulla förtroende och att utnämningarna skedde bibel-enligt. Man avsåg inte att bilda något samfund; de enskilda församlingarnas självständighet skulle respekteras. Men man insåg att det behövdes ett forum för att behandla vissa frågor. Av den anledningen bildades *der Hauptbrüderstag* (»Huvudbrödradagen«), både som en grupp bröder och som ett faktiskt möte till vilket dessa samlades.³⁴ Spörsmål rörande lära och verksamhet som gemensamt behövde dryftas kunde tas upp där och beslut fattas. Mot beslutet opponerade sig några av deltagarna; de uppfattade det som ett hot mot självständigheten. Två av dem som var i opposition var Meyer och Schilling.

Huvudbrödradagar kom att hållas i Berlin två eller tre gånger om året. År 1916 var antalet medlemmar omkring 70. Flertalet var troligen församlingsledare. Som organisation var Huvudbrödradagen en sluten gemenskap. De som tillhörde den fattade själva beslut om intagning och uteslutning, men det finns inget som tyder på att den fram till år 1920 inte hade församlingarnas förtroende. Bröderna ansåg själva att så länge de var ledda av Anden hade de en av Gud given auktoritet – detta hävdades utifrån ett resonemang om de i Bibeln beskrivna apostoliska brödrasammankomsterna (PG 23/1 1916). Ordförande valdes vid varje möte, vilket innebar att ingen kunde pekats ut som rörelsens formelle ledare, men Paul sågs nog av många som ledare och i pingstkretsar utanför Tysklands gränser ifrågasattes inte hans (informella)

³⁴ Gerrit Polman, ledare för den holländska pingströrelsen, var medlem i *der Hauptbrüderstag*. Möjligen fanns även någon representant från Schweiz.

ledarskap. Genom skapandet av Huvudbrödradagen kom Mülheimkonferensen att få mindre att säga till om.

År 1912 beslöt Huvudbrödradagen att skilja fyra predikanter från deras ämbeten inom Mülheimrörelsen, bland dem Benjamin Schilling, som då var ledare av en församling i Berlin, och Emil Meyer vid Strandmissionen i Hamburg. Meyer hade på grund av ekonomiska problem i sin verksamhet i Hamburg kommit på obestånd, och omständigheter kring detta medförde att han avsattes i juni 1912.³⁵ Schilling hade vid en konferens i Berlin riktat kritik mot Paul på grund av dennes syn på hur Andens gåvor skulle användas i församlingarna. Han ansåg dessutom att Huvudbrödradagen hade ett för stort inflytande över de enskilda församlingarna. Han avsattes i december 1912. Schilling bildade en ny pingstförsamling i Berlin, vilken blev den första av en rad församlingar runt om i Tyskland som betecknade sig som fria pingstförsamlingar. I denna rörelse finns rötterna till den inledningen nämnda *Bund Freikirchlicher Pfingstgemeinden*. Schilling kom i hög grad att påverkas av Lewi Pethrus. Svenskarna Thure Roos (1898–1934) och Georg Steen (1892–1981), gift med en dotter till Schilling, blev medhjälpare och pastorer i »de fria församlingarna« i Berlin och verkade i perioder från hösten 1923 fram till våren 1934. Trots uteslutningen fortsatte Paul och Schilling att umgås – båda bodde i Berlin och Paul hade upplåtit utrymmen i sin villa i Steglitz för en gren av den verksamhet som Schillings församling bedrev.

Besluten om uteslutningen av Meyer och Schilling fick församlingarna ta del av i *Vertrauliche Mitteilungen*. Först den 22 juni 1913 offentliggjordes de i *Pfingstgrüße*. I samma nummer finns en förteckning över de 63 bröder som var medlemmar i Huvudbrödradagen – 49 av dem hade varit med vid det senaste mötet. Man noterar att en av medlemmarna kom från Basel i Schweiz och en annan från Amsterdam (Polham).

Trots att det tycks ha varit en majoritet inom Huvudbrödradagen som var motståndare till en överordnad organisation, gjordes under årens lopp försök ge rörelsen en samfundslignande organisation. Paul motsatte sig detta. I början av år 1912 skriver han i *Pfingstgrüße* om »fyra år inom pingströrelsen«:

³⁵ Meyers verksamhet i Hamburg var ganska omfattande och var delvis kommersiellt inriktad. Ekonomin försämrades efterhand och omkring årsskiftet avvecklades verksamheten och kvar var endast församlingen. Meyer lämnade rörelsen.

Var det redan tidigare viktigt för mig att uppskatta och hålla fast vid Andens enhet med alla Guds barn, så har det blivit än viktigare under de fyra sista åren. [...] Jag kan betyga att pingströrelsen har övertygat mig om nödvändigheten att Guds barn anser sig vara lemmar i den kropp vars huvud är Kristus, och låter den samhörighet som följer av detta komma till uttryck i deras handel ochandel. Därför har för mig frågan om de andliga gåvorna inte varit en partisak, utan en fråga som angår allt Guds folk, och det var också min strävan, att det måtte lyckas för Herren att ena sitt folk. (PG 28/1 1912)

Ett och ett halvt år senare skriver Paul att »vi måste vara införstådda med att den så kallade pingströrelsen bara är en bråkdel av Kristi kropp och att vår strävan måste vara att tjäna helheten«. Han framhåller att man inom Huvudbrödradagen har frågat sig om man ville forma en organisation, men sagt nej. »Vi vill överhuvudtaget inte göra en sammanslutning, som på något sätt innebär en separation från hela Guds folk – Jesu kropp« (PG 6/7 1913).

Med hänsyn till Pauls inställning i organisationsfrågan var det först efter hans död år 1931 som frågan blev mer aktuell och vissa förändringar gjordes. År 1938, på grund av beslut av den nationalsocialistiska regeringen, organiserades rörelsen som en frikyrka, *Christlicher Gemeinschaftsverband Mülheim/Ruhr*, i dag *Mülheimer Verband*.

Vissa mått och steg tog man emellertid. I februari 1914 registrerades i Mülheims handelsregister ett aktiebolag (*Gesellschaft mit beschränkter Haftung*) som fick namnet *die Christliche Kolportage-Gesellschaft m. b. H.*³⁶ Delägare var sju personer bland dem Paul, Edel och Humburg, den senare bolagets chef. Detta bolag skapades bland annat för att säkra äganderätten till de böcker, småskrifter och tidskrifter som man ville ge ut, och inkluderade därför ett bokförlag som blev en viktig del av verksamheten (se också fotnot s. 49). Förlaget tog över utgivningen av rörelsens sångbok *Pfingstjubel*, tidskriften *Pfingstgrüße* och två andra tidningar, *Mitternachtsruf* (»Midnattsrop«) som användes i evangelisations syfte, samt *Vertrauliche Mitteilungen*. Sannolikt började rörelsen vid den här tiden att omtalas som *der Mülheimer Verband* (»Mülheimförbundet«).

Första numret av *Pfingstgrüße* hade kommit ut i februari 1909 och det andra i april. Sedan dröjde det till oktober innan ett nytt nummer gavs ut och det fick nummer 1, årgång 2. Därmed fick man brutna utgivningsår med 1 oktober som utgivningsårets första dag. Andra årgångens första

³⁶ Namnet ändrades 1915 till *die Gesellschaft für Mission, Diakonie u. Kolportage m. b. H.*

nummer gavs ut i november 1909 och följdes av ett i december och ett extranummer till jul. Efter nyår gavs tidningen ut var fjortonde dag och från och med tredje årgången (med början i oktober 1910) varje vecka. Formatet var ungefär A5 och i allmänhet var sidantalet åtta. Från sommaren 1916 minskade antalet sidor till fyra på grund av brist på papper. År 1919 fick tidskriften namnet *Grüße aus der Heiligtum*. Till övervägande del innehåller *Pfingstgrüße* predikningar, teologiska utläggningar och referat från konferenser. Rapporter från församlingar är inte frekventa.

Barratt, Buddy, Paul och Polman träffades ganska regelbundet i olika konferenssammanhang främst i England och Tyskland efter konferensen i Hamburg i december 1908 fram till första världskrigets utbrott. För en del av dessa konferenser begränsades antalet deltagare bland annat för att man ville ta upp lärofrågor till diskussion. Ett sådant möte hölls i Amsterdam den 4 och 5 december 1912 med följande deltagare: Barratt från Norge, Boddy och Polhill från England, Paul, Humburg, och Voget från Tyskland, Anton Reuss från Schweiz samt Polham från Holland. Reuss representerade Richard Ruff som var pingströrelsens ledare i Schweiz, men som var förhindrad att komma.

Under denna konferens gjordes en deklARATION i sju punkter om Guds plan med pingstväckelsen. Deklarationen undertecknades av de ovan nämnda deltagarna. Här ska bara nämnas att man framhöll att Anden strävade efter att åstadkomma en sann enhet bland allt Guds folk i överensstämmelse med Jesu bön enligt Joh. 17 – inte en enhet där likformighet tar överhanden i doktriner och verksamhetsmetoder och som tidigare har delat kyrkan, utan i en enhet i ande och broderskap utifrån kristendomens grundläggande trossatser (PG 12/1 1913).

Man kan av rapporterna från pingstväckelsens internationella konferenser se att det finns en tydlig tendens att tidningarna *Byposten*, *Confidence* och *Pfingstgrüße* utelämnade uppgifter som man ansåg sina respektive läsekretsar inte borde ta del av.

Hösten 1916 beslöts vid en Huvudbrödradag att en blankett, »anmälan till församlingen«, skulle delas ut av församlingsföreståndarna »till dem om vilka man vet att de har funnit Herren« (PG 5/11 1916). Dessa skulle nu betyga detta genom ett vittnesbörd på dessa blanketter, vilka skulle arkiveras så att kommande föreståndare skulle kunna bilda sig en uppfattning om medlemmarna utifrån deras egna vittnesbörd. Vid samma tillfälle fattades ett beslut om att varje medlem skulle ha ett medlemskort

och att detta skulle vara giltigt i alla församlingar. Med detta system menade man sig bland annat förhindra att obehöriga deltog i nattvarden eller i andra heliga förrättningar (»*Heligtümern*« – egentligen »heliga saker«). Att personer som inte var berättigade deltog i nattvarden betraktade redaktören Edel som en stor olycka. Medlemskort hade redan tidigare använts inom vissa församlingar men nu skulle alla nyttja dem. Här och var tillämpade man provmedlemskap, men reglerna varierade. Ibland användes det för »vänner« till församlingen som besökte mötena men inte var medlemmar. Bröderna avrådde från den typen av medlemskap, men där den förekom skulle personerna förses med ett medlemskort för provmedlemmar. Huvudbrödradagen gav dessutom detta år ut anvisningar för församlingarna (»*Instruktionen und Winke für die Gemeinschaftsordnung*«) för att skapa enhetlighet i olika praktiska frågor. Edel försäkrade att tidningens läsare inte skulle frukta ett nytt ok – »*daß ihm ein neues Joch auf den Hals gelegt werden soll*« (PG 30/4 1916).

Lewi Pethrus om pingstväckelsen i Tyskland

Första gången Lewi Pethrus besökte Berlin var år 1921. Han var på väg till en konferens i Amsterdam tillsammans med fem svenskar, bland dem Otto Witt (1848–1923) som var med som tolk. Pethrus och Witt skulle fortsätta till Wien från Amsterdam; Pethrus skulle nämligen inspektera en hjälpkaktion i Wien som Filadelfiaförsamlingen i Stockholm genomförde efter världskriget. I Berlin möttes de av Schilling; Paul var bortrest, förmodligen redan på väg till Amsterdam. I Berlin pågick en konferens med Arthur Sydney Booth-Clibborn (1855–1939) i Philadelphiakapellet, där Pauls församling hade sina möten. Konferensen hölls tillsammans med Schillings fria församling; efter Mülheimrörelsens kris år 1919 (s. 40), hade gemensamma konferenser ordnats på flera platser av församlingar inom Mülheimrörelsen och Schillings rörelse, men något samgående var inte aktuellt. Svenskarna fick tillfälle att vara med några dagar innan de fortsatte sin färd. Pethrus skriver i ett brev till *Evangelii Härold* efter att ha deltagit i några av konferensens möten:

De andliga gåvorna synes vara långt mera utvecklade här än hemma i Sverige. Det förekom härliga budskap i tungor under mötena, och flera omtalade syner, som de fått omedelbart förut. Allt föregick med den största ordning. I bönemötena deltog många. Aldrig förekom något uppehåll mellan bönerna, som voro korta och innerliga. Alla sutto, när de bådo. Detta verkade lite egendomligt på oss svenskar, men det störde oss icke.

Det står ju också, att lärjungarna på pingstdagen sutto i övre salen, när Anden kom över dem. – Vad som särskilt tilltalar en främling i dessa möten är den vackra sången. [...] Här får man icke se någon sitta tyst under sången, ej heller någon, som endast rör läpparna för att låtsas sjunga. Nej, de släppa till sina röstresurser, och sjunga med vidöppna munnar av hjärtans lust. Den musik, violin och orgel, som ledde sången, var enastående vacker. (*Evangelii Härold* 20/1 1921)

Pethrus berättar sedan om Schillings bakgrund, bland annat att denne hade blivit utesluten från den baptistförsamling han hade tillhört:

Det är få baptister i Tyskland, som ställt sig förstående till pingstväckelsen. Då har lutherska kyrkans folk varit mycket mer mottagliga för sanningen om Andens dop och nådegåvor. Flera av dess präster ha blivit andedöpta och lämnat sin befattning inom kyrkan. Till dessa höra J. Paul och Gensicher [läs: Gensichen], båda från Berlin. – På grund av, att många av lutheranerna mottagit Andens dop, har en del av deras gamla trossatser följt med dem in i pingstväckelsen. På det sättet hade det blivit brytningar i dopfrågan. Br. Schilling har stått trogen sanningen om de troendes dop, och för denna sin trohet har han fått skörda många lidanden. Denna olikhet i uppfattning har även utan gensägelse haft ett menligt inflytande på verksamheten. Vi ha säkerligen stor orsak att tacka Gud för den underbara enhet, som är rådande bland de andedöpta i Sverige, såväl när det gäller dopfrågan som andra lärofrågor. Den som ser förhållandena på andra håll får en kraftig förnimmelse av denna enhets stora betydelse. (*ibid.*)

År 1922 var Pethrus åter i Berlin, nu på väg till Jerusalem. I ett brev till *Evangelii Härold* skriver han något om pingstväckelsen i Tyskland:

I Tyskland har pingstväckelsen lidit mycket genom obibliska läror. Den stora mängden av dem, som blev andedöpta 1907–1908 voro statskyrkliga, och de ha sedan icke gått från klarhet till klarhet i fråga om bibelns sanningar. Anden kan falla över människor, om de endast tro på Jesus, vilken uppfattning de än må ha i lärofrågor, men vi kunna icke förbliva i Andens kraft med mindre vi gå framåt i lydnad för vad Guds ord lär. Genom olydnad för det skrivna ordet kan man även komma in på att giva för stort rum åt profetior och direkta budskap genom Anden. Om man så lämnat Ordets fasta mark, har man ju intet genom vilket man kan pröva de budskap, som komma. På så sätt blir man prisgiven åt mänskliga ingivelser och tankar. [...]

Brödernas i Tyskland ställning till vattendopet är uppenbart obiblisk. De äro med få undantag barndöpare. Br. Schilling hör till undantagen.

En annan sak, som har skadat Andens verk i Tyskland, är, att samtidigt som man uraktlåtit att ordna bibliska församlingar har man sammanslutit de efter obibliskt mönster ordnade grupperna till en riksförening efter frikyrkligt samfundsmönster. (*Evangelii Härold* 13/4 1922)

Någon riksorganisation torde emellertid inte ha funnits, men det finns uppgifter om att *die Gesellschaft für Mission, Diakonie u. Kolportage m. b. H.* kom att fungera som en organisation på riksnivå. Församlingar och enskilda personer ska ha haft möjlighet att registrera sig där.

3. Den tyska utgåvan år 1916

I slutet av år 1915 ställde en läsare av *Pfingstgrüße* en fråga till tidskriftens redaktör, Eugen Edel, om vissa förhållanden inom den tyska pingströrelsen. I sitt svar hänvisade Edel till en av sina egna skrifter men också till »ett grundligare arbete som höll på att färdigställas och som inom kort skulle publiceras i *Pfingstgrüße* under titeln '*Unsere Ziele und Richtlinien. Praktische Winke für die Erbauung und Vollendung des Leibes Jesu Christi*'« – »Våra mål och riktlinjer. Praktiska råd för uppbyggandet och fullkommandet av Jesu Kristi kropp«. Han skriver att detta arbete grundar sig på vad »vi lärt oss i det praktiska arbetet och särskilt genom broderliga samtal vid brödradagarna« (PG 9/1 1916).

Redan den 6 februari 1916 kom den första artikeln. Titeln på artikelserien hade förkortats till »*Praktische Winke für die Erbauung und Vollendung des Leibes Jesu Christi*«. Fram till mitten av juli publicerades 21 artiklar. Författare var C.O. Voget. Omfånget motsvarar ungefär 100 sidor i det format som föreliggande skrift har. En stor del av texterna är ganska omständliga utläggningar av bibeltexter. Serien upphörde utan kommentarer.³⁷ Detta berodde troligen på att Voget hade föregripit utgivningen av ett arbete som pågick sedan flera år tillbaka inom Huvudbrödradagen. Det kan ha hållits en Huvudbrödradag i juli där man beslöt att Vogets artikelserie skulle avslutas och brödernas framtagning av sin bok i samma ämne skulle påskyndas. Först i början av oktober – i presentationen av den nionde årgången av tidningen – skriver Edel att artikelserien ännu inte var avslutad, men att den skulle ges ut i sin fullständiga omfattning i bokform. Någon bok gavs emellertid inte ut och det berodde sannolikt på att förlaget ansåg att det fick räcka med att ge ut en bok i ämnet.

I början av december fick Edel en fråga huruvida »den nya lilla boken«, »*Richtlinien für die Erbauung und Vollendung des Leibes Christi*« skulle komma ut till jul; någon information om den hade emellertid inte lämnats i *Pfingstgrüße*. Edel svarade att boken förmodligen redan var tryckt när den som ställde frågan läste svaret. Men han påpekade att det inte handlade om en berättelsebok. Den riktade sig till mer mogna

³⁷ Jag kommer endast att hänvisa vid ett tillfälle till Vogets artikelserie.

kristna. »Den borde komma i händerna på alla tjänande bröder och systrar« (PG 10/12 1916).

Skriften presenterades av Edel i det följande numret. Han skriver att flera bröder hade varit engagerade i arbetet (PG 17/12 1916). Det tog således ungefär tre månader att färdigställa och trycka boken. Den fick titeln *Unsere Ziele und Richtlinien für die Erbauung und Vollendung der Leibes Christi* och gavs ut av »den tyska pingströrelsens Huvudbrödradag i Berlin 1916« på »[dem] Verlag der Gesellschaft für Mission, Diakonie u. Kolportage m. b. H.«. Den annonserades första gången den 7 januari 1917 i *Pfingstgrüße*, men hade sannolikt tagits med i det material som förlaget regelbundet försåg församlingarna och grupperna med. Den skulle varit tillgänglig i god tid före jul, men den blev försenad. På grund av världskriget var det brist på kvalificerad personal och papper, något som orsakade fördröjningar men också felaktigheter vid sättningen i tryckeriet.

Artikelserien både kompletterar och överlappar innehållet i *Unsere Ziele und Richtlinien* men inga avsnitt i artikelserien återges ordagrant i skriften. Skriftens innehåll är i stort sett inriktad mot den universella församlingen, medan artikelserien även behandlar frågor som rör den lokala församlingen. Det finns inga motsägelser mellan texterna. Att det är flera som har bidragit med material till skriften framgår bland annat av språkbehandlingen.³⁸

I de avsnitt som nu följer ges några kommentarer till de kapitel i *Unsere Ziele und Richtlinien* som togs med i den svenska utgåvan. Vidare sägs något om innehållet i de delar som uteslöts, det vill säga introduktionen samt kapitlen VII och VIII med slutord.

Jag skriver i fortsättningen *författarna* när jag syftar på de personer som har bidragit med texter till skriften; med *bröderna* avser jag medlemmarna i Huvudbrödradagen.

»Geleitwort«

Av introduktionen – »das Geleitwort« – som alltså inte finns med i den svenska utgåvan, framgår att *Unsere Ziele und Richtlinien* har tre målgrupper. Den första är »de grupper och enskilda syskon här och där som är förbundna med oss«. Författarna hoppas att dessa ska »må väl av de råd som vi ger här, lägga dem på hjärtat och sedan följa dem«.

³⁸ Jag har inte försökt att finna avsnitt som Paul, vars texter är lättlästa, eller Voget, vars texter har en mer komplex uppbyggnad, kan ha skrivit.

Den andra målgruppen är de »vänner som åter och åter, muntligt och skriftligt, vänder sig till oss med frågan: 'Vad vill ni egentligen? Vad är den s.k. pingströrelsen? Vad är era syften och mål? Efter vilka metoder och riktlinjer arbetar ni?'«. Den tredje är rörelsens motståndare bland de ledande inom Gnadauförbundet, eller som det står: de »som ansett oss vara religiösa fanatiker eller besatta, och trott att de var tvungna att utestänga oss från deras gemenskap« och som hävdade att Mülheimrörelsen hade en annan ande än Gnadauförbundet. Författarna säger att de bemödat sig om att ta till sig kritiken och ville tro att de »bidragit till att undanröja missförstånd«, men fortsätter med ett för sammanhanget något överraskande klarläggande:

En klyfta kan och vill vi emellertid inte överbrygga, en fiendskap vill vi inte undvika. Den är den från paradiset dagar av Gud bestämda klyftan och fiendskapen. 1 Mos. 3:15. Ve oss när vi skapar fred och vill lägga svärdet åt sidan. Här gäller det att genomföra kriget till den sista segern. Måtte också dessa sidor i sin anspråkslösa utformning hjälpa till att påskynda den efterlängtade dagen då vår högt lovade Herre kommer för att förstöra djävulens verk, triumferande över alla fiender, som bland Guds folk hindrar Guds härlighets uppenbarelse. Hans sista vilja är också våra hjärtans bön och vädjan: »att de alla må vara ett och att såsom du, Fader, är i mig och jag är i dig. Ja ni skall vara ett, så att världen förstår att du har sänt mig!« (Joh. 17:20–23.)

Författarna påpekar att de »omtvistade punkterna som sådana« i allmänhet inte har tagits upp. »De finner fastmera sin lösning i positiva framställningar, som har blivit övertygande för oss«.

Introduktionen återges i sin helhet tillsammans med en översättning till svenska i bilaga 1.

»I. Unsere Aufgabe« – kommentar

Av kapitlet »Vår uppgift« framgår att författarna är övertygade om att den tid de levde i var början till slutet; Jesus skulle snart komma tillbaka. De menar att det därför inte rädde något tvivel om vilken uppgift Guds folk hade: »Det rör sig om intet mindre än uppbyggandet och fulländandet av Kristi kropp för hans återkomst!« – »Es handelt sich um nichts Geringeres als um die Erbauung und Vollendung des Leibes Christi für Seine Wiederkunft!« (Pvrl. s. 10; 1916 s. 2).

Voget tar upp detta spörsmål i sin artikelserie i *Pfingstgrüße* år 1916. Han skriver i sin inledande artikel, att »vårt mål är Kristi kropps fulländning för Jesu Kristi återkomst« →»*unser Ziel ist die Vollendung des*

Leibes Christi für die Wiederkunft Jesu Christ!« (PG 6/2 1916). Vi ska nu se vad Voget lade in i detta påstående.

Han hävdar att »det inte råder några tvivel om att det mål som Gud har satt upp för sin församling bland hedningarna är från begynnelsen *Kristi återkomst*«. Det bibelord som Voget främst bygger sitt påstående på är Apg. 15:13–18 som han läser ungefär så här: Gud ser först till att han får ett folk bland hedningarna, därefter återvänder Jesus till jorden och bygger då upp »Davids förfallna hydda«, vilket är hans mål med Israel. Nu menar emellertid Voget att Jesus inte kan komma tillbaka förrän Guds mål med församlingen har uppnåtts, ett steg som han kallar verkets fulländning (*»die Vollendung des Werkes«*) och som åstadkoms av Jesu Kristi Ande i församlingen. Guds församling måste vara fulländad – »utan fläck och skrynka« – innan Jesus kan komma tillbaka.

Voget hänvisar till drygt 20 bibelställen, bland dem Rom. 11:25 där det talas om att en del av Israel ska vara förstockade »tills hedningarnas fullhet har ingått« (*»bis die Fülle der Heiden eingegangen sei«*), som det står i Luthers översättning i 1912 års version. Det tyska citatet är en »ord för ord-översättning« av den grekiska grundtexten. För gemene man går det knappast förstå vad *hedningarnas fullhet* syftar på. Inom Mülheimrörelsen användes år 1916 en utgåva av Nya testamentet som publicerades i slutet av år 1914. Översättningen hade gjorts av fem teologer inom rörelsen, varav Paul torde ha gjort merparten av arbetet och Voget sannolikt medverkat. Mülheimutgåvans text lyder: *»Es ist allerdings über einen Teil von Israel 'Verstockung' gekommen, jedoch nur zu lange, bis die (von Gott bestimmte) Zahl der Heiden voll eingegangen ist«*. Parentesen i citatet är översättarnas anmärkning. Det är alltså antalet hedningar det gäller, men Voget skriver inget om exempelvis vikten av att missionera för att påskynda Jesu återkomst.

Kanske var man inte överens inom Huvudbrödradagen om att det verkligen förhöll sig som Voget menade och därför valde att skriva: »Det rör sig om intet mindre än uppbyggandet och fulländandet av Kristi kropp för hans återkomst!« utan att precisera vad ordet för stod för.

I kapitlet finns ett avsnitt som redovisar Huvudbrödradagens uppfattning i samfundsfrågan. Bröderna ville att medlemmarna i Mülheimförbundet skulle se sig som lemmar i den *universella* församlingen. De ville inte binda sig till någon kyrka eller något samfund, eller »bilda ett

parti«. De skriver: »Också när vi exempelvis sluter oss samman till arbetsgemenskaper eller till nytestamentliga församlingar« görs det enbart för att »efter bästa förstånd och förmåga gynna de aktuella förhållandena«. ³⁹ Det normala var således att inte bilda »Gemeinden« (jfr s. 41). Den arbetsgemenskap man i första hand tänkte på var nog *die Gesellschaft für Mission, Diakonie u. Kolportage m. b. H.*

»II. Unser nächstes Arbeitsziel« – kommentar

I kapitlet »Vårt närmaste arbetsmål« finns ett exempel på en omtvistad punkt som behandlas i en »positiv framställning«. Tvistefrågan det gäller är »den Paulska läran från år 1904 om det rena hjärtat«. Författarna valde att bemöta kritiken genom att ange att deras (eller rörelsens) närmaste arbetsmål var att »föra fram varje troende som fullkomlig i Kristus« och redogör sedan för »den kristna fullkomligheten« och »hjärtats rening«. Två och ett halvt år senare bad Paul om förlåtelse för att det blivit så stor affär av hans troserfarenhet (s. 40).

»III. Der Aufbau der Gemeinde« – kommentar

I kapitlet »Församlingens uppbyggande« skriver författarna att ingen kan bli »erkänd såsom en medveten medlem i det nya förbundets församling« utan ett »medvetet mottagande av den Helige Ande« (Pvrl. s. 21). Förmodligen ansåg de emellertid att ett medvetet mottagande av Anden inte begränsade sig till dem som var andedöpta. Paul menade ju år 1913 att »vi måste alltid vara klara över, att vi som företrädare för den så kallade pingströrelsen bara utgör en bråkdel av Jesu kropp« (s. 45 ovan).

»IV. Die Mannigfaltigkeit des geistlichen Lebens in der Gemeinde« – kommentar

I kapitlet »Det andliga livets mångfald i församlingen« vill författarna uppmuntra medlemmarna att vara öppna för de många »livsyttningar«

³⁹ »Auch wo wir uns etwa zu Arbeitsgemeinschaften, oder zu neutestamentlichen Gemeinden zusammenschließen, möchten wir dies nicht als das Aushissen einer neuen Parteifahne angesehen wissen, sondern damit lediglich den jeweiligen Bedürfnissen dienen nach bestem Wissen und Vermögen« (1916 s. 3). I den svenska utgåvan har inte *Arbeitsgemeinschaften* tagits med.

som Anden vill skapa. De varnade emellertid för att använda Andens gåvor som ett självändamål som de menade var en avväg från den konungsliga armévägen («*Heerstraße*»). Ett sådant bruk av de andliga gåvorna förekom enligt författarna inom församlingarna, men det saknade »hjärtats inre liv med kärlek som grundval«. Det fanns emellertid också en avväg åt motsatt håll: att ta avstånd från det övernaturliga av rädsla för de faror som var förbundna med detta.

»V. Die Ämter in der Gemeinde« – kommentar

Kapitlet »Ämbetena inom församlingen« är det mest omfattande i skriften; något mer än en tredjedel av textsidorna ägnas åt ämnet. I stort sett är framställningen begränsad till de ämbeten som kan kallas de apostoliska, det vill säga de som utgår från ett apostoliskt uppdrag: apostlar, profeter, evangelister, herdar och lärare enligt Efesierbrevets fjärde kapitel.

I kapitlets sista avsnitt, »*In Erwartung der Ämter*« – »I väntan på ämbetena«, finns en fråga om var de apostoliska ämbetena finns idag. Författarna svarar att de ingenstans ser dem i »deras ursprungliga renhet« och »där Gud åter begynt att giva dem, där se vi dem i dag i hög grad försvagade och kraftlösa« (Pvrl s. 54). Till detta återkommer jag (s. 77).

»VI. Die geistlichen Gaben« – kommentar

I inledningen till kapitlet »De andliga gåvorna« bemöter författarna »förebråelsen, att 'pingstväckelsens ande' skulle vara orsak till de många handa underliga och förargelseväckande företeelser, som visa sig tillsammans med de övernaturliga andeverkningarna«. De skriver:

Man begynner att lägga den Helige Ande till last, att det fått framträda så mycket ont inom församlingarna, då man i stället bör draga den slutsatsen, att *det genom den Helige Ande blivit klart*, huru mycket köttligt, osunt, själiskt väsen varit för handen i församlingarna, under det att de levde ostörda sitt egenliv. Dessa andliga gåvor äro i viss mening *församlingens barometer*. (Pvrl s. 57)

Därefter följer ett avsnitt med allmänna synpunkter på andedopet och nådegåvorna. Av de enskilda gåvorna ges endast »gåvan att tala med tungor« utrymme, bland annat för att denna gåva kan ge »en djupare förståelse av andedopets egentliga väsen« och för att den uppbygger »oss själva i vår enskilda kammare« (Pvrl s. 65).

»VII. Die Gemeindezucht«

Kapitlet »Församlingstukten« finns inte med i den svenska utgåvan. Det behandlar översiktligt församlingstuktens mål och medel samt hur församlingen ska förhålla sig till den som fåfängt har förmanats och straffats. Författarna menar att med en rätt utförd församlingstukt vittnar församlingen om att den bekänner sig till Gud och till ordet varefter »den Helige Ande bekänner sig till församlingens vittnesbörd« genom »tecken och under samt allehanda kraftverkningar», syndare räddas, »sjuka helas, djävlar drivs ut, troende renas, helgas och enas samt den Helige Ande blir utgjuten i strömmar«.

Den tyska texten återfinns i bilaga 2.

»VIII. Die Vollendung des Leibes«

Skriftens sista kapitel, »Kroppens fulländning«, finns inte med i den svenska utgåvan. Det inleds med att konstatera att väckelserörelser före pingstväckelsen utbrott

uppstod genom enastående *starka personligheter*. [...] Men ingen av er [läsare] har verkat som grundare av kyrkor på samma sätt som en Luther eller Calvin, en Zinzendorf eller Wesley. Tvärtom har den helige Ande, som sedan pingsten härskat inom den kristliga kyrkan, helt uppenbart skänkt en sådan mångfald av gåvor och förmågor genom många redskap, att *det kristliga lekmanståndet* – »det kristliga heliga folket« som Luther kallar det – på ett helt annat sätt än hitintills tar itu med lärofrågor och praktiska frågor.

Denna förändring anser författarna vara »en egendomlig utveckling i den kristna kyrkans historia« liksom förhållandet att »Guds folks splittring har blivit en brännande fråga för dagen«. De skriver:

Tallösa byggarbetare, vilka är i full gång att »röja undan århundradens ruiner« för att »*den gemensamma grunden för all kristendom*« åter ska bli blottlagd, tycks vara drabbade av en märklig babylonisk språkförbistring, så att ingen längre förstår den andres språk. Å andra sidan visar sig omisskännligt hos de stora kyrkorna, som inte har det *medvetna personliga troslivet* som villkor för kristlig gemenskap, en strävan att utjämna gamla motsättningar och sluta sig samman till än större enheter.

Författarna anser att Gud ger denna av »människor åstadkomna enhet namnet Babylon (förbistring)«.

[I] detta virrvarr av röster hörs plötsligt *en ren, helig kör*, [...] toner från himmelens änglar, som människorna lyssnar till med häpnad och hän-

förelse. Ty, hur negativt man än har bedömt *de nya tungorna*, är de dock det betydelsefulla tecknet och signalen, att stunden har kommit då äntligen det som vid grundandet av kyrkan [...] bara var en profetia (Apg. 2:5–11), ska komma till avslutning och *fulländning*.

För »det, heliga verkets fullkommande och kröning« måste – med hänvisning till Malaki 3:10 – var och en »bringa fullt tionde till Herrens förrådshus«, vilket i detta sammanhang betyder att

man måste lägga det man är och har på Herrens altare, och man måste *ge sitt liv för bröderna*. Och som den enskilde blott kan tjäna församlingen om hon förnekar sitt egenliv, så måste den lokala församlingen framstå som medveten om, att den har inordnat sig i helheten och inte utan vidare kan bestämma över sig själv. Den enskilde troende kan inte bli fulländad om hon har frigjort sig från kroppens lemmar vilka hon är organiskt förbunden med enligt Guds vilja. Lika litet kan en församling eller en riktning inom kyrkan uppnå målet att bli fulländad om den vill vara för sig själv. Jesu Kristi kropp är inte en förebild, blott en lära eller teori, utan en *verklig, levande byggnad*, såväl för de enskilda lemmarna som för alla församlingar och riktningar tillsammans (*i den mån de är födda av Anden från ovan*).

Fördenskull ska redan *vid tillsättning av ämbeten* i den enskilda församlingen, blicken hållas fästad vid helheten. De härtill kallade är ju av Herren inte bara givna till lokalförsamlingen, utan till hela kroppen. Men vad som tillhör denna kropp, är inte uteslutande lokalförsamlingens egendom och privilegium. (Apg. 14:23; Titus 1: 5.) På ett gudomligt sätt kan ofta lokalförsamlingens behov bara tillfredställas genom att den del av kroppen i vilken hon är inlemmad, på motsvarande sätt kommer henne till hjälp. (Apg. 8:14 ff.; 11:19–30; 15: 1 ff.) – Människokroppens lemmar är ju [...] sammanlänkade med varandra. [...] Allt detta vill Herren klargöra och fullborda för sin församling, utifrån hennes mognad och andliga auktoritet. Låt oss under tiden *vara trofasta* i det ringa, i det som Gud hitintills har anförtrott oss. Utifrån detta har *de stora årliga konferenserna*, liksom de mindre konferenserna [*»Glaubensversammlungen«*] i distrikten och provinserna en stor betydelse för tillkomsten och beskrivningen av enheten i Kristi kropp och Guds tempel.

Åt dessa konferenser ägnas sedan något mindre än en sida, varefter följer en längre text om brödradagarna vilken övergår i slutordet. Om Huvudbrödradagen skriver författarna att det inte är i överensstämmelse med Guds vilja att vid dessa sammankomster nonchalera och dölja motståndningar och endast betona det man var överens om.

Förtiger man meningsskiljaktigheter och konflikter berövar man sig möjligheten att reda ut dem i sanningens ljus och i kraften av kärlekens Ande. Därför kunde inte heller gångha dagars alliansstävanden, hur väl de än var

tänkta [...], bringas till sitt mål. – När en av de mest lästa samtida filosoferna, Nietzsche, påstår: »så länge världen funnits har ännu ingen auktoritet varit villig att bli föremål för kritik!« så har han i varje fall inte tillräckligt djupt studerat den apostoliska kristenhetens liv. Ty här ser vi, hur de högsta auktoriteter, som överhuvudtaget har existerat på jorden, *Jesu Kristi heliga apostlar*, uppenbart har avsiktligt vant församlingarna vid detta, men också att utöva frimodig kritik [...]. Och just detta har också blivit viktigt för oss, att vi undantagslöst villigt och glatt måste »bli föremål för kritik« På detta sätt har Gud trots våra många missgrepp hittills välsignat oss och gjort att vi känner full tillförsikt för framtiden såväl för det arbete som anförtrotts oss, som i blicken på hela Kristi kropp.

Den tyska texten återfinns i bilaga 3.

»Schlußwort«

Kapitel VIII avslutas med ett avsnitt under rubriken »Slutord«, som inte finns med i den svenska utgåvan.

Författarna pekar på behovet av ett fritt, allmänt kyrkomöte, med mötet i Jerusalem enligt Apostlagärningarna kapitel 15 som mönster. De menar att detta är det medel som Kristus har gett sin kyrka för att »organiskt avsöndra störande främmande element«. Sådana kyrkomöten kan emellertid inte utträta något så länge kyrkan är bunden till statsmakten. Författarna gör en tillbakablick i historien för att visa det, men påpekar att det är en vanföreställning att problemet elimineras om kyrkan skiljs från staten och man bildar »så kallade bibliska församlingar«.

Var finner vi nyckeln till dessa sorgliga företeelser? »Finns det *ingen balsam* i Gilead, eller finns *ingen läkare* där? Varför skulle annars *mitt folks dotter* (kyrkan) inte bli helad?« (Jer. 8: 22). – Svaret på denna angelägna fråga ger oss profeten Haggai. Den stora *vändning i världsläget* som sedan hundra år ägt rum, och uppenbarligen i dessa dagar har fullbordats, motsvarar exakt den vändning, som inträdde för den gammaltestamentliga kyrkan vid den babyloniska fångenskapen [...]. Och som den gången många israeliter genom Guds Ande »lät sig väckas, att draga upp och att bygga Herrens hus i Jerusalem«, så skedde det även i vår tid.

Men detta uppvaknande ledde inte till att Guds församling började byggas upp och fulländas, ty det som Haggai konstaterade på sin tid »gäller även idag«:

»Ni väntar att få mycket, och se, det blir ringa; och om ni än förde in det i huset, så blåser jag bort det. Varför går det så? säger Herren Zebaot. Därför att mitt hus ligger öde, och att envar hastar med sitt hus« (Hagg. 1:9).

Blicken för helheten har gått förlorad för kyrkan. Och så länge som hon inte återfår denna blick, kan hon inte bli hjälpt.

Författarna fortsätter:

O du heliga Guds kyrka, när kommer du att bli fulländad? [...] Är det inte för din skull som kungarna darrar på sina troner och folken ligger i svåra födslovåndor? Men, när du kommer att framträda fulländad, så skall Gud rikta ett heligt skratt till oss, ty då har det hänt som dittills hade verkat omöjligt (1. Mos. 21:1–8).

Den tyska originaltexten återfinns i slutet av bilaga 3.

4. Den svenska utgåvan

I Sverige uppmärksammades den tyska pingströrelsen av Algot Gustafsson i hans tidning *Glöd från altaret* (Göteborg) som gavs ut åren 1910–1911. Anledningen torde ha varit att han hade fått följa med Barratt till Mülheimkonferensen vid månadsskiftet september/oktober 1909. I sin tidskrift publicerade han flera artiklar av Jonathan Paul, Emil Meyer och Eugen Edel. Tidningen ville vara »ett organ för 'pingstväckelsen' i Sverige« men upplagan blev för liten och Gustafsson lade ner tidningen vid årsskiftet 1911/1912.

Större spridning hade de båda tidningarna *Närkes-Bladet* och *Svenska Tribunen* (Örebro) med Richard Edhelberg (1875–1962) som redaktör. Tidskrifterna ville vara språkrör för Örebro Missionsförening och innehåller till stor del mötesreferat och nyhetsnotiser. År 1907 och en tid därefter fick pingstväckelsen ett relativt stort utrymme.

I början av år 1911 gav baptistpredikanterna O.L. Björk (1873–1950), Carl Hedeén (1863–1950) och Lewi Pethrus ut det första numret av *Brudgummens Röst*. De menade att det hade »talats och skrivits rätt mycket angående Andens verk i vårt land under de senaste åren, men mycket av detta har ej bidragit till att skingra okunnigheten utan snarare tvärt om«. Tidningen skulle råda bot på detta. De förbigår med tystnad såväl *Närkes-Bladet/Svenska Tribunen* som *Glöd från altaret*; de förstnämnda förmodligen för att dessa inte hade samma undervisande inriktning som *Brudgummens Röst* skulle få; den senare möjligen för att de var kritiska till innehållet. Björk, Hedeén och Pethrus hade goda relationer till Edhelberg.

Materialet i *Brudgummens Röst* består främst av texter skrivna av svenskar, men artiklar från Nordamerika och Storbritannien är tämligen frekventa. Från Tyskland finns en artikel först i juli 1915. Det är John Tyko Segerlund som har översatt en tysk text utan att nämna författarens namn. Segerlund, som var predikant och skriftställare, återkom i november 1915 med ytterligare en översättning från tyska. I juni 1916 finns ett »brev från Tyskland« samt i juli och augusti 1916 en artikel, »Den största faran för de troende«, med Paul som författare och översatt av Segerlund. Björk var ensam utgivare av tidningen från och med år 1914.

Första ordinarie numret av veckotidningen *Evangelii Härold* kom ut i början av år 1916. Tidningen gav under åren 1916–1918 knappast någon information om pingstväckelsen i Tyskland. Däremot finns åtminstone tre artiklar hämtade från *Pfingstgrüße* samt en av Paul (s. 64), förmodligen ett utdrag från en av hans böcker.

I februari 1917 meddelade Eugen Edel i en notis i *Pfingstgrüße* att »Herr Pastor W. aus Schweden« hade skrivit till honom att han läst skriften *Unsere Ziele und Richtlinien* med stort intresse. Han hade funnit framställningen skriftenlig och trodde att den också i Sverige och Norge i hög grad skulle bidra »till en gudomlig ordning i de gemenskapskretsar som berörts av Guds Ande«. Han menade att i dessa båda länder försökte man passa in Guds verk i en baptistisk form, och att »i stället för att förkunna personen Jesus Kristus predikar man tungotalets nödvändighet om man vill ha det rätta andedopet«. Witt ville få tillstånd att få översätta och sprida skriften i Sverige och Norge (PG 18/2 1917), som han också fick.

»Pastor W.« är Otto Witt.⁴⁰ Han hade varit Svenska kyrkans missionär i Natalprovinns i Södra Afrika från år 1876 men lämnat sin tjänst i början av år 1890 till följd av en andlig kris år 1885. Efter denna utvecklade han efter hand en subjektiv kristendomsuppfattning utifrån en bokstavlig läsning av Bibeln och det var detta som ledde till uppbrottet från tjänsten som missionär. Han återvände till Sverige på sensommaren 1891 och försörjde sig sedan som predikant och skriftställare, men också som språklärare och under tre till fyra år som verkställande direktör för ett bokförlag. När pingstväckelsen nådde Sverige omkring år 1907 blev han andedöpt. Hans kristendomsuppfattning gjorde att han blev en särpling inom den svenska frikyrkligheten, men under några tidsperioder gjorde han avkall på sina uppfattningar och verkade inom Helgelseförbundet, Frälsningsarmén och Pingströrelsen. Närmast hans egen kristendomsuppfattning låg den norska pingstriktningen *De frie venner* med Erik Andersen Nordquelle som ledare för *venneflokk* i Kristiania.⁴¹

Witt accepterade att man bildade självständiga församlingar, men han såg dessa enbart som »mänskliga sammanslutningar«; för honom existerade bara den universella församlingen, Kristi kropp, och det

⁴⁰ Uppgifterna i denna skrift om Otto Witt är hämtade från en opublicerad skrift om honom (Gäreskog, *Otto Witt*, 2016).

⁴¹ Även i Göteborg fanns en *venneflokk* i Torghallen, som så småningom flyttade till Övre Husargatan 17 (se t.ex. *Evangelii Härold* 24/2 1916). Troligen anslöt sig gruppen hösten 1923 till Smyrnoförsamlingen i Göteborg.

var endast de som var andedöpta som tillhörde den. Han avvisade bestämt varje form av överordnad organisation, formell eller informell, som han kallade parti och ansåg obiblisk.⁴²

Witt reagerade starkt mot de predikanter som förkunnade att tungotal var tecknet på andedop. Han menade att det inte fanns stöd för denna uppfattning i Bibeln och att den orsakade stora lidanden hos de andedöpta som inte fick tala i tungor och därför inte betraktades som andedöpta av sina pastorer.

Sannolikt ansåg Witt att det fanns skäl att kritisera alla »gemenskapskretsar« med pingstinriktning i Norge och Sverige – med undantag av *venneflokkene* – på grund av en obiblisk församlingssyn och/eller för att de omfattade läran om tungotal som tecknet för andedop.⁴³ Jag begränsar mig emellertid här till Pingströrelsen i Sverige eftersom Witt vände sig till Lewi Pethrus med en förfrågan om han var intresserad av att låta ge ut *Unsere Ziele und Richtlinien* på svenska.

Filadelfiaförsamlingen i Stockholm och de församlingar som slöt upp bakom den hade inte bildat något samfund. Sommaren 1915 hade dock Witt varit övertygad om att det snart skulle finnas »ett stort organiserat samfund i Sverige och ett liknande i Norge« med var sin påve, underförstått Pethrus och Barratt. I början av år 1916 hade han haft ett samtal med Pethrus och då blivit övertygad om att denne ville stå på »bibelns grund och att han inte accepterade »några sammanslutningar«. Däremot kan han ha varit kritisk till Pethrus församlingssyn som skilde sig från hans egen.

Beträffande frågan om tungotal som tecknet på andedop skriver inte Witt någon gång om vad han visste eller trodde om Pethrus uppfattning förrän en bit in på 1920-talet. Det troliga är att han år 1917 utgick från att Pethrus hade samma uppfattning som Barratt, som ansåg att tungo-

⁴² Witt skriver exempelvis om »våra bröder baptisterna, som förklara sig vara de enda ursprungliga kristna, och som säga, att alla som icke tillhöra deras parti, äro att ense som hedningar och publikaner« (*Det gode Budskab* 15/12 1908).

⁴³ Paul Ongman ansåg att han som andedöpt kunde tillhöra en församling inom Baptist-samfundet, medan Witt menade att de pingstbetonade församlingarna inom samfundet skulle begära utträde och »stå fria med Jesus utanför lägret«. Beträffande tungotal hävdade Ongman att detta inte var ett nödvändigt tecken på andedop, men det fanns pastorer inom »Ongmansriktningen« som hade motsatt uppfattning. Till dem hörde O.L. Björk som 1912 skriver att alla talar i tungor vid det tillfälle de blir andedöpta, men det innebär inte att de hade fått gåvan att tala i tungor, en gåva som enligt Björk kan kontrolleras av mottagaren till skillnad från tungotalet vid andedopet (*Brudgummens Röst* 1912 s. 21).

tal var tecknet på andedop. Han kan vid något besök i Filadelfia under år 1916 fått det bekräftat i samband med förbön för människor som ville bli andedöpta.⁴⁴

Witt torde bara ha haft två alternativ för utgivningen av skriften: antingen att publicera den på eget förlag, vilket han hade erfarenhet av sedan tidigare, eller på Förlaget Filadelfia. Målgruppen var sannolikt de ledande bröderna inom pingstförsamlingarna varför det sistnämnda alternativet var det överlägset bästa. Efter att Witt hade redogjort för innehållet och läst valda stycken för Pethrus var nog denne förvissad om att skriften borde bli läst av medlemmarna i församlingarna. Det är troligt att Witt avstod från att påpeka att man inom Mülheimrörelsen inte ansåg att tungotal var tecknet på andedop,⁴⁵ och att han inte gick inte in på hur man såg på den lokala församlingen utan lyfte fram hur man inom rörelsen poängterade den universella församlingen, något som även Pethrus gjorde vid den här tiden.⁴⁶ Pethrus accepterade Witts erbjudande att ge ut boken på Förlaget Filadelfia.

I en notis i *Evangelii Hårold* kan man läsa följande:

Av pastor J. Paul, förr bosatt i Rovenstein [!] numera i Berlin, ha vi en artikel i dagens nummer. Pastor Paul är en i vida kretsar känd andlig skriftställare. Hans böcker ha sedan många år tillbaka burit spår av en djup bibelkännedom. Men han skrev en bok om andedopet, flera år innan han själv var andedöpt, och däri gjorde han säkerligen ett stort misstag.^[47] Men för omkring 10 år sedan mottog han denna erfarenhet, och sedan är hans skrifter icke endast bibliska utan även burna av Andens ljus och kraft. – Om det går som vi har tänkt, komma vi att i en snar framtid utgiva en bok av honom, som nu är under översättning. (*Evangelii Hårold* 25/1 1917)

⁴⁴ Så långt jag funnit publicerades inga uttalanden före år 1917 av Pethrus om tungotal som tecken, men i juni 1917 skriver han: »Under 10 års tid har jag varit oviss med avseende på tecknet för andedopet, men under de sista åren har denna övertygelse blivit mer och mer levande för mig: När Anden faller, tala vi i tungor« (EH 28/6 1917).

⁴⁵ Ulrik Josefsson skriver i sin avhandling *Liv och övernog* (2005) s. 124 att tungotalet behandlas i *Pingstväckelsens riktlinjer* på ett sätt så att det underförstått är tecknet på andedop. Så är emellertid inte fallet utan författarna tar upp tungotalets gåva för att den »ger en djupare förståelse av andedopets egentliga väsen« och »ett djupare in-trängande i gemenskapen med Gud i den Helige Ande«. Det är inte troligt att Edel skulle nämnt Witts påstående om han ansåg att tungotal var tecknet på andedop.

⁴⁶ Se Pethrus referat från en bibelstudieveckan i juni 1917 i *Evangelii Hårold* 12/7 1917.

⁴⁷ Paul gav ut tre skrifter om andedopet under åren 1895–1897. Förmodligen avses *Ihr werdet die Kraft des Heiligen Geistes empfangen: Ein Zeugnis von der Taufe mit dem Heiligen Geiste und Feuer, belegt aus der Bibel und aus der Erfahrung alter und neuer Zeit und gerichtet an Jedermann* (1896).

Boken är givetvis *Pingstväckelsens riktlinjer*, men Witt hade kanske inte varit tillräckligt tydlig när han berättade om vilka som stod bakom den. Någon bok av Paul gavs aldrig ut av Förlaget Filadelfia. Beträffande tungotalet som tecknet på andedop, kan Pethrus ha uppfattat notisen i *Närkes-Bladet* tio år tidigare om att Paul hade fått tungotalets gåva som att denne hade blivit andedöpt då och fått tecknet (s. 24); Paul själv höll fast vid att han hade blivit andedöpt år 1890. Den artikel som nämns i inledningen av citatet har rubriken »Smörjelsen«. Den fanns troligen sedan en tid tillbaka på redaktionen. Översättningen förefaller med hänsyn till språkbehandlingen ha gjorts av J.T. Segerlund. Kanske att man ansåg det lämpligt att publicera denna artikel för att läsekretsen skulle bekanta sig med Paul.

Vad Otto Witt visste om Mülheimrörelsen är oklart. En av hans söner bodde i Schweiz och hade kontakt med den schweiziska pingströrelsen som samarbetade med Mülheimrörelsen. Denne kan ha uppmärksammat sin far på skriften, men Witt kan själv ha prenumererat på *Pfingstgrüße* och läst om utgivningen, och som regelbunden läsare kunnat bilda sig en uppfattning om rörelsen.

Pethrus var inte främmande för pingströrelsen i Tyskland och Jonathan Paul; Barratt hade med all sannolikhet informerat honom.

I *Evangelii Härold* finns en notis i maj 1917 om att *Bibliska riktlinjer, utgiven av en pingstkonferens i Tyskland* och en bok av »Andrew Fraser, Chicago, utkomma i den närmaste tiden på förlaget Filadelfia«. Först den 6 september annonserades de båda böckerna till försäljning. Titeln *Bibliska riktlinjer* hade ändrats till *Pingstväckelsens riktlinjer*. Det finns ingen ytterligare anmälan eller någon recension av boken i tidningen utom en notis där en pastor rekommenderar den (*Evangelii Härold* 11/10 1917).

Fördröjningen kan ha orsakats av att Pethrus och Witt hade svårt att komma överens om vad som skulle strykas. Förmodligen ville Pethrus att vissa delar skulle utgå medan Witt ansåg att allt skulle tas med. Pethrus kan då ha visat sig ointresserad att ge ut skriften och Witt hade fått ge med sig och samtidigt bestämt att det inte skulle nämnas att han hade översatt texten; det anges nämligen vare sig i boken eller i annonseringen vem som var översättare.

Som redan har framgått togs inledningen samt kapitlen VII och VIII i den tyska utgåvan inte med i den svenska. Av övriga avvikelser tycks flera ha gjorts av layoutskäl och möjligen några av »läroskäl« (se nästa kapitel). På det hela taget var det en trogen översättning som Förlaget

Filadelfia publicerade. Hur Huvudbrödradagen såg på nedbantningen och ändringarna har jag inte funnit någon uppgift om, om den nu informerades.

Det finns avsnitt i skriften som förutsätter kännedom om Mülheim-rörelsen för att kunna förstås. Som exempel tar jag följande text:

[Vi] hata och fly [...] allt partimakeri och sektväsen, som möjligen skulle vilja resa sig bland oss. Därför kunna vi icke heller binda oss genom något mänskligt program eller tankesystem. Och där vi sluta oss tillsammans till nytestamentliga församlingar [»*Gemeinden*«], vilja vi icke, att man skall se på detta, som om vi hissade upp en ny *partifana*, utan vilja vi därmed endast efter bästa förstånd och förmåga tjäna förhandenvarande behov.

(Pvrl.s. 10)

Oavsett vad Witt visste om bakgrunden var dessa meningar viktiga för honom. Pethrus kan inte ha haft något bekymmer med första meningen men kände sig troligen osäker på vad som menades med den andra. Om nu Witt visste skillnaden mellan *Gemeinschaft* och *Gemeinde*, vilket brevet till Edel tyder på, så är det inte säkert att han yppade det. Fick nu inte Pethrus en tillfredsställande förklaring och ville stryka andra meningen, så lyckades Witt argumentera för att den skulle behållas. Men det kanske var så enkelt som att Pethrus läste in något annat än vad som avsågs i meningen.

I förordet till den svenska utgåvan skriver Lewi Pethrus:

Vi skatta det som en stor förmån att på vårt språk få utsända denna lilla, ytterst värdefulla skrift. [...] Vad som mest omhandlas i boken äro de andliga ämbetena (Ef. 4: 11), och deras uppgift och plats i församlingen. Vi finna här bekräftelse på mycket, som vi haft klart förut, men vi få också möta en hel del nya tankar, vilka, trots att de tydligt återfinnas i Guds ord, sällan eller aldrig varit framhållna bland de andedöpta i Sverige.

Må »Pingstväckelsens riktlinjer« bidra till att den härliga väckelse, som pågår i vårt land, må framdeles fortgå i sunda och bibliska spår, och att den må finna väg till nya områden, där man förut motstått detta Guds verk. (Pvrl. s. 3)

Det råder ingen tvekan om att Pethrus ställer sig bakom innehållet och vill att boken ska läsas inom rörelsen. Under åren 1916–1917 fick läsarna av *Evangelii Härold* ta del av en stor mängd predikningar och betraktelser från olika kristna sammanhang i utlandet. Pethrus var säker på eller förmodade att författarna var andedöpta. Det förefaller som att detta förhållande var viktigare än att innehållet till alla delar skulle överensstämma med det som han själv förkunnade i lärofrågor.

I en redaktionell notis i *Evangelii Härold* sägs att tidningen är öppen »för alla, som kunna meddela något om Guds verk i dessa yttersta dagar«. Man påpekar att man inte tar »hänsyn till vad namn den grupp av troende bär, där Herren verkar«. ⁴⁸ Kanske kan man dra den slutsatsen att Pethrus förutsatte att läsarna var förtrogna med att hantera texter från andra sammanhang än Pingströrelsen. ⁴⁹

I augusti 1917 publicerades i *Evangelii Härold* ett utdrag ur *Pingstväckelsens riktlinjer* – senare hälften av kapitel fyra. Skriften annonserades i tidningen från den 6 september 1917 fram till februari 1919. Den 20 februari meddelades att den var slutsåld. En ny upplaga kom ut vid årsskiftet 1920/1921. ⁵⁰ Den annonserades till ordinarie pris fram till mitten av juli 1922. Under hösten 1923 lämnade man rabatt för att ett år senare saluföra den som en av flera böcker i ett »bokpaket« till ett lågt pris; tanken var att paketen skulle köpas och ges bort som gåvor till »mindre bemedlade vänner«. Boken finns med i en annons i *Evangelii Härold* så sent som år 1934. ⁵¹ Det finns inga uppgifter om hur många exemplar som trycktes.

Otto Witt blev under sin studietid ganska förtrogen med det tyska språket. Under sin vistelse i Afrika hade han viss kontakt med tyska missionärer och emigranter, och han kan ha läst tysk teologisk litteratur. Texterna i *Unsere Ziele und Richtlinien* har som nämnts en varierande språkbehandling, från komplexa meningar som i samtida tyska teologiska avhandlingar, till enkla som i berättelser som är tänkta för en stor publik. De förra har Witt valt att översätta ord för ord, för att sedan bygga upp meningen enligt svensk grammatik och fått en ganska »tung« text som resultat. De senare har han haft ett friare förhållningssätt till vilket har gynnat framställningen.

⁴⁸ *Evangelii Härold* 17/2 1916; se också Wahlström *Andens dop och nådegåvorna* (2016) s. 91 om Pethrus syn på gemenskapen med andra andedöpta.

⁴⁹ I allmänhet har forskare som hänvisar till *Pingstväckelsens riktlinjer* upplyst om att skriften kom från Tyskland, men det förekommer enligt min mening exempel på att det inte har gjorts trots att det borde ha beaktats eller påtalats. Skriften marknadsfördes som en skrift »utgiven av en pingstkonferens i Berlin«, vilket kanske skulle ses som en markering av att det var något man skulle ta hänsyn till.

⁵⁰ Jag har inte funnit något exemplar av andra utgåvan; några bibliotek har haft titeln i sina kataloger, men vid kontroll har det visat sig vara första utgåvan.

⁵¹ *Pingstväckelsens riktlinjer* annonserades inte i Erik A. Nordquelles tidning *Det gode Budskab*. Jag har inte kontrollerat om den annonserades i T.B. Barratts tidning *Korsets Seier*.

Ett exempel på en text som Witt har gett en tung språkdräkt, hämtar jag från kapitel I:

In dem Maße, wie der Herr Christus aus dem fortschreitenden Gang Seines Tuns auf Erden im Lichte Seines Wortes uns Seine wunderbaren Gedanken mit Seiner Kirche in dieser Vollendungszeit aufschließt, möchten wir darauf eingehen. (1916 s. 2)

Witt skriver:

I den mån, som Herren Kristus under denna fulländningstid avslöjar sina underbara tankar med sin församling under den fortskridande gången av sin verksamhet på jorden, i ljuset av hans ord, vilja vi gå in på dem. (Pvrl. s. 10)

Han skulle ha kunnat skriva så här:

Under denna tid då Kristi kyrka håller på att fulländas, sker ständigt över hela jorden ingripanden av Kristus. Dessa skulle, i ljuset av hans ord, kunna avslöja för oss något om de underbara tankar som han har för sin kyrka. I den mån han vill uppenbara dessa för oss, är vi villiga att göra dem till våra.

Det förekommer tyvärr flera meningar i det tyska originalet som är svåra att förstå. Witt har i allmänhet valt att inte förtydliga dem. Ett exempel är följande text i inledningen av avsnittet om profeter:

Während die Gabe der Weissagung oder der Prophetie *allen* Glaubenden zudedacht ist und das eifrige Streben nach dieser Gabe allen zur Pflicht gemacht wird [...], denn als Geistgetaufte sind wir eben ein prophetisches Geschlecht, muß doch die Antwort auf die Frage: *Sind sie alle Propheten?* lauten: *Nein!*

Witt skriver:

Medan förutsägelsens gåva eller profetian är ämnad åt *alla* troende och ivrigt strävande efter denna gåva är gjort till plikt för alla [...], eftersom alla vi andedöpta äro ett gemensamt släkte, så måste dock svaret på den frågan: *Äro alla profeter?* bliva: *Nej!* (Pvrl. s.34)

Oavsett om den tyska meningen är korrekt eller inte (den har samma lydelse i andra utgåvan) så borde Witt ha skrivit: »Trots att förutsägelsens gåva ...«. Utöver detta kan man notera att han uppenbarligen inte ville skriva »ett profetiskt släkte«, och att han tillfogade, sannolikt av misstag, ett »den« före »frågan«.

Inte sällan finner man i texter i *Pfingstgrüße* hänvisningar till kända författare, teologer och filosofer. Så även i *Unsere Ziele und Richtlinien*. I den svenska utgåvan kan man läsa:

... nutidens upplysta människor låta icke imponera på sig av fromma ord. Man fordrar verklighet. Långträdig [»långtråkig«] är döden; men om livet gäller skaldens ord: »Där rörelse finns, där är det intressant.» (Pvrl s. 28)

Den citerade meningen lyder på tyska: »*Wo ihr's packt, da ist es interessant*.« Orden är hämtade ur Goethes Faust I och där i »Förspel på teatern«. De uttalas av dramats gycklare. Det är emellertid inte troligt att författarna till *Unsere Ziele und Richtlinien* förutsatte annat än att flertalet av dem man riktade sig till kände till själva citatet liksom vad det stod för och som gjorde det meningsfullt. Däremot var det nog ett fåtal som kände till gycklarens ord hos den läsekrets i Sverige som skriften var tänkt för.

Faust är ett lyriskt drama och det försvårar översättningen av en lösryckt mening. Viktor Rydberg skriver i sin tolkning från 1876 (utökad med en mening):

Grip in uti det fulla mänskolfivet,
Hvarhelst ni får det fatt, där är det intressant.

Witt insåg nog inte varifrån citatet var hämtat. Han skulle kunnat skriva »vart ni än beger er, är livet intressant«, vilket inte tar hänsyn till kontexten, men till bokstaven.

En högst personlig markering har Witt på eget bevåg gjort i kapitlet »Ämbetena i församlingen«. I avsnittet om lärarna har han kursiverat »*Kristus i oss*«. Denna fras använde han flitigt i sina predikningar och skrifter som ett uttryck för sin uppfattning om helgelsen, en uppfattning som låg nära Jonathan Pauls »lära« om det rena hjärtat.

Slutligen ska nämnas beträffande översättningen av *Unsere Ziele und Richtlinien* att ordet »*vollkommen*« översätter Witt med *fullkomlig* eller *fullkommen*, och ordet »*vollendet*« med *fulländat* eller *fullkomnad*.

Pethrus borde ha föreslagit åtskilliga ändringar enbart för att underlätta läsningen. Självt uttryckte han sig föredömligt okomplicerat. Kanske ville han inte kritisera översättningen, men det kan också ha varit så att Witt vägrade göra några ändringar. Vilka avvägningar Pethrus gjorde är omöjligt att veta. Han kan ha bestämt sig för att nöja sig med att de tidigare nämnda textpartierna lyftes ur.⁵²

⁵² Pethrus visade – åtminstone i början av bekantskapen – en överdriven uppmärksamhet mot akademiskt skolade personer som var andedöpta och som uttryckte ett positivt intresse för Pingströrelsen. Detta element bör beaktas när det gäller Pethrus avvägning.

I förordet till den svenska utgåvan uttryckte Lewi Pethrus sin förhoppning att skriften skulle bidra till att den pågående pingstväckelsen måtte »fortgå i sunda och bibliska spår, och att den må finna väg till nya områden, där man förut motstått detta Guds verk« (s. 65). Jag har inte funnit någon hänvisning till *Pingstväckelsens riktlinjer* i vare sig *Evangelii Härold* fram till och med år 1966 eller i publikationen *Den Kristne. Tidsskrift för tro och förkunnelse*, som gavs ut av Filadelfiaförsamlingen i Stockholm åren 1944–1965. Detta indikerar att skriften inte fick något avgörande genomslag bland Pingströrelsens predikanter. Boken blev sannolikt i första hand för dem som läste den, en inspirationskälla för en fördjupning i vad Bibeln säger om församlingen, och det torde Pethrus ha nöjt sig med. Skriften nådde nog endast ett fåtal utanför pingstförsamlingarna.⁵³ Witts eventuella ambition att Pingströrelsen skulle utvecklas till en rörelse som *De frie venner* i Norge, kom på skam. Pethrus position stärktes efter hand och det som hände under den så kallade Franklinstriden inom Pingströrelsen åren 1929–1930 manifesterade detta.

⁵³ Pethrus förhoppning att skriften kunde bidra till att pingstväckelsen skulle inta nya områden kan ha grundat sig på att den skulle läsas även av präster och pastorer inom både Svenska kyrkan och samfunden. De, tänkte han sig, borde tilltalas av innehållet genom att det i den grupp som stod bakom skriften fanns präster inom den lutherska kyrkan i Tyskland. Kanske gjordes även en riktad marknadsföring till enskilda personer utanför Pingströrelsen.

5. Avvikelser mellan den svenska utgåvan och originalet

I detta kapitel jämförs *Pingstväckelsens riktlinjer* med 1916 års utgåva av *Unsere Ziele und Richtlinien für die Erbauung und Vollendung des Leibes Christi*.

Den tyska utgåvan innehåller som framgår av föregående kapitel: introduktion («*Geleitwort*») och åtta kapitel (I–VIII). I den svenska har endast kapitlen I–VI tagits med.

Här listas flertalet avvikelser mellan den svenska utgåvan och den tyska.⁵⁴ Uttrycken *har utgått* och *inte tagits med* ska uppfattas som att det gäller den svenska utgåvan.

- Kap. I s. 10 nio rader från slutet står det: »Och där vi sluta oss tillsammans till nytestamentliga församlingar«. I den tyska utgåvan lyder texten: »*Auch wo wir uns etwa zu Arbeitsgemeinschaften, oder zu neutestamentlichen Gemeinden zusammenschließen ...*«. Orden »*zu Arbeitsgemeinschaften, oder*« har således inte tagits med. Orsaken kan vara att man inom den svenska pingströrelsen inte hade något som motsvarade arbetsgemenskaper eller verksamhetsförbund vid den här tiden.
- Kap. III s. 19. Mitt på sidan finns ett tankstreck. I originalet står på tankstreckets plats: »(Eph. 4, 15ff.)«.
- Kap. III s. 21. Åtta rader uppifrån finns i det tyska originalet en fotnotsreferens i slutet av stycket, efter »*den Helige Ande*«. Fotnoten lyder:

⁵⁴ Witt har utelämnat flera citattecken, och han har vid några tillfällen inte kursiverat eller använt fet stil i enlighet med förlagan. I *Unsere Ziele und Richtlinien* markeras några ord genom att de placeras på en egen rad och centreras; ibland fungerar dessa ord som rubriker, vilket man i allmänhet kan se av formateringen. Witt har inte kalkerat formateringen från förlagan utan tycks ha formaterat dessa ord utan någon bestämd struktur. I tre fall har han inte satt dem på egen rad, och det är följande: (1) »Där rörelse finns, där är det intressant« (Pvrl. s. 28) – »*Wo ihr's packt, da ist es interessant*«, (2) »ett förhållande mellan person och person« (Pvrl. s. 62) – »*ein Verhältnis von Person zu Person*« samt (3) »uppbygga oss själva« (Pvrl. s. 65) – »*uns selbst zu bauen*«. Vidare skriver han »trosregeln« (Pvrl. s. 32) i stället för »*reguala fidei*«.

Om det andliga tillståndet i våra nutida församlingar skriver direktor P. Haarbeck: »Vi måste föresätta oss, att grundligt och nyktert, i den helige Andes ljus, granska det andliga tillståndet i våra församlingar. Jag fruktar att det kommer att visa sig, att i genomsnitt inte ens våra församlingars kärna består av med Kristus korsfästa och uppståndna medlemmar. Skulle verkligen detta vara fallet måste det öppet uttalas, att det inte alls finns något verkligt kristet liv i dessa kretsar, ty det kristna livet börjar med, att vi inte mer lever för oss själva, utan för Herren och bröderna.«

Jag utgår från att det är direktor Theodor Haarbeck det gäller och att det är gemenskapskretsarna eller Evangeliska kyrkans församlingar som han syftar på.⁵⁵ Fotnoten togs inte med i den svenska utgåvan, vilket är förstäeligt.

- Kap. V s. 32. På sista raden, efter »vidsträcktare mening«, finns i den tyska utgåvan en hänvisning till en fotnot med följande text:

Vgl. auch Röm. 16, 7, wo beide Übersetzungen möglich sind: »welche rühmlich bekannt sind bei den Aposteln« oder, mit Luther, »welche berühmte Apostel sind«. Auch der Schreiber des Jakobusbriefes ist nicht der Apg. 12, 2 gestorbene Apostel, sondern es ist Jakobus, *der Bruder des Herrn* (Matth. 13, 55; Marc. 6, 3; Gal. 1, 19), der Vorsteher der Gemeinde in Jerusalem. Er wird Gal. 2, 9 mit Petrus und Johannes unter die *Säulen* der Gemeinde gerechnet, wie ja auch die Schriften eines Lucas oder Marcus apostolischer Inspiration entflossen sind.– Es sei auch nicht übersehen, daß Paulus auch in Bezug auf das Ansehen gewisser Apostel einmal geschrieben hat: »Im tiefsten Grunde kommt es ja nicht in Betracht, daß sie früher eine so bevorzugte Stellung hatten (Matth. 17: 26, 37), denn vor Gott gilt ja kein Ansehen der Person«. (Gal 2, 6)

Författarna menar att första meningen i Rom. 16:7, där Paulus hälsar till Andronikus och Junias, kan översättas på två sätt, dels att dessa två hade ett gott anseende bland apostlarna, dels – enligt Luthers översättning – att de var ryktbara apostlar. De hävdar sedan att författaren till Jakobs brev inte var aposteln Jakob utan Jesu bror. – Denna fotnot finns inte med i den svenska utgåvan. Witt och Pethrus kan ha ansett att den inte tillförde texten något väsentligt oavsett vad de hade för uppfattning i sakfrågorna.

- Kap. V s. 34. Här har sista meningen i fotnoten tagits bort på grund av att det i denna hänvisas till den borttagna fotnoten som nämns i

⁵⁵ Direktor Haarbecks förnamn var Theodor. »P.« står för »*Pastor*«. Nu var Haarbeck inte prästvigd, men han kan i vissa sammanhang ha titulerats *Pastor*.

föregående punkt. Meningen lyder: »*Siehe auch, was in der Anmerkung Seite 19 über Gal. 2, 6 über Ansehen der Person der Apostel gesagt worden ist*«.

- Kap. V s. 38. Efter första meningen står det: »Träffande säger en teolog om denna sak:«. Därefter följer större delen av en text som återfinns i en fotnot i originalet, medan en passus i huvudtexten har strukits. Fotnotstexten sträcker sig fram till och med tredje styckets slut (» ... verkligen blir hunnet«). Den text som har tagits bort i huvudtexten lyder:

Treffend sagt daher Lettau in seiner wissenschaftlichen Untersuchung dieses Gegenstandes: »Die Propheten der ersten Christenheit haben den *Aufklärungsdienst in den heiligen Kriegen Gottes!*[⁶] Und in Eph. 5, 14 steht ihre Losung gegenüber Gläubigen und Ungläubigen: »*Wache auf, der du schläfst!*« So ergeben sich uns eine Menge von Momenten, die alle zusammen auf die nicht leicht zu überschätzende Bedeutung des Prophetenamtes für den Aufbau und die Vollendung des Leibes Jesu Christi hinweisen.

Fritt översatt:

Träffande är det som Lettau^[56] säger i sin vetenskapliga undersökning av denna sak: »Den första kristenhetens profeter svarar för *spanings-tjänsten i Guds heliga krig!*« Och i Ef. 5:14 finner vi fältropet för troende och otroende: »*Vakna upp, du som sover!*« Sammantaget kan vi notera en mängd omständigheter som gör oss uppmärksamma på profettjänstens betydelse, som inte kan överskattas, för uppbyggnaden och fulländningen av Jesu Kristi kropp.

Förmodligen ville man av layoutskäl lägga in fotnotstexten i den löpande texten vilket medföljde att den här citerade texten blev svår att placera och därför fick utgå. Det sistnämnda förhållande gäller nog också den text som tagits bort i fotnoten (i början av den samma) och som lyder och som bildar en övergång till »Medan profeterna intogo ... (s. 38 rad 2):

Vgl. dazu die Ausführungen über diesen Gegenstand in Culmanns Ethik^[57] unter dem Titel: »*Die prophetische Unmittelbarkeit in der Kirche*«. Wenn wir uns das dort Gesagte auch in dieser Form nicht zu eigen machen möchten, so ist doch sehr beherzigenswert, wenn er dort schreibt:

⁵⁶ Pastor Lic. Lettau, Gemenskapsrörelsen.

⁵⁷ Philipp Theodor Culmann, *Die christliche Ethik* (1864). Culmann (1824–1863) var präst inom Evangeliska kyrkan.

- Kap. V s. 39. Efter första stycket har följande text tagits bort:

Die *erste Schwierigkeit* liegt darin begründet, daß die allgemeine neutestamentliche Prophetie, aus welcher prophetische Amtsbegabung hervorsproßt, nach dem Willen Gottes *nicht durchaus unfehlbar* ist, wie dies die Inspirationsgabe der Schriftpropheten und der Apostel ohne Zweifel war. (2. Petri 1: 20. 21.) – Die weisen Gründe für diesen Unterschied liegen auf der Hand. Die Gemeinde des Alten Bundes befand sich noch im Stande der Unmündigkeit, im knechtischen Wesen. Die vollkommene und abschließende Offenbarung Gottes in Seinem lieben Sohn war noch nicht erfolgt. Es fehlte also an einer festen, unbedingt zuverlässigen Autorität. Auch die Schrift war erst im Entstehen. Da war also eine Lücke, welche durch unfehlbare Inspiration ausgefüllt werden mußte.⁵⁸

I översättning:

Den *första svårigheten* som där ges skäl för är att den allmänna nytestamentliga profetian ur vilken den andliga utrustningen för profettjänsten växte fram, är enligt Guds vilja *inte fullkomligt ofelbar*, vilket skriftpropheternas och apostlarnas inspirationsgåva utan tvivel var. (2. Petr. 1: 20, 21) – De förnuftiga grunderna för denna skillnad är uppenbar. Det gamla förbundets församling befann sig fortfarande i en omyndig ställning, i ett trädömsinne. Guds fullkomliga och slutgiltiga uppenbarelse i sin älskade son hade ännu inte ägt rum. Det saknades således en säker, ovillkorligt tillförlitlig auktoritet. Också Skriften var i vardande. Här fanns alltså en lucka, vilken måste fyllas ut genom ofelbar inspiration.

Påståendet att »den allmänna nytestamentliga profetian« inte var ofelbar *enligt Guds vilja*, kan ha ett av skälen till att texten togs bort.

- Kap. V s. 41. På mitten av sidan finns följande avsnitt: »Skillnaden mellan den gudomliga och den mänskliga ståndpunkten måste särskilt iakttagas, då det rör sig om *tidsbestämningar*, ty profetian har en perspektiv karaktär, som Bengel^[59] träffande beskriver på följande sätt: ...«

I den tyska förlagan svarar denna korta text mot följande:

Der Unterschied des göttlichen und menschlichen Standpunktes ist besonders zu beachten, wenn es sich um *Zeitangaben* handelt. »Den Propheten« – sagt der gewiss unparteiische Professor Oehler⁶⁰ in seiner Theologie des Alten Testaments – »stellt sich *das Künftige als unmittelbar*

⁵⁸ Genom att detta stycke med orden »den första svårigheten« togs bort, borde den mening som inleder sista stycket på sidan 40 (»Ett tredje slags svårigheter ...«) ändrats.

⁵⁹ Johann Albrecht Bengel (1687–1725), teolog och pietist.

⁶⁰ Gustav Friedrich Oehler (1812–1872), teolog.

gegenwärtig, vollendet oder doch bereits im Eintritt begriffen dar. (Hab. 2, 3). Was der Prophet schaut, sind, wie es Offenb. 1, 1 heißt, lauter Dinge, die 'in Kürze geschehen müssen.' Denn in der unsichtbaren Welt, die dem Propheten enthüllt ist, ist alles lebendig, in Bewegung, im Anzug begriffen. Zuweilen haben die Zeitbestimmungen augenscheinlich *symbolische* Bedeutung und sind schon aus diesem Grunde nicht nach dem Buchstaben zu pressen. (Jes. 23, 15. 17. Jer. 25, 11 vergl. mit Daniel 9, 2. 24. Jes. 16, 14; 21, 16.)« Der Geist der Weissagung ordnet die Aufeinanderfolge der Ereignisse *nicht* so sehr nach *zeitlichen*, sondern mehr nach *sachlichen* Zusammenhängen. Damit hängt zusammen, was man den *perspektivischen Charakter der Weissagung* genannt hat. Bengel beschreibt denselben treffend so: ...

Det intressanta textavsnittet är »Zuweilen haben ... Zusammenhängen«: »'Bland har tidsbestämningarna *symbolisk* betydelse och ska blott av denna anledning inte tolkas bokstavligt. [...]’ Profetians Ande ordnar de på varandra följande händelserna *inte* så mycket efter *tidsmässiga*, utan mer efter hur de *sakligt* hänger ihop.«

- Kap. V s. 42. Efter det kursiverade avsnittet på sidans mitt, det vill säga efter ordet verksamhet, innehåller originalet en mening som har tagits bort: »'Gerade die Fernhaltung jeder Trübung der Vernunft, 'so sagten sie, 'ist ein Kennzeichen dafür, daß ein besserer Geist die Seele bewegt.' (1. Kor. 14, 32.)«

Denna mening kanske kan översättas så här: »'Just förnuftets skydd mot varje förvillelse', som de sade, 'är ett kännetecken på att en bättre ande rör själen'.«

- Kap. V s. 43. I första stycket i avsnittet »3. Evangelister«: efter ordet dop finns en fotnot som inte tagits med: »*Im Grundtext steht die Mehrzahl: 'Taufen'*«, det vill säga att ordet dop står i pluralis i grundtexten.
- Kap. V s. 45. Sista meningen i första stycket i den svenska utgåvan lyder: »Den alltså, som i sig finner spår till en evangelii förkunnares gåva, han må sätta sig vid dessa mästaress fötter.« Originalets text i lyder i svensk översättning:

Så var och en bland oss som förnimmer en evangelistisk gåva i sig, han må sätta sig vid dessa mästaress fötter, för att studera deras metoder, deras sätt att predika, deras teologi. Så kommer han att vinna den rätta omdömesförmågan och den rätta elden – båda oundgängliga för evangelisten. (1 Tim. 4:5; 1:6)

- Kap. V s. 49. Efter sista stycket finns en fotnot: »*Luthers letzte Predigt in Wittenberg: 1546.*«

- Kap. V s. 52. Första stycket utgör en fotnot i originalet och skulle ha föregåtts av följande text, som emellertid togs bort:

Däremot låg den allmänliga kyrkans ledning *inte* i en enskild persons händer, utan var anförtrodd åt det nya Israels »furstar«, åt apostlarna, vilka för sin del var underordnade Kristus som församlingens huvud och konung, och ansvariga inför honom.

- Kap. VI s. 59. Sju rader från slutet står det i den svenska utgåvan: »Paulus ger icke i något brev en fullständig förteckning över nådegåvorna. Hans uppräknningar av dem äro blott att fatta som samlingar av exempel.« I originalet följs dessa två meningar av följande text (som alltså inte finns med i den svenska utgåvan):

Auch sind die »Grenzen der Gaben flitzende, und ebenso die der Geist-träger«. Selbst die Grenzlinie zwischen den sogenannten »übernatürliche« und den unauffälligeren Gaben, etwa Zungenrede und Weisheitsrede, darf nicht so gezogen werden, wie dies gewöhnlich geschieht:

Om vi bortser från citattecknen kanske översättningen ska vara ungefär så här:

Också gåvornas gränser är flytande liksom gränserna mellan den andedöptes gåvor. Även gränslinjen mellan de så kallade övernaturliga och de mindre iögonfallande, till exempel tungotal respektive att tala vishet, får inte bli dragen så som vanligen görs.

- Kap. VI s. 64–65. Den text som börjar med »Jag såg ...« fram till och med hela första stycket på s. 65 är placerad i en fotnot i originalet.

Några av texterna kan ha tagits bort av »läroskäl«; Witt eller Pethrus kan ha ansett att de inte var bibelenliga, men de kan också ha varit tveksamma till tolkningen eller värdet av att publicera dem. Andra avsnitt fick utgå för det behandlade sådant som var specifikt för Tyskland och som anknöt till en tradition som inte den svenska läsekretsen var särskilt förtrogen med.

6. Den tyska utgåvan år 1917

Den 9 september 1917 meddelades i *Pfingstgrüße* att en andra omarbetad upplaga av *Unsere Ziele und Richtlinien* hade getts ut. Den hade utökats något: kapitlen I–VIII upptar 95 sidor mot 79 i den första utgåvan. Främst beror det på att texterna om apostlarna och om systrarnas tjänst i församlingen är mer omfattande. Efter introduktionen har dessutom lagts in ett förord – »*Vorwort zur zweiten Auflage*«. I detta, som återges tillsammans med en översättning till svenska i bilaga 5, sägs något om skälen till varför en ny utgåva ansågs nödvändig:

Det är lätt att komma in på avvägar *till höger och vänster* i det förhållandevis ännu obekanta område genom vilket den i denna lilla bok presenterade sanningarnas smala väg leder. Vi har varit tacksamma för uppmaningen att i denna nya upplaga efter bästa förmåga *varna för sådana avvägar* där de tillåts. För övrigt har också granskningen givit tillfälle *till kompletteringar och korrigeringar* här och där. Må desamma leda till, att befogade förargelser undanröjs och missförstånd lättare undviks.

Författarna tar också upp de enhetssträvanden som finns inom de stora kyrkorna. De menar att ansträngningarna kännetecknas bland annat av att man försöker skapa en enhet på bekostnad av »livet i Gud«. »Följderna är [...]: stelnade former, förordningar och tjänster utan liv, ande och kraft«. Samtidigt finns det »allehanda lovande livsförsök« som emellertid »ingenstans kommer utöver begynnelsestadiet«.

Även tidsläget tas upp:

Vida kretsar av kristenheten är uppfylld av en övertygelse – och krigsutvecklingen tycks ge dem rätt – om att nu har den stora **världshistoriska timmen kommit**.

Detta menar de är »vårt tillfälle«, men det kan snabbt gå förbi.

Är dessa aningar riktiga, så går också Guds folk nu och i den närmaste framtiden genom en kris, vars omfattning inte går att mäta. *Folkens och ländernas väl och ve står och faller med den sanna Kristi kyrkans väl och ve i deras mitt*. – Så måtte vår lilla bok bära ut den paroll på sin andra färd, som en gång profeten Joel i en tid av stor nöd kunde ge ut: »**Frukta icke, älskade jord, men fröjda dig och var lugn; ty Herren kan också göra stora ting.**« (Joel 2:21)

Ändringarna relativt den första utgåvan framgår av en översiktlig sammanställning i bilaga 4.

Här ska vi se närmare på vad som sägs om »återställandet av ämbetena« i de båda utgåvorna och börjar med den första:

De bestämda ämbetena såsom Gud utlovat dem och ställt dem i utsikt för församlingen från hennes grundande till hennes fulländning, äro i en väntande ställning. Vi ha visserligen städse med tacksamhet erkänt, vad Gud genom tidigare nådesbesök givit sitt folk på detta område, men om man frågar oss: Var äro i dag de ämbeten, som motsvara de apostoliska inom Guds församling? så måste vi ödmjukt svara: Vi se dem ingenstädes i deras ursprungliga renhet. Och där Gud åter begynt att giva dem, där se vi dem i dag i hög grad försvagade och kraftlösa. (Pvrl s. 54)

Beträffande Andens gåvor, skriver författarna, har Gud »ånyo låtit [dem] leva upp bland sitt folk«, och de menar att när »vi blivit mogna« och Guds tid är inne, ska han »skänka oss *ämbetena* och de därmed följande *apostoliska kraftverkningarna*«. Vilka konsekvenser som avsaknaden av ämbetena medför nämns märkligt nog inte. Förmodligen ska ovanstående ses i ljuset av vad författarna skriver i inledningen till kapitel I, att de Andens gåvor som finns inom församlingen kommer till sin rätt först när de underordnas ämbetena. Andegåvor som inte är underordnade ämbetet blir förvildade (*»verwildern«*).

I den andra utgåvan uttrycker sig författarna annorlunda. Först påpekar de att ordet ämbete i Nya testamentet egentligen står för tjänst; den som innehar ett ämbete är en »Jesu Krist dräng«. De ställer sedan frågan: var finns idag aposteln, läraren, profeten, evangelisten och herden, som uppfyller de krav som ställs i Nya testamentet?

I svaret denna fråga nämns att kyrkan aldrig helt har saknat sådana tjänare. Det har alltid framträtt apostoliska personligheter, andesmorda lärare, män utrustade med profetisk blick, evangelister av Guds nåde, herdar efter Guds hjärta.

Många gånger [...] sammanfaller den inre kallelsen [den man själv upplever] med den yttre [den man erhåller]. Man må här tänka till exempel på Johannes Tauler, på reformatorena och på pietismens fäder. Ofta innehade dessa män inget ämbete, eller var till och med förskjutna. Här kan nämnas den inre och yttre missionens apostlar – på katolsk och protestantisk grund – men också andra personligheter, alltså människor som Franciskus av Assisi, Zinzendorf och Wesley, eller som Gerhard Tersteegen, Jung Stilling, Frau v. Gugon, Georg Fox, och från vår egen tid, den nyligen hemgångne Otto Stockmayer.

Författarna framhåller att dessa förhållanden inte får hindra dem att erkänna att det hos Guds församling hittills har saknats en allmänt erkänd och vederbörligt ordnad tjänst i apostolisk kraft.

Den kvinna som författarna syftar på är *Madame Guyon* – Jeanne-Marie Bouvier de la Motte-Guyon (1648–1717) – en fransk mystiker och författare, en av de främsta förespråkarna för kvietismen. Troligen har ordet personligheter för de uppräknade i den tredje gruppen valts för att kunna inkludera henne.

Vad måste då göras för att ämbetena skulle komma i bruk igen?

Här följer ett sammandrag av det svar som ges på denna fråga:

Vi måste förstå att de bröder som innehar församlingens ämbeten är en gåva från Gud men också en frukt från församlingen. [...]

Så var de sju män som enligt Apg. 6 utvaldes för att »göra tjänst vid borden«, förstlingsfrukten av församlingen i Jerusalem, på samma sätt som de sju män som Paulus utvalde enligt Apg. 20:4 när han skulle lämna Grekland, var hednakyrkans mogna förstlingsfrukt. Här [i Apg. 6 och 20:4ff] finner vi de heliga spåren till gåtans lösning – hur det kom sig att apostla-ämbetet i kraft avtog och försvann, och på grund av detta att också de andra ämbetena förtvinade och visnade bort. Här öppnar sig för oss också hemligheten om den enda väg som leder till ett återupprättande av varje tjänst i sin ursprungliga kraftfullhet.

Därefter följer ett citat från 1 Mos. 1:11–12 om att Gud skapade gräs och örter men också träd som bar frukt »allt efter sina arter«. Gräs och örter symboliserar det kristliga livet och träden med sina olika frukter församlingens tjänare och ledare. Församlingen blir inte bara gräs och örter i rikt överflöd utan även träd som frambringar olika frukter (det vill säga tjänare och ledare).⁶¹

Försvinnandet av ämbetena i kraft är följderna av och tecknet på Andens bedrövelse och förkastandet av Kristi ord i församlingen. Återvändandet till Andens ledning och tukt, villighet från församlingens sida att lyda Guds rådslut som det framställs i Ordet kommer ofelbart att åstadkomma ett återställande av ämbetena.

Jag förmodar att man inom Mülheimrörelsen var förtrogen med författarnas resonemang som för en oinvidig inte är helt lätt att följa.

⁶¹ I ett tidigare avsnitt har grenarna fått symbolisera tjänsterna

Bilaga 1. Introduktion (1916)

Geleitwort.	Introduktion.
<p data-bbox="175 403 557 432"><i>Was wollen die nachfolgenden Blätter?</i></p> <p data-bbox="164 450 567 1171"><i>In erster Linie</i> möchten sie die mit uns verbundenen Kreise und einsamen Geschwister hin und her freundlich grüßen und ihnen einen kleinen Einblick gewähren in die verborgene Werkstätte des Hauptbrüdertages. Gott war uns gnädig und leitete uns trotz der mannigfachen Sünden, Eigenheiten und Torheiten, die Er in unserer Mitte fand, durch Seinen guten, heiligen Geist aus Gebundenheiten zur Freiheit und aus dem Nebel zur Klarheit. Das Wirken Seines Geistes unter uns war nicht vergeblich. Oft war uns bei unserem Zusammensein zu Mute, wie dem Propheten, als er zeugte: „Die Sünder zu Zion sind erschrocken, Zittern ist die Heuchler angekommen. Wer ist unter uns, der bei einem verzehrenden Feuer wohnen möge? Wer ist unter uns, der bei der ewigen Glut wohne?“ (Jes. 33, 14.)</p> <p data-bbox="164 1180 567 1431">Was wir nun in gemeinsamer Beratung vor dem Angesicht Gottes in diesen 7 Jahren gelernt haben, davon möchten wir auch Euch etwas mitteilen, damit Ihr Anteil habt an dem Segen, mit welchem wir vom Herrn gesegnet wurden. Als einst die zu Jerusalem versammelten</p>	<p data-bbox="630 403 959 432"><i>Vad vill de följande sidorna säga?</i></p> <p data-bbox="595 450 991 1171"><i>Först och främst</i> vill vi vänligen hälsa de grupper och ensamma syskon här och där som är förbundna med oss, och ge er en liten inblick i Huvudbrödradagarnas förborgade verkstäder. Trots mångahanda synder, egenheter och dåraktigheter som Gud fann i vår mitt genom sin gode helige Ande, var han oss nådig och ledde oss ur bundenheten till frihet och ur dimma till klarhet. Hans Andes verkan i oss var inte fåfäng. Ofta vid våra sammankomster hade vi samma känsla som profeten när han vittnade: »Syndarna i Sion bliva förskräckta, bävan griper de gudlösa. Vem av oss kan härda ut vid en förtärande eld, vem av oss kan bo vid en evig glöd?» (Jes. 33:14).</p> <p data-bbox="595 1180 991 1448">Vi vill här meddela er något av vad vi under de gångna sju åren⁶² har lärt oss vid vår gemensamma rådplägning inför Guds ansikte, så att ni kan ta del av den välsignelse genom vilken vi blivit välsignade av Herren. När en gång de i Jerusalem</p>

⁶² »Der Hauptbrüdertag« som institution bildades i januari år 1911, men här syftar man sannolikt på år 1909, då Mülheimrörelsen började ta form.

Bröder an die Gemeinden zu Antiochien, Syrien und Phoenizien ein Rundschreiben sandten, schlossen sie dasselbe mit dem zuversichtlichen Spruch, die Leser würden „sich gut dabei ziehen“, wenn sie die auf jenem einzigartigen Konzil festgelegten Richtlinien befolgen wollten. Auch wir dürfen Euch durch Gottes Gnade in Aussicht stellen, daß Ihr wohl dabei fahren werdet, die hier gegebenen Winke zu beherzigen und danach zu tun.

Zum anderen haben wir oft das Bedürfnis empfunden nach einem kurzen und doch möglichst erschöpfenden *Zeugnis*, durch welches wir denjenigen *Freunden Rede und Antwort stehen* könnten, die sich immer wieder, mündlich und schriftlich, an uns wenden mit der Frage: „Was wollt ihr denn eigentlich?“

Was ist es um die sogenannte Pfingstbewegung?

Welche Zwecke und Ziele verfolgt sie? Nach welchen Methoden und Grundsätzen arbeitet sie?“ Hier könnt Ihr nun selber sehen und prüfen und urteilen. Wir bitten Euch auch, dem Beispiel der Beroenser zu folgen, die täglich in der Schrift forschen, um die Wahrheit zu erkennen. Apg. 17, 11. Wie unser Zeugnis aus der beständigen Beschäftigung mit dem Worte Gottes herausgewachsen ist, so möchte es auch den Leser wieder zur Schrift zurückführen. Zahlreiche Bibelstellen geben ja reichlich Anregung und Fingerzeige zu weiterem Studium. Gott gebe, daß mancher aus unseren schlichten Darbietungen den Mut gewinne, sich

församlade bröderna sände en rundskrivelse till Antiokia, Syrien och Fenicien, avslutades densamma i förtroendefulla ordalag, så att läsarna skulle känna sig styrkta när de ville följa de riktlinjer som hade fastställts vid denna unika samling. Också vi får genom Guds nåd ställa i utsikt för er, att ni ska må väl av de råd som vi ger här, lägga dem på hjärtat och sedan följa dem.

För det andra har vi ofta upplevt ett behov av ett kortfattat men i möjligaste mån uttömmande vittnesbörd, genom vilket vi kunde *tillhandahålla svar* till de *vänner* som åter och åter, muntligt och skriftligt, vänder sig till oss med frågan: »Vad vill ni egentligen?»

Vad är den s.k. pingströrelsen?

Vad är era syften och mål? Efter vilka metoder och riktlinjer arbetar ni?« Här kan ni nu själva se och pröva och döma. Vi ber er att följa exemplet från de kristna i Berea, som dagligen studerade skriften för att lära känna sanningen (Apg. 17:11). Såsom vårt vittnesbörd har vuxit fram ur vår oavbrutna sysselsättning med Guds ord, så måtte det föra läsaren tillbaka till Skriften. Talrika bibelställen ger ju många förslag och fingervisningar till vidare studier. Gud give att många får mod utifrån våra enkla framställningar att besluta sig och

entschlossen und von ganzem Herzen nach pfingstlichen Segnungen auf dem biblischen Wege auszustrecken. Es wird ihn nicht gereuen, wie es uns nicht gereut hat.

Endlich bedeuten diese Blätter auch *unsere Verantwortung denen gegenüber, die uns als Schwärmer oder Besessene aus ihrer Mitte ausschließen zu müssen geglaubt haben*. Die Anklage: „Ihr habt einen anderen Geist als wir!“ ist ja von dieser Seite her bis heute noch nicht verstummt. Möchtet Ihr, geliebte Brüder, beim Durchsehen der folgenden Ausführungen erkennen, daß wir willig und bemüht gewesen sind, von Eurer Kritik zu lernen. Gott hat Euren Widerspruch uns zum Segen werden lassen. Das möchten wir dankbar und rückhaltlos anerkennen. Und so dürfen wir uns auch zu Euch dessen versehen: Nicht von vornherein werdet Ihr unser Zeugnis verwerfen, das da lautet nach wie vor: „Der Herr hat Großes an uns getan, des sind wir fröhlich!“ Er hat Seinen Heiligen Geist unter uns ausgegossen reichlich und wunderbar! Die ersten Schauer des Spätregens, der die Ernte zur Reife bringen soll, sind gefallen und nach neuen Gnadenströmen schauen wir verlangend aus!“

Auf Eure mancherlei Bedenken gegen dieses Werk Gottes in unseren Tagen haben wir so antworten zu müssen geglaubt, daß wir einfach unsere Grundsätze nach Gottes Wort dargelegt haben. Die strittigen Punkte sind in der Regel nicht als solche zur Sprache gebracht worden. Sie finden vielmehr ihre Erledigung in positiven Darbietungen dessen,

av hela sitt hjärta sträcka ut på den bibliska vägen efter pingstens väl-signelser. Ni kommer inte att ångra er liksom vi inte har ånkrat oss.

Slutligen innebär dessa sidor också *vårt ansvar gentemot dem, vilka ha trott sig behöva utesluta oss – som varande religiösa fanatiker eller besatta – från sin krets*. Anklagelsen: »Ni har en annan ande än vi!« har ju ännu inte tystnat. Mätte ni, kära bröder, vid genomläsningen av det som följer, inse att vi har varit villiga och ivriga, att lära oss av er kritik. Gud har låtit era invändningar bli oss till seger. Det vill vi tacksamt och oreserverat erkänna. Och så måste vi också säga till er: Förkasta inte vårt vittnesbörd på förhand, för fortfarande ljuder det: »Herren har gjort stora ting med oss, det fröjdar oss!« Han har rikligt och underbart utgjutit sin helige Ande bland oss! Särilaregnets första skurar har fallit för att skörden ska mogna, och vi längtar efter att skåda nya nådeströmmar.

Utifrån era olika betänkligheter mot detta Guds verk i dessa dagar, har vi kommit fram till att vi ska förklara våra grundsatser efter Guds ord och på ett enkelt sätt. De omtvistade punkterna som sådana har i regel inte tagits upp. De finner fastmera sin lösning i positiva framställningar, som för oss har

was uns zur Überzeugung geworden ist. Wir hoffen aber auch so zur Beseitigung von Mißverständnissen beigetragen zu haben.

Eine Kluft freilich können und wollen wir nicht überbrücken, einer Feindschaft nicht aus dem Wege gehen. Das ist die von Gott selbst seit den Tagen des Paradieses gesetzte Kluft und Feindschaft 1. Mose 3, 15. Wehe uns, wenn wir da Friede machen und das Schwert beiseite legen wollten! Hier gilt es den Krieg durchzuführen bis zum endlichen Sieg. Möchten auch diese Blätter an ihrem bescheidenen Teile das Erscheinen des ersehnten Tages beschleunigen helfen, an welchem unser hochgelobter Herr, der gekommen ist, die Werke des Teufels zu zerstören, über alle Feinde, die unter Seinem Volke die Offenbarung Seiner Herrlichkeit aufhalten, triumphiert. Sein letzter Wille ist auch unseres Herzens Gebet und Flehen: *„daß sie alle eins seien, gleichwie du Vater in mir und ich in dir. Ja, sie sollen eins sein, damit die Welt glaube daß du mich gesandt hast!“* (Joh. 17, 20–23.)

blivit övertygande. Vi hoppas emellertid att vi har bidragit till att undanröja missförstånd.

En klyfta kan och vill vi emellertid inte överbrygga, och en fiendskap vill vi inte undvika. Detta är den från paradisetts dagar av Gud bestämda klyftan och fiendskapen (1 Mos. 3:15). Ve oss när vi skapar fred och vill lägga svärdet åt sidan. Här gäller det att genomföra kriget till den sista segern. Måtte också dessa sidor i sin anspråklösa utformning hjälpa till att påskynda ankomsten av den efterlängtade dagen då vår högt lovade Herre kommer för att förstöra djävulens verk, triumferande över alla fiender, som bland Guds folk hindrar Guds härlighets uppenbarelse. Hans sista vilja är också våra hjärtans bön och vädjan: *»att de alla må vara ett och att såsom du, Fader, är i mig och jag är i dig. Ja ni skall vara ett, så att världen förstår att du har sänt mig!«* (Joh. 17:20–23.)

Bilaga 2. Kapitel VII (1916)

Die Gemeindezucht

„Was ist das Amt der Schlüssel?“ **Antwort:** „Die Predigt des Evangeliums und die christliche Butzzucht, durch welche beiden Stücke das Himmelreich den Gläubigen aufgeschlossen und den Ungläubigen zu geschlossen wird.“

So heißt es im Heidelberger Katechismus vom Jahre 1563. Diese Frage und Antwort zeigen, welch' großes Gewicht die Reformatoren auf die Handhabung der christlichen Butzzucht, oder der Gemeindezucht gelegt haben. Sie stellen dieselbe unmittelbar neben die Predigt des Evangeliums. Wie eine königliche Schatzkammer nur durch zwei Schlüssel auf- und zugeschlossen werden kann, die beide zugleich zur Stelle sein müssen, so auch das Himmelreich.

„Was sind die Folgen davon, wenn die kirchliche Zucht nicht gehandhabt wird?“ fragt ein Ausleger des Katechismus. Und er antwortet – ganz im Sinne der Reformatoren –: „Diese: daß der *Trost* und das *Walten des Heiligen Geistes* in der Gemeinde *aufhört*, und daß das *Gebet* der Gemeinde *nicht erhört* wird!“

Darum ist die Gemeindezucht zur Entfaltung eines gesunden Gemeindelebens unumgänglich nötig.

Für unseren irdischen Leib ist die stetige Aufnahme neuer Nahrung und die stetige Ausscheidung aller Stoffe, die sich nicht in das Leben des Leibes umsetzen lassen, in gleicher Weise eine unbedingte Notwendigkeit. Erst mit der Verklärung unseres Leibes, ohne welche auch die Verklärung der übrigen Schöpfung nicht geschehen kann, wird solche Abstoßung und Ausscheidung toter Fremdkörper nicht mehr nötig sein. (Verg. Röm. 8, 19 ff. 1. Kor. 6, 13.) Die Gemeinde als der Leib Christi auf Erden gleicht in dieser Beziehung nicht unserm verklärten, sondern unserm jetzigen irdischen Leibe. Dieser Organismus nimmt manches in sich auf, was er auf die Dauer nicht wirklich „*sich einverleiben*“ (assimilieren) kann. Manches wohnt eine Zeit lang bei ihm, was früher oder später hinausgefegt werden muß, als dem gesunden Fortbestand des Leibes.

Die hlg. Schrift legt es uns ausdrücklich nahe, das Bild des Leibes auch in dieser Beziehung auf die Gemeinde anzuwenden. Auch der Leib Christi hat seine bestimmten Organe, die diesen *Ausscheidungsdiens*t zu verrichten haben. Und wo diese Organe solchen Dienst versagen, da tritt Erkrankung und Absterben ein. (Offbg. 3, 16; 1. Joh. 2, 19; 1. Kor. 5, 6 ff. und 11, 19.) Aus diesem Grund kann die Gemeinde ohne die beständig fortgehende Unterweisung in dem Worte Gottes.

So wie aber das Wort nur insoweit ein belebendes und am Leben erhaltendes Wort ist, wie es in der Gemeinde als *das Wort des Geistes* erschallt, gerade so ist es auch mit der Handhabung der Gemeindezucht: sie muß ausgeübt werden als

die Zucht des Geistes.

Losgelöst von dem lebendigen Geistesshauch, dessen Offenbarung das Wort sein soll (siehe 1. Mose 1, 2. 3), wird das Wort zum tötenden Buchstaben (2. Kor. 3, 6.) *Losgelöst* von der *Leitung und Aufsicht des Heiligen Geistes*, wird die Gemeindezucht zum Werkzeug Satans, um das Leben Christi aus der Mitte der Gemeinde hinauszufegen, daß nichts sie in ihrer Geistlichen Schlafsucht und Erstorbenheit störe oder beunruhige. (Vgl. Joh. 9, 22; 19, 7; 3. Joh. 9, 10; und die Ausscheidung von Kindern Gottes im Laufe der Kirchengeschichte bis in die neueste Zeit, wodurch der Gemeinde gewöhnlich ihre eifrigsten und besten Glieder verloren gingen.)

Gegenstand der Gemeindezucht ist jedes Glied der Kirche vom Apostel bis hinunter zu dem Geringsten, sobald sich in Leben und Wandel, oder im Dienst etwas offenbart, *das den Lebensstrom des Geistes Christi innerhalb Seines Leibes irgendwie hemmen will*. (Gal. 2, 11 ff. Apg. 11, 1 ff.) Die Apostel haben von Anfang an die Gemeinde angeleitet, das Wort der Ermahnung und Bestrafung vor niemandes Person zurückweichen zu lassen. Hier ist ein jeder berufen, des heiligen Wächteramtes zu walten, damit kein Bann sich lagere über der Gemeinde. (Josua 7. 3. Mose 19, 15–18; Thess. 5, 11. 14; Ebr. 3, 12–14; 10, 24–25.) Die Willigkeit, der brüderlichen Zucht und Zurechtweisung sich stets zu stellen und ihr sich unbedingt zu unterwerfen, wenn sie im Rechte ist, gehört zu den wesentlichen Merkmalen eines Menschen, der aus Gott geboren ist. (1. Joh. 3, 10–12; 4, 6.)

Ziel der Gemeindezucht ist, daß der Heilige Geist in der Gemeinde zur Ruhe kommt. Als Tempel und heilige Wohnung Gottes ist die

Gemeinde dazu berufen, daß die heilige Taube sich auf sie niederlasse und auf ihr bleibe, wie sie einst sich niederließ auf Jesum und auf Ihm blieb. (Joh. 1, 32–34). Erst wenn dies erreicht ist, und Gott in Seiner Herrlichkeit zu Seinem Tempel zurückgekehrt ist (Hes. 43), kann die Gemeinde ihre Mission in der Welt und bis an der Enden der Erde ausrichten, wie einst ihr Haupt und Meister in des Geistes Kraft. (Luk. 3, 22 ff. 4, 14, Apg. 1, 4–8). Jener segensreiche *Gnadenstrom* von Hes. 47, der alles belebt und gesund macht, wohin er sich ergießt, kann erst hervorquillen, wenn zuvor *Gottes Herrlichkeit zu Seinem Tempel zurückgekehrt* ist (Hes. 43), von dem sie früher (Hes. 11, 23) hatte weichen müssen wegen der Sünden des Volkes Gottes (Hes. 8, 6 ff).

Die **Mittel** zu einer solchen Reinigung der Gemeinde sind ihr in dem Worte, dem Geiste und dem Blute Jesu geschenkt. Was einst durch die Wasser der großen Flut in den Tagen Noahs nicht ausgerichtet werden konnte: eine wahrhafte und gründliche Reinigung der Erde (1. Mose 8, 8–12; 9, 20 ff.), das kann und soll durch diese Mittel zu Stand und Wesen kommen. (1. Johannes 1, 7; Epheser 5, 25 ff., Apostelgeschichte 5, 1 ff.) Schwache und kranke Glieder werden bei rechter Ausübung der Gemeindegucht nicht ohne Weiteres lieblos abgetan, sondern, wenn irgend möglich, zurecht gebracht. (Gal. 6, 1; 1. Thess. 5, 14.) Darum bedeutet die Handhabung der Zucht oft einen langen und mühseligen Weg. (Matth. 18, 15 ff.) Auch muß die Hand, welche eine Wunde anrühren soll, selber *rein* und sehr zart sein. Soe nimmt auch zarte Rücksicht auf Alter, Stand und Geschlecht und auf die eigenhart dessen, an dem die Zucht geübt wird, um ihm alle Gerechtigkeit widerfahren zu lassen (1. Tim. 5, 1. 2. 19), doch ohne Ansehen der Person. (1. Tim. 5, 20 u. 21.) Sind alle Mittel versucht und erschöpft worden, ohne daß der Sünder sich zur Buße bringen ließ, so hat die Zuchtübung auch vor den *letzten Folgerungen* nicht zurückweichen. Das unbußfertige Glied gilt ihr wieder als Heide und Zöllner, der brüderliche Verkehr wird gänzlich abgebrochen. Der vergeblich Ermahnte und Gestrafte fällt aus dem Reiche des Sohnes Gottes zurück unter die Obrigkeit der Finsternis, und die Gemeinde nimmt dementsprechend Stellung zu ihm. (Matth. 18, 17; 1. Kor. 5, 1–7; 2. Thess. 3, 6. 14 ff.; 1. Tim. 1, 19. 29; 2. Tim. 2, 20. 21; Titus 1, 10. 11; 3, 10. 11). Doch schuldet sie auch einem solchen noch immer die *allgemeine* Liebe, die auch bis zuletzt auf Umkehr und Besserung hofft und auch *die Zucht betrachtet als ein letztes Mittel zur endlichen Rettung* dessen, an dem sie geübt werden muß. (1. Kor. 5, 5; 2. Tim. 2, 24–26; 2. Petri 1, 7; Jakobus 5, 19. 20.)

Die gesegneten **Folgen** solcher Gemeindezucht lassen sich mir Worten nicht beschreiben. Wo auf solche Weise der Heiligkeit Gottes in der Gemeinde Raum geschaffen wird, da *senkt sich* unfehlbar auch die *Herrlichkeit Gottes auf dieselbe Gemeinde hernieder*. Sie bekennt sich praktisch zu Ihm und Seinem Wort und Er bekennt Sich praktisch zu ihr und ihrem Zeugnis. Der Heilige Geist vereinigt Sein Zeugnis mit dem einer solchen Gemeinde. Er bestätigt es durch *mitfolgende Zeichen und Wunder* und *mancherlei Kraftwirkungen und Austeilungen Seines Heiligen Geistes*. (Mark. 16, 10; Ebr 2, 4.) Da werden *Sünder gerettet, Kranke geheilt, Teufel ausgetrieben, Gläubige gereinigt, geheiligt und geeinigt* und der Heiligen Geist wird ausgegossen in Strömen. (Apg. 5, 10–16; 19, 9–12.)

Alles dieses wird in der Schrift so klar bezeugt, daß ein jeder, der sehen *will*, es dort bestätigt finden kann. Und wo man es wagen wird, Gott auf diese Weise einfach bei Seinem Wort zu nehmen, da wird man erfahren, daß Er sich auch zu Seinem Wort bekennt. –

So bedeutet die Gemeindezucht, recht ausgefaßt, nicht eine Vorwegnahme des Zustandes der *Vollendung*, wie er erst mit Christi Wiederkunft der Kirche zuteil werden kann. Vielmehr gleicht die Gemeinde, welche in der Zucht steht, einer Hausfrau, die eben dadurch ihr Haus rein und sauber hält, daß sie es beständig pußt und fegt, wäscht und schrubbt, abstaubt und ordnet.

Und wie kommt es zu solcher Anwendung des zweiten Schlüssels zum Himmelreich?

Antwort:

Gott fängt bei dem einzelnen an.

(Offenb. 2, 1. 12. 18; 3, 1. 14; Jes. 51, 1. 2; 6, 5–8.) Aus einem werden zwei und drei Matth. 18, 20. (Vgl. auch auf Seite 12 den Abschnitt über *die Grundgestalt der Gemeinde*), und 12 (Apg. 1, 13) 70 und 120 (Apg. 1, 15.) Ist dann einmal der Herr mit solch kleiner heiligen Muttergemeinde wieder zu Seinem Ziel gekommen und hat unter ihr Seine *Wohnung aufschlagen* können, verbunden mit den verheißenen *Gaben und Ämtern* des Heiligen Geistes, so werden auch bald folgen die 3000 (Apg. 2. 41) und 5000 (Apg. 4, 4) bis es heißt: und das *Wort Gottes* nahm zu, und *die Zahl der Jünger ward sehr groß zu Jerusalem*. (Apg. 6, 7.)

Der Weg zur apostolischen *Reformation der Kirche* liegt offen vor uns. Wer wird ihn betreten?

Bilaga 3. Kapitel VIII (1916)

Die Vollendung des Leibes

„Wie Gott, der Herr, der deutschen Christenheit vor Zeiten durch einen Mönch geholfen, so kann Er ihrer jetzigen Bedrängnis durch den christlichen Laienstand Hilfe senden, auf daß der Schutt der Jahrhunderte weggeräumt werde, der den ewigen gemeinsamen Grund alles Christentums lange verdeckt hat.“ So läßt sich eine Prophetenstimme aus dem vorigen Jahrhundert vernehmen. Die Ereignisse haben seit dem je länger je mehr dargetan, daß diese Hoffnung tatsächlich eine echt prophetische gewesen ist. Die Erweckungsbewegungen früherer Zeiten wurden von außerordentlichen, ihre Mitmenschen weit überragenden, starken Persönlichkeiten getragen, die dem ganzen Werk bleibend ihren Stempel aufdrücken. Seit Beginn des vorigen Jahrhunderts fehlt es zwar auch keineswegs an Vätern in Christo, an Führern und Herolden, an Missionaren und Bahnbrechern für neu entdeckte alte Wahrheiten. Aber keiner von Ihnen hat in der Weise eines Luther oder Calvin, eines Zinzendorf oder Wesley kirchenbildend gewirkt. Vielmehr hat der Heilige Geist, der seit Pfingsten innerhalb der christlichen Kirche waltet, ganz augenscheinlich eine solche Mannigfaltigkeit von Gaben und Kräften durch viele Werkzeuge geschenkt, daß

der christliche Laienstand,

„das christliche, heilige Volk“, wie Luther es nennt, in einer ganz andren Weise als bisher genötigt wurde, sich mit den verschiedensten Lehr- und praktischen Fragen auseinander zu setzen.

Die nächste Folge dieser eigentümlich Wendung in der Geschichte der Kirche ist nun freilich die gewesen, daß

die „Zerrissenheit des Volkes Gottes“

zu einer brennenden Tagesfrage geworden ist. Die zahllosen Bauleute, welche an der Arbeit sind, den „Schutt der Jahrhunderte wegzuräumen,“ damit „der ewige gemeinsame Grund alles Christentums“ wieder aufgedeckt werde, scheinen von einer seltsamen babylonischen Sprachenverwirrung befallen worden zu sein, so daß keiner mehr des andern Sprache vernimmt. Auf der andern Seite zeigt sich bei den großen Kirchenkörpern,

die *bewußtes persönliches Glaubensleben* nicht zur Bedingung kirchlicher Gemeinschaft machen, unverkennbar das Bestreben, die alten Gegensätze auszugleichen und zu noch größeren Einheiten sich zusammen zu schließen.

Dennoch wird es sich erweisen, daß diese von Menschen gemachte Einheit nach göttlichem Urteil den Nahmen

Babylon

(Verwirrung) immer deutlicher an der Stirne tragen wird, während jenes scheinbar unheilbare babylonische Stimmengewirr plötzlich

einen reinen, heiligen Chor

hervorbrechen lassen wird, auf dessen wunderbar liebliche Töne die Engel des Himmels wie die Menschen auf der Erde mit Staunen und Entzücken lauschen werden. Denn, wie abfällig man auch über

die neuen Zungen

geurteilt (bedömt) hat: sie sind doch das Bedeutsame Zeichen und Signal⁶³, daß die Stunde gekommen ist, wo endlich zum Abschluß und zur *Vollendung* gelangen soll, was bei der „Gründung und *ersten Selbstdarstellung der Kirche*“ am Tage der Pfingsten nur als *Weissagung* erschien. (Apg. 2, 5–11). Oder, wie Bengel er ausgedrückt hat: „Das Lob, das diese heilige Gottesfamilie (*haec familia*) in aller Welt Sprachen Gott dargebracht hat, war ein *schönes Vorspiel* des Lobes, das alle Welt mit ihren Zungen noch Gottdarbringen wird.“ Wer sich wirklich die Mühe genommen hat, die überaus reichlich emporgeschossene pfingstliche Literatur der letzten neun Jahre aus aller Welt ohne Vorurteil zu durchforschen, der wird sich Eindrucks nicht erwehren können, daß

der Spätregen,

der fast überall auf dem weiten Erdenrund hernieder gegangen ist, nicht von ungefähr von demselben Zeichen begleitet worden ist, wie einst der Frühregen in der apostolischen Zeit. (In zwischen sind zu den Zeichen von Himmel her noch *die Zeichen auf Erden* getreten: *Blut, Feuer* und *Rauchdampf*, – ehe denn der große, gewaltige Tag des Herrn kommt. (Apg. 2, 19–20.) Und, wenn es auch jetzt noch nicht darnach

⁶³ Daß damit nicht gesagt werden soll, *alle Kinder Gottes müßten in Zungen reden*, ist klar beleuchtet in dem Schriftchen: *Der Kampf um die Pfingstbewegung* Seite 9.

aussieht, so wird es doch so kommen, was ein alter Ausleger zu dem ersten Pfingstwunder bemerkt:

*„Die Strafe der Zungen hat die Menschen zerstreut, die Gabe der Zungen
har sie in ein Volk zusammengebracht!“*

Denn jene Pfingstversammlung im Tempel zu Jerusalem war „Zugleich die Darstellung der Kirche, wie sie *einst* sein wird, nämlich *die wiedergebrachte Menschheit mit den Gewinn ihrer geheiligten geschichtlichen Entwicklung und Mannigfaltigkeit.*“

* * *

Da wir nun solche fröhliche Hoffnung und Zuversicht für die Kirche, die aus den Wehen der gegenwärtigen Völkernot herausgeboren werden soll, im Herzen tragen, so wollen wir, wie Luther sagt, *„mit Dank und Lust zu Grunde gehen für diese liebe Kirche.“* Es wird das wieder sein

Eine heilige, allgemeine, christliche Kirche,

die Gemeinschaft der Heiligen aus allen Teilkirchen und Gemeinschaften der Erde. Gott wird durch den Dienst Seines Heiligen Geistes alles *„Gold, Silber und edle Steine“* (1. Kor. 3, 11 ff.), welche sich in ihnen vorfinden, sammeln und zum Aufbau Seines Tempels, zur Vollendung und Krönung Seines heiligen Werkes gebrauchen, wie dort die zurückgekehrten Gefangenen aus Babel (Sach. 6, 10 ff) ihr Silber und Gold zur Herstellung der Krone hergaben.

Zu einem Zweck muß ein jeder *seinem Zehnten ganz in des Herrn Schatzhaus bringen* (Mal. 3, 10), das will in diesem Zusammenhange sagen: Er muß sich, was er ist und hat, auf den Altar des Herrn legen und muß *sein Leben lassen für die Brüder*. Und wie der Einzelne nur unter Verleugnung seines Eigenlebens der Gemeinde dienen kann, so muß wiederum die *Ortsgemeinde* in dem Bewußtsein dastehen, daß sie sich dem großen Ganzen einzufügen hat und nicht ohne weiteres über sich selbst bestimmen kann. Der einzelne Gläubige kann nicht vollendet werden, wenn er sich löst von den Gliedern des Leibes, mit denen er nach Gottes Willen organisch verbunden ist. Ebensowenig kann eine Gemeinde, oder eine Richtung innerhalb der Kirche, das Ziel der Vollendung gewinnen, wenn sie für sich bleibt! Der Leib Jesu Christi eben nicht ein idealer Begriff, eine bloße Lehre oder Theorie, sondern

ein wirklich, lebendiges Gefüge,

sowohl der einzelnen Glieder unter einander, als auch alle Gemeinden und Richtungen (*soweit sie aus dem Geist von oben geboren sind*) zusammen.

Darum sollte schon *bei der Besetzung* von Ämtern die einzelne Gemeinde den Blick auf das Ganze sich bewahren. Die hierfür Berufenen sind ja vom Herrn nicht nur der Ortsgemeinde, sondern dem ganzen Leibe gegeben. Was aber dem ganzen Leibe gehört, ist nicht ausschließliches Eigentum und Vorrecht einer Einzelgemeinde (Apg. 14, 23; Titus 1, 5.) In göttlicher Weise können die Bedürfnisse der Einzelgemeinde oft nur dadurch befriedigt werden, daß derjenige Teil des Leibes, welchem sie angegliedert ist, ihr in entsprechender Weise zur Hülfe kommt. (Apg. 8, 14 ff.; 11, 19–30; 15, 1 ff.) – Die Glieder des menschlichen Körpers hängen ja auch nicht einfach lose aneinander, sondern sind durch Nervenstränge, Adern und Sehnen, Gelenke und Muskelbänder zu einem einheitlichen Ganzen mit einander fest verbunden. Auch findet durch diese Mittel und Wege ein beständiger Austausch und Verkehr zwischen den Gliedern statt. – All dieses wird der Herr Seiner Gemeinde in dem Maß ihres Wachstums und ihrer geistlichen Mündigkeit aufschließen und klar machen. Unterdessen laßt uns *treu sein* in dem Geringen, das uns Gott bisher anvertraut hat.

Von diesem Gesichtspunkt aus haben

1.

die großen jährlichen Konferenzen,

wie auch die kleineren Glaubensversammlungen in den Bezirken und Provinzen eine große Bedeutung für das Zustandekommen und die Darstellung der Einheit des Leibes Christi und des Tempels Gottes. Im Gesetz und in den Propheten findet sich auch dieser Teil „der zukünftigen Guter“ deutlich abgeschattet. (2. Mose 23, 17; 3. Mos 23; 5. Mose 16, 16, 17; Sach. 14, 16 ff.; Luk. 2, 41.) Und wer den Spuren des Apostels Paulus und der ersten Kirche, die sich auch hierin als das Wahre Israel erweist, aufmerksam nachgeht, der wird erkennen, daß die Apostel ebensowohl wie ihr Herr und Meister den göttlichen Wink und die ewige Weisheit, die in dieser Anordnung lagen, verstanden und zu Herzen genommen haben. (Joh. 2, 13, 23; 5, 1; 7, 14; Apg. 1, 4, 5, vergl. mit 2, 1; 18, 21; 19, 21; 20, 16; Röm. 15, 25–31.) Darum ist uns auch die

Teilnahme an solchen Zusammenkünften nicht eine Sache der Laune und Willkür, oder der geistlichen Genußsucht, sondern heilige Pflicht, der wir und ohne Not nicht entziehen können, ohne die Linien des Wortes und des Geistes zu verlassen. Aus eben diesem Grunde dürfen wir in diesem Stück jeden Sorgengeist verscheuchen mit der göttlichen Verheißung: „Und es soll niemand deines Landes begehren, dieweil du hinaufziehst dreimal im Jahr, zu erscheinen vor dem Herrn deinem Gott.“ (2. Mose 34, 24.)

Eben weil wir auch in diesem Stück unseren Wandel ganz dem Worte unseres Gottes richten möchten, werden wir uns auch *mit Freuden* auf den Konferenzen der uns bisher ablehnenden gläubigen Kreise wiederum einfinden, sobald man uns auf dem Grunde rückhaltloser, gegenseitiger Anerkennung den Zutritt zu denselben zu gewähren willig ist. Denn, Brüder, wir bedürfen Euer, wie auch Ihr unser bedürft. Rom. 1, 11. 12.) –

2.

Unsere Brüdertage.

Die große Not innerhalb des Volkes Gottes, wie sie zugleich mit dem Auftreten der geistlichen Gaben plötzlich sich offenbarte, und das innere Bedürfnis nach einer gegenseitigen Verständigung über die vielen neuen und schwierigen Fragen, vor die wir uns gestellt sahen, veranlaßten uns schon bald, uns zu sogenannten „*Brüdertagen*“ zusammenzuschließen. Dieselben sollten einerseits einzelnen Bezirken und Provinzen, andererseits auch unserm ganzen Arbeitsfelde dienen. Die Bedeutung und Tragweite dieser Zusammenkünfte ahnten wir damals noch nicht. Der falsche *Selbständigkeitsdrang*, den viele Gläubige vom heutigen Zeitgeist übernommen haben, und die daraus sich ergebende verkehrte Selbstgenügsamkeit ist so tief eingewurzelt gerade auch unter dienenden Brüdern, daß manche unter uns anfänglich diese Tagungen als eine Art überflüssigen Luxus ansehen mochten. Wir meinten ja vielfach alles so gut zu wissen und zu verstehen und zu können, namentlich, seitdem wir

„*geistgetaufte Leute*“

geworden waren, daß wir für die schreiende Notwendigkeit der Ergänzung durch unsere Brüder keinen rechten Blick gewinnen konn-

ten. Gar bald aber durften wir erfahren welch' wunderbaren Segen der Herr auf diese Zusammenkünfte legte. Die unter uns niedergelegten geistlichen Gaben bezeugten sich in solcher Klarheit und Macht, wie wir das nur selten in dem Maß erfahren haben. Wir erkannten tiefer, daß

die Geistestaufe nicht das Ziel, sondern das Eingangstor

für den Lauf in der Rennbahn unseres Zeugendienstes bedeutete. Es wurde uns klar, daß wir durch den Empfang der Geistestaufe noch nicht gleich „Meister“ (Ebr. 5, 12) geworden waren. Vielmehr bedeutete derselbe zunächst nur den

Eintritt in eine neue Schule, die Lehrschule des Heiligen Geistes,

In der noch viel, noch *sehr viel* gelernt werden muß! Die Richtung aber, in welche wir unverkennbar durch den Geist hineingewiesen wurden, war eine zwiefache.

Zunächst fanden wir uns unter den Parole gestellt:

„Vereinigung zur Reinigung“.

„Bald wir kommen zu *Seinem Tempel* der Herr, des Ihr wartet! – –

Wer wird aber den Tag Seiner Zukunft erleiden können, und wer wird bestehen, wenn Er wird erscheinen? Denn Er ist wie *das Feuer eines Goldschmiedes* und wie *die Seife der Wächer*. Er wird sitzen und schmelzen und das Silber reinigen; Er wird die Kinder Levi reinigen und läutern wie Gold und Silber. ... Ich will zu euch kommen und euch strafen und will ein schneller Zeuge sein wider die Zauberer, Ehebrecher, u. s. w.“ (Mal. 3, 2. 3. 5).

So gab es ernste, aber heilsame Stunden, wo der Geist Gottes zu uns allen mächtig reden konnte. Er überführte uns, daß die

Entgleisungen und Fehler in der Arbeit

In der Regel ihre Ursache und Erklärung in dem ungeheiligten Charakter und Wesen des Arbeiters fanden. Er zeigte uns, wie viel wünschenswerter und gesegneter es sei, wenn wir es ihm gestatten würden, auf diese ungebrochenen Eigenheiten durch die gegenseitige brüderliche Handreichung in Liebe und Wahrheit uns aufmerksam zu machen, als Ihn zu nötigen, die verborgenen Schäden unserer Seele, durch

Katastrophen auf dem Arbeitsfeld

ans Licht zu ziehen. Wir erkannten, daß auch gutgemeinte, aber doch *eigene* Gedanken und Pläne zur *Spreu* zu rechnen seien, die dem Feuer überantwortet werden muß. Es wurde uns gezeigt, daß alles Eigene das Wirken des Heiligen Geistes nur hindert. (2. Mose 20, 25; 1. Könige 6, 7; – 2. Sam. 7, 1–5. 11; Apg. 26, 9.) – Immer deutlicher ward uns die unbedingte Notwendigkeit vor Augen geführt,

nach Geist, Seele und Leib völlig geheiligt zu werden, um

für den Heiligen Geist völlig verfügbar

zu sein. Und zwar wies der Heilige Geist gerade durch den Dienst der Gaben uns auf diesen heiligen Weg, sodaß wir an uns selber die Lektionen zuerst lernen durften, wie diese Gaben nach dem Willen Gottes zu Erbauung und Zurichtung der Heiligen zum Dienst gebraucht werden sollen.

Das andere, was uns besonders auf unsern

*Hauptbrüdertagen*⁶⁴

gezeigt wurde, war dieses. daß es nicht der Wille Gottes ist, die im Schoße einer solchen Versammlung ruhenden

Gegensätze

möglichst zu übergehen und zu verschweigen und nur das Gemeinsame und Einigende zu betonen. Nein, nach dem Willen Gottes sollen diese Gegensätze offenbar werden und hervortreten in das helle Licht. Denn nur so können sie in Wahrheit ausgeglichen und überwunden werden. Solange man über solche innerhalb des „christlichen, heiligen Volkes“, wie Luther die Kirche genannt haben will, vorhandenen Unstimmigkeiten und Zwiespältigkeiten mit Stillschweigen hinweg geht, beraubt man sich auch der Möglichkeit, sie in dem Licht der Wahrheit und in der Kraft des Geistes der Liebe wirklich zu erledigen. Darum konnten auch die Allianzbestrebungen früherer Tage, so gut sie gemeint waren und so wichtige und notwendige *Pionierdienste* sie auch dem „christlichen, heiligen Volke“ geleistet haben, dasselbe unmöglich an das Ziel bringen.

⁶⁴ Wir unterscheiden zwischen den „*Provinzial-Brüdertagen*“ hin und her und dem Hauptbrüdertag. Unser „*Hauptbrüdertag*“ besteht aus etwa 70 dienenden Brüdern aus unseren Arbeitsfeldern, welche je nach Bedürfnis jährlich zwei bis drei Mal in Berlin zu brüderlichen Beratungen zusammenkommen.

Wenn einer der meist gelesenen Philosophen der Gegenwart, Nietzsche, die Behauptung aufgestellt hat: „Solang die Welt steht, war noch keine Autorität willens, sich zum Gegenstand der Kritik nehmen zu lassen!“ so hat er jedenfalls in das Leben der apostolischen Christenheit nicht tief genug hineingeschaut. Denn hier sehen wir, wie die höchsten Autoritäten, die es überhaupt je auf Erden gegeben hat, *die heiligen Apostel Jesu Christi*, augenscheinlich die Gemeinden geflissentlich daran gewöhnt haben, auch an ihnen freimütig Kritik zu üben. (Apg. 11, 1ff.; 1. Petri 5, 1–3; 2. Kor. 1, 15–24; Gal. 2, 6. 11 ff.; Röm. 15, 14. 15.) Und eben dies ist auch uns wichtig geworden, daß wir uns ausnahmslos willig und freudig „zum Gegenstand der Kritik nehmen lassen“ müßten. Auf diesem Wege hat Gott uns trotz mancher Mißgriffe bisher freundlich gesegnet und uns für die Zukunft voll Zuversicht gemacht sowohl für die uns anbefohlene Arbeit, wie auch im Blick auf den ganzen Leib Christi. Haben wir es doch erfahren, wie der Geist Gottes auf solchem Wege wirklich in alle Wahrheit leitet und bald diesem bald jenem, sei es durch Lehre oder durch Offenbarung, oder durch ein persönliches Zeugnis

das lösende Wort

schenkt für die sich erhebenden Schwierigkeiten. Kurz wir erlebten an unserm Teil etwas Ähnliches, wie uns dies von dem ersten Konzil zu Jerusalem (Apg. 15) berichtet wird. So ist es uns zu einer anfangsweise-bewährten Überzeugung geworden, daß der Heilige Geist mächtig und willig ist, die ganze Kirche des Herrn Jesu aus allen Ihren Wirren und Nöten heraus zu einheitlicher Erkenntnis und Erfahrung zu führen, wenn man sich nur Seiner Leitung einfüßig anvertrauen will.

Ermutigt durch diese lieblichen Erfahrungen der Freundlichkeit unseres Gottes, möchten wir uns darum in einem kurzen

Schlußwort

an alle diejenigen wenden, denen unbeschadet ihrer kirchlichen, freikirchlichen oder gemeinschaftlichen Sonderstellung die Erbauung und Vollendung *des ganzen Leibes Christi* zur Herzensangelegenheit geworden ist.

Die neutestamentlichen Urkunden lassen darüber keinen Zweifel obwalten, daß das Mittel, welches der Herr Christus Seiner Kirche gegeben hat, um störende Fremdkörper *organisch auszuscheiden*, und

in ihren Anfechtungen und Schwierigkeiten zu abschließender Klarheit und Gewißheit zu gelangen, in einem

freien, allgemeinen Konzil

der ganzen Kirche besteht. Die Grundsätze, nach denen ein solches zu halten ist, sind Apostelgeschichte 15 in einer für alle Zeiten normgebenden Weise niedergelegt worden. Sobald die Kirche⁶⁵ den dort vorgezeichneten Weg wirklich im Glauben an den ihr innewohnenden Heiligen Geist betreten wird, wird sie auch wieder zu denselben Resultaten gelangen. Sie wird mit großer Gewißheit mit dem Zeugnis hervortreten können:

„es hat dem Heiligen Geist gefallen und uns“.

Solch ein freies, allgemeines Konzil war nun nimmer möglich, solange die Kirche *ab die Weltmacht gebunden* war. Darum konnten die Konzilien unter den ersten christlichen Kaisern auch nicht ihren Zweck erfüllen. Das Gift, welches durch das Bündnis mit dem Weltreich im Heiligtum ausgeschüttet worden war, mußte notwendig auch diese Repräsentation der Kirche verunreinigen. Wie konnte der Heilige Geist eine Versammlung in alle Wahrheit leiten, die sich stützte auf den fleischlichen Arm des Kaisers? Wo Zwang und Gewalt regieren, da ist für den Geist Jesu Christi, der allein durch die freie Überzeugung der Wahrheit alles ausrichten will, kein ungehinderter Raum mehr.

Aus demselben Grunde mußten auch die großen Reformkonzilien am Ausgang des Mittelalters von vornherein scheitern. Und als mit der Reformation die Wirren innerhalb der Christenheit aufs Höchste stiegen und der Ruf nach einem Konzil immer lauter sich vernehmen ließ, da machte wiederum dieselbe Verquickung kirchlicher und weltlicher Interessen die Ausführung dieses Begehrens unmöglich. Die gesamte Weltlage war immer noch so, daß augenscheinlich der Herr sich noch nicht „erbarmen wollte über Jerusalem“. (Sach. 1, 11. 12.)

Inzwischen aber ist durch die gewaltige Hand Gottes in dem Verhältnis der Weltreiche zur Kirche und umgekehrt eine totale Verän-

⁶⁵ Unter „Kirche“ verstehen wir mit Luther „das christliche, heilige Volk, in welchem Christus lebt, wirkt und regiert und hat den Heiligen Geist, der sie täglich heiligt, nicht allein durch Abtun, ausfegen und Töten der Sünden, denn wer nicht echt an Christus glaubt, der ist nicht christlich oder ein Christ. Wer den Heiligen Geist nicht har wider die Sünde, der ist nicht heilig“. – Luther, B.-A. II, 137 ff.

derung geschehen. Während die Völker früher in erster Linie *religiös* interessiert waren und dadurch es die Kirche immer wieder ermöglichen, den Anspruch zu erheben, daß ihr die höchste *Herrschergewalt* in der Völkerwelt auszuüben gebühre, sind im Laufe des vorigen Jahrhunderts die *nationalen* und *sozialen* Probleme ganz in den Vordergrund des öffentlichen, allgemeinen Interesses gerückt, während zugleich diese falsche Anmaßung der Kirche durch große Gottesgerichte weltgeschichtlich gestraft worden ist. Die politischen Bewegungen seit der großen französischen Revolution haben dahin geführt, daß „die durch Konstantin gegründete und aus Anlaß der Kirchenreformation weiter ausgebildete Verbindung der Kirche mit dem Staate dem Prinzip (dem Wesen) nach aufgehoben ist.“

So hat Gott der Kirche geöffnet, durch die sie aus ihrer Jahrhunderte währenden Knechtschaft und Gebundenheit wieder in die Freiheit gehen kann.⁶⁶ Diese offene Tür bedeutet zugleich für die Kirche eine ungeheure Verantwortung. Mit der *Möglichkeit* ist ihr ja auch die heilige *Verpflichtung* auferlegt, von allem weltlichen Wesen sich zu reinigen und *sich so zu organisieren, wie es ihrem inneren Wesen entspricht!* Sie hat zu bedenken, daß diese offenen Türen unendlich viel Blut gekostet haben, nicht nur der Märtyrer, die für diese uns nun geschenkte Glaubens- und Gewissensfreiheit gestritten und gelitten und ihr Leben gelassen haben. Nein, auch die Völker selber haben nur durch solche gewaltige Katastrophen, wie wir sie auch heute wieder erleben, willig gemacht werden können, das Wort und Werk Gottes frei zu lassen.

Überaus verhängnisvoll ist aber der Wahn, als ob mit der Trennung der Kirche vom Staate und der Bildung sogenannter „*biblischer Gemeinden*“ die Sache getan sei. Hier kann uns ein Blick auf Amerika eines Besseren belehren. Dort ist ja verfassungsmäßig Staat und Kirche von Anfang an säuberlich und grundsätzlich geschieden. Und doch finden wir dort eine ganz ähnliche Entwicklung der Dinge wie in Europa. Die großen, volkstümlichen Kirchenkörper erstarren und verweltlichen mehr und mehr, während in den entschieden gläubigen Kreisen, die für lebendiges Christentum praktisch eintreten, immer neue Spal-

⁶⁶ Oder wie es jemand bildlich ausgedrückt hat: Zur Zeit Konstantins wurde der kleine Jonas der Kirche von dem großen Fisch dieser Welt verschlungen. Es muß und wird die Zeit kommen, da der Prophet durch Gottes Fügung wieder aus seiner Haft befreit werden wird, um der großen Ninive der Endzeit eine göttliche Botschaft in apostolischer Kraft auszurichten!

tungen, Teilungen und Unterteilungen unaufhaltsam ausbrechen. Auf diese Weise verlaufen dort wie bei uns oder in Wales die wunderbarsten und mächtigsten geistlichen Erweckungen immer wieder wenigstens teilweise im Sande.

Wo finden wir den Schlüssel zu diesen betrübenden Erscheinungen? „Ist denn *keine Salbe* in Gilead, oder ist *kein Arzt* da? Warum ist denn *die Tochter meines Volkes* (die Kirche) nicht geheilt?“ (Jer. 8, 22.)

Die Antwort auf diese dringenden Fragen gibt uns der Prophet Haggai. Die große

Wendung in der Weltlage

die seit hundert Jahren sich vollzieht, und augenscheinlich in diesen Tagen sich vollendet, entspricht genau der Wendung, die für die babylonische Gefangenschaft der alttestamentlichen Kirche unter Kores, dem Perserkönig, eintrat. (Lies 2. Chronika 36, 22, 23. Esra 1, 1 ff.)

Und wie damals viele Israeliten sich durch den Geist Gottes „erwecken ließen, hinaufzuziehen und zu bauen das Haus des Herrn zu Jerusalem“, so geschah es auch zu unsern Zeiten. Aber die Fortsetzung dieser von Gott gewirkten, erfreulichen und Gutes verheißenden Anfänge ist bis auf den heutigen Tag nicht über den traurigen Tatbestand hinausgekommen, den Haggai feststellen mußte: „Ihr wartet wohl auf viel, und siehe, es wird wenig; und ob ihr's schon heimbringt, so zerstäube ich's doch. Warum das? spricht der Herr Zebaoth. *Darum, daß*

mein Haus so wüst

steht, und

ein jeglicher eilet für sein Haus!“

(Hagg. 1, 9.)

Der Blick für das Ganze ist der Kirche verloren gegangen. Und solange sie diesen Blick nicht wieder gewinnt, kann ihr nicht geholfen werden.

O du heilige Kirche Gottes, wann wirst du vollendet werden? Welche Nöte, welche Wehen, welche Ströme von Blut und Tränen hast du deiner Mutter gekostet? (Gal. 4, 26. 11. 19; 2. Kor. 11, 2; Eph. 5, 25 ff. Kol. 2, 1. 2; 4, 12; Joh. 18, 19 ff.) Ist es nicht um deinetwillen, daß jetzt die Könige zittern auf ihren Thronen und die Völker in schweren Geburtswehen liegen? Aber, wenn du vollendet erscheinen wirst, so wird Gott uns ein heiliges Lachen zugewandt haben, denn dann ist das geschehen,

was nach dem bisherigen Lauf der Dinge ganz unmöglich zu sein schien.
(1. Mose 21, 1–8)

Ja:

Wenn der Herr die Gefangenen Zions erlösen wird,

So werden wir sein wie die Träumenden.

Dann wird unser Mund voll Lachens

Und unsere Zunge voll Rühmens sein.

Sa wird man sagen unter den Heiden:

Der Herr hat Großes an ihnen getan!

Bilaga 4. Jämförelse mellan de tyska utgåvorna

Här görs en uppräknning av i stort sett alla avvikelser mellan de båda tyska utgåvorna utan att redogöra för några detaljer, eftersom det rör sig om ett ganska omfattande textomfång. Observera dock avsnittet om återställandet av ämbetena där en jämförelse görs mellan texterna i de båda utgåvorna (s. 77).

Där det är möjligt relateras avvikelserna till den svenska utgåvan; alla sidhänvisningar i detta kapitel är till denna om inte annat anges.

- 1 Ett förord till andra utgåvan – »*Vorwort zur zweiten Auflage*« har lagts till efter introduktionen (se bilaga 5).
- 2 Kapitel II (»*Unser nächstes Arbeitsziel*«) s. 14. Efter orden »... jaga efter vårt fullkommande« har lagts in en text på något mer än en halv sida. Denna text bemöter invändningen att förkunnelsen om *det rena hjärtat* skulle vara »en helt ny lära«.
- 3 Kapitel II s. 14. Efter parenteserna (Ef. 4: 15, 16) har lagts in en text på något mer än en halv sida. I denna text framhålls det att »vi är beroende av varandra. Kristi församling måste som en helhet komma fram till fulländning«.
- 4 Kapitel III (»*Der Aufbau der Gemeinde*«) s. 16. I slutet på sidan har lagts in text på drygt två sidor. Författarna skriver först om att »Guds tanke med Kristi kyrka på jorden är att den ska vara en fortsättning av Jesu gärningar och liv genom Andens ledning«. Därefter följer ett avsnitt som kan uppfattas som en introduktion till den text som sedan följer, dvs. den som behandlas i den punkt som nu följer.
- 5 Kapitel III s. 17. De två första styckena (fram till »Det finnes för våra dagar...«) har ersatts av en något förkortad text av den ursprungliga.
- 6 Kap. III s. 19 efter ett tankstreck som finns ungefär mitt på sidan följer först en mening där Adam Clarke⁶⁷ nämns, varefter kommer

⁶⁷ Adam Clarke (ca 1760–1832), teolog, brittisk metodist.

en text som inte finns med i den första utgåvan om att den omvårdnad som den kristna gemenskapen erbjuder har skyddat det andliga livet under hela kyrkans historia.

Man glaube aber nicht, daß es sich hierbei nur um eine *pietistische* oder *methodistische* Besonderheit handle. Nein, die Regungen und Äußerungen *wahren geistlichen Lebens* sind zu allen Zeiten in der Geschichte der christlichen Kirche in solchen Kreisen gepflegt und behütet und von einer Generation auf die andern weiter geleitet worden. In diesen stillen, wohl umschlossenen Gärten Gottes wuchsen die Pflanzen und Bäume heran, deren Früchte und Blätter zur Gesundheit der Nationen dienten, und unter deren Zweigen Tausende Schatten fanden. (1917 s. 14)

- 7 Kapitel III s. 20. Efter parentesen (Apg. 4; 31; 12: 12–17) har lagts in ett nytt stycke på mindre än en halv sida. Här varnas för parti- eller klickbildning inom husförsamlingarna.
- 8 Kapitel IV (»*Die Mannigfaltigkeit des geistlichen Lebens in der Gemeinde*«) s. 28. Efter sista stycket har lagts in text på två och en halv sida, men i denna har första stycket på s. 29 arbetats in. Det andra stycket, som avslutar kapitlet har gjorts om något. I tillägget talas det bland annat om att »den Helige Ande vet en väg genom tänkbara svårigheter« varför det gäller att förlita sig på honom. Men det krävs att kyrkan och varje medlem har en oavbruten gemenskap med Anden.
- 9 Kapitel V (»*Die Ämter in der Gemeinde*«), avsnitt 1 (»*Apostel*«) s. 34. Sista meningen i avsnittet har utgått. Meningen lyder: »Församlingen behöver sådana Kristi sändebud till sin slutliga utgestaltning, lika väl som hon behövde dem under flydda tider, och de skola säkert givas i rätt tid.«
- 10 Kapitel V avsnitt 2 s. 34. I slutet av avsnittet har en fyra sidor lång text lagts in. I tillägget tas upp försök att imitera apostlaämbetet: biskoparna i den tidiga kyrkan, kejsarna under det fjärde århundradet samt i den protestantiska folkkyrkan allteftersom den demokratiska rörelsen vunnit mark.
- 11 Kapitel V, avsnitt 3 (»*Evangelisten*«) s. 46. Efter det stycke som slutar »... utan kommer från Gud« har en ny text på något mindre än en sida lagts in. Texten tar upp ytterligare en egenskap för att Nya testamentets bild av evangelisten ska bli fullständig: evangelisten ska liksom Filippus göra tecken; se Apg. 8:4–8.

- 12 Kapitel V, avsnitt 5 (»*Der Hirtendienst*«) s. 51. En drygt två sidor lång text har lagts in i början av kapitlet. Vidare har en fotnot lagts till efter sista stycket på s. 51, och ytterligare en efter första stycket på nästa sida. I den nya texten betonas *herden*, och den gode herden ställs mot den lejde; se Joh. 10:12–13.
- 13 Kapitel V, avsnitt 6 (»*Die Anstellung der Diener in der Gemeinde*«) s. 52 har utgått.
- 14 Kapitel V, avsnitt 7 (»*Der Dienst der Frau in der Gemeinde*«) s. 53. Detta avsnitt har fått nummer 6 och omarbetats helt. Texten är nästan fyra sidor lång. Förmodligen riktades kritik mot den summariska behandlingen av ämnet, och ett mer genomarbetat alternativ togs fram. Den tidigare inledningen – »Här är icke platsen att undersöka frågan om systrarnas arbete överhuvud« – togs därför bort.
- 15 Kapitel V, avsnitt 8 (»*In Erwartung der Ämter*«) s. 54. Detta avsnitt har utgått och ersatts av »*Die Wiederherstellung der Ämter in Kraft*« som har fått nummer 7. Texten är drygt tre sidor lång (se också s. 77).
- 16 Kapitel VI (»*Die geistlichen Gaben*«) s. 58. Fotnoten har utgått.
- 17 Kapitel VI s. 59. I den korta text som inte finns med i den svenska utgåvan (s.75 ovan) har i den andra tyska utgåvan gjorts ett förtydligande.
- 18 Kapitel VI s. 63. En hänvisning till Jer. 1:6 har lagts in efter ordet vanmakten mitt på sidan.

Bilaga 5. Förord (1917)

Vorwort zur zweiten Auflage.

Nach einigen Monaten treten „Unsere Ziele und Richtlinien“ zum zweiten Male ihren Gang durch die Gemeinde an. Ihre Aufgabe, *praktische Winke zu geben „für die Erbauung und Vollendung des Leibes Christi“*, kommt ohne Zweifel den dringenden Bedürfnissen der gegenwärtigen Stunde entgegen. Wir haben versucht, diese Aufgabe nach dem Maß des uns geschenkten Lichtes lösen zu helfen. Andere mögen, angeregt durch uns, helleres Licht über diese Dinge empfangen und mit der ihnen verliehenen Gabe dem Leibe Christi in vollkommenerer Weise dienen. Möchten wir Gnade haben, und solchen Dienst ebenso willig und freudig gefallen zu lassen, *von welcher Seite her er auch kommen möge*, wie es unser herzlichtes Anliegen ist, daß unser Dienst von dem übrigen Volke Gottes nicht einfach deshalb von vornherein abgelehnt werde, weil er *aus der Pfingstbewegung* stammt.

Abwege zur Rechten wie zur Linken werden auf dem verhältnismäßig noch unbekanntem Gebiet, durch welches die schmale Straße der in diesem Büchlein vorgestellten Wahrheiten führt, leicht eingeschlagen werden. Wir sind dankbar gewesen für die Mahnung, in dieser neuen Auflage *vor solchen Abwegen* nach Kräften gegebenen Ortes *zu warnen*. Auch

Förord till andra upplagan.

Efter några månader anträder »Våra mål och riktlinjer« för andra gången sin färd genom församlingen. Dess uppgift, *att ge praktiska råd »för Kristi kropps uppbyggnad och fulländning«*, möter utan tvivel förhandenvarande angelägna behov. Vi har försökt efter måttet av det ljus som vi har fått att lösa denna uppgift att hjälpa. Andra må, stimulerade av oss, ha tagit emot klarare ljus över dessa ting, och med den åt dem förlånade gåvan tjäna Kristi kropp på ett fullkomligare sätt. Måtte vi ha nåd, och lika så villigt och glatt finna oss i sådan tjänst, *från vilket håll den än må begäras*, som det är vår innerliga önskan, att vårt tjänande av det övriga Guds folk inte fördenskull blir tillbakavisad, för att den kommer *från pingströrelsen*.

Det är lätt att komma in på *avvägar till höger och vänster* i det förhållandevis ännu obekanta område genom vilket den i denna lilla bok presenterade sanningarnas smala väg leder. Vi har varit tacksamma för uppmaningen att i denna nya upplaga efter bästa förmåga *varna för sådana avvägar* där

sonst hat die Durchsicht hier und da zu *Ergänzungen* und *Berichtigungen* Gelegenheit gegeben. Mögen dieselben dazu dienen, daß berechtigte Anstöße beseitigt und Mißverständnisse leichter vermieden werden.

Wir stehen im

Reformationsjubiläumsjahr.

Nachdrücklich erinnert uns dasselbe an die *Pflicht, die wir dem Ganzen schuldig sind*. Wie geben die Hoffnung nicht auf, daß die getrennten Teile des Volkes Gottes sich zusammenschmelzen lassen werden. Ohne Zweifel ist der Feind auf dem Plan, „die Zersplitterung der Macht des heiligen Volkes“ (Dan. 12, 7 Min-Bib.) durch die gewaltigen Gegensätze, die sich in der Völkerwelt infolge des Krieges aufgetan haben, noch zu vermehren. Dagegen möchte der Geist des Herrn *die Einigkeit der aus Gott geborenen Gemeinde* durch eben diese Drangsale kräftig fördern. *Ohne diesen einheitlichen Zusammenschluß im Geiste der Liebe und der Wahrheit ist doch die Vollendung der Gemeinde nicht wohl möglich!* Mit Recht hat man den Grundschaden der *katholischen Christenheit* dahin formuliert: „Sie hat in ihrem Bestreben, *die Einheit der Kirche* unter allen Umständen zu wahren, *das Leben aus Gott* vielfach preisgegeben.“ Aber ebenso besteht auch der Satz zu Recht, der den Grundschaden der protestantischen Christenheit aufdeckt: „Sie hat in dem Bestreben, *dem Leben aus Gott* freie Bahn zu schaffen, die Wahrheit von *der Einheit der Kirche* vielfach ganz aus den Augen verloren!“

de tillåts. För övrigt har också granskningen givit tillfälle till *kompletteringar och korrigeringar* här och där. Må desamma leda till, att befogade förargelser undanröjs och missförstånd lättare undviks.

Vi befinner oss i reformationens **jubileumsår.**

Eftertryckligt påminner detsamma oss om den *plikt vi är skyldiga helheten*. Vi ger inte upp förhoppningen, att Guds folks avskilda delar låter sig sammansmältas. Utan tvivel är fiendens dagordning, »det heliga folkets makts försakingring« (Dan. 12:7) genom de mäktiga motsättningar, som har öppnat sig i folkvärlden på grund av kriget, och dessutom öka. Emot detta måtte Herrens Ande starkt befodra den av Gud födda församlingens enighet genom dessa trångmål. Utan denna enhetliga sammanlutning i Anden i kärlek och sanning är emellertid församlingens fulländning knappast möjlig. Med all rätt har man uttryckt katolska kyrkans grundskador: »Hon har i sin strävan att under alla omständigheter bevara *kyrkans enhet*, ofta övergivit *livet i Gud*.« Men i lika hög grad består också denna mening med rätta, som den protestantiska kristenhetens grundskador avslöjar: »Hon har i strävan, att åstadkomma fri väg för *livet i Gud*, ofta förlorat kontakten med sanningen om *kyrkans enhet!*«

Die Folgen sind drüben: erstarrte Formen, Ordnungen und Ämter ohne Leben, Geist und Kraft, hüben aber: mancherlei vielversprechende Lebensansätze, Geistesbewegungen, Kraftbegabungen, die aber nirgends über das Anfangsstadium hinaus kommen, weil sie nicht zu *einem Leibe* sich vereinigen können. Die munteren Bächlein hin und her versiegen, weil der Strom fehlt, der sie aufnehmen und ihre Wasser dem Meer ihrer Bestimmung entgegenführen könnte.

Weite Kreise der Christenheit sind von der Überzeugung durchdrungen – und der bisherige Verlauf des Weltkrieges scheint ihnen Recht zu geben – daß jetzt für die Kirche **eine große weltgeschichtliche Stunde** geschlagen hat. Bei der ungeheuren Flucht der Ereignisse mag diese „*unsere Gelegenheit*“ sehr schnell vorübergehen. Sind diese Ahnungen richtig, so geht auch das Volk Gottes jetzt und in der nächsten Zukunft durch einen Krisis, deren Tragweite unermesslich ist. *Das Wohl und Wehe der Völker und Länder steht und fällt mit dem Wohl und Wehe der wahren Kirche Christi in ihrer Mitte.*

So möge denn unser Büchlein die Losung hinaustragen auf seinem zweiten Gang, die einst der Prophet Joel in einer Zeit großer Bedrängnis ausgeben durfte:

„Fürchte dich nicht, liebes Land, sondern sei fröhlich und getrost; denn der Herr kann auch große Dinge tun.“ Joel 2, 21.

Följderna är där [katolikerna]: stelnade former, förordningar och tjänster utan liv, ande och kraft, men här [protestanterna]: allehanda lovande livsförsök, anderörelser, kraftgåvor, som emellertid ingenstans kommer utöver begynnelsestadiet, därför att de inte kan förena sig *till en kropp*. De livliga små bäckar som finns här och där, torkar ut, eftersom den vattenström saknas, som de ska fånga upp och föra ut till havet.

Vida kretsar av kristenheten är uppfylld av övertygelse – och krigsutvecklingen tycks ge dem rätt – att nu har den stora **världshistoriska timmen kommit**. Hos tilldragelsernas oerhörda svit må detta »*vårt tillfälle*« mycket snabbt gå förbi. Är dessa aningar riktiga, så går också Guds folk nu och i den närmaste framtiden genom en kris, vars omfattning inte går att mäta. *Folkens och ländernas väl och ve står och faller med den sanna Kristi kyrkans väl och ve i deras mitt.*

Så måtte vår lilla bok bära ut den paroll på sin andra färd, som en gång profeten Joel i en tid av stor nöd kunde ge ut:

»Frukta icke, älskade jord, men fröjda dig och var lugn; ty Herren kan också göra stora ting« (Joel 2:21).

Bilaga 6. Kapitel V, avsnitt 7 (1917)

Die Wiederherstellung der Ämter in Kraft

Zuerst wollen wir dessen uns erinnern, daß das im Neuen Testament uns häufig begegnende Wort „Amt“ nach dem Grundtext eigentlich eine

Dienstleistung

bedeutet. Die Ämter sind also in ersten Linie *Dienstleistungen*, von Gott in der Gemeinde geordnet, damit dieselbe zu ihrem Ziel oder zu ihrer Vollendung gelange. Wer in der Gemeinde ein Amt bekleidet, der hat sich anzusehen als einen Knecht Jesu Christ, als einen Diener der Brüder, als einen Haushalter über die Geheimnisse Gottes. (1. Kor. 4. 1).

Wo sind aber jetzt in der Gemeinde die Apostel, die Lehrer, die Propheten, die Evangelisten, die Hirten, die den Ansprüchen, welche das Neue Testament an diese Diener der Gemeinde stellt, wirklich gerecht werden?

Antwort: Es hat der Kirche Christi zu keiner Zeit gänzlich an solchen Dienern (die Apostel, die Lehrer etc.), gefehlt. Apostolische Persönlichkeiten, geistgesalbte Lehrer, mit prophetischem Blick ausgerüstete Männer, Evangelisten von Gottes Gnaden, Hirten nach dem Herzen Gottes sind immer wieder erschienen. Manchmal, und so sollte es ja eigentlich sein, fiel der *innere* und der *äußere* Amtsberuf dabei in eins zusammen. Man denke etwa an Tauler, an die Reformatoren, an die Väter des Pietismus. Oft auch bekleideten diese Männer in der äußeren Kirche kein Amt, oder waren gar von ihr verworfen; ihr Dienst für die Gemeinde Jesu aber war darum nicht weniger fruchtbar. Hier wären die Apostel der inneren und äußeren Mission auf katholischem und protestantischem Boden und andere Persönlichkeiten zu nennen, also Leute, wie Franz von Assisi, Zinzendorf und Wesley, oder auch wie [Gerhard] Tersteegen, Jung Stilling, Frau v. Gugon, Georg Fox, aus jüngster Zeit der in diesen Tagen heimgegangene Otto Stockmayer. –

Die dankbare Anerkennung dessen, was Gott zu allen Zeiten Seinem Volk gegeben hat, darf uns aber nicht hindern einzugestehen, daß es

der Gemeinde des Herrn an einem allgemein vorhandenen, anerkannten und entsprechend geordneten

Dienst in apostolischer Kraft

bislang noch fehlt. Diese Dienstleistungen sollten ja doch wie gesunde Zweige an dem ganzen Baum der Kirche in alle seinen Teilen vorhanden sein. Sonst kann sie unmöglich zur Vollendung gelangen.

Was ist da zu tun?

Wir müssen verstehen, daß diese Diener der Gemeinde beides sind: Gottes Gabe und Geschenk und die Frucht der Gemeinde.

So war es auch bei Jesus Christus, dem „ersten Diener“ Seines Volkes. (Röm. 15, 8.) Er war nicht nur *die Gabe Gottes* an die Welt, gesandt vom Vater in der Fülle der Zeit. Er war ebenso sehr auch *die reifste und vollkommenste Frucht der alttestamentlichen Kirche*. (Micha 5, 1. 2.) Darum heißt Er nicht nur der Herr vom Himmel, das Brot, das vom Himmel gekommen ist, der Sohn Gottes, sondern ebenso wahr und wirklich die Rute aus dem Stamm Isais, die Frucht der Erde, der Zweig aus der Wurzel des Hauses Davids, der Same des Weibes, der Sohn des Menschen. (Jes. 4, 1; Jes, 11, 1.)

Er ist der rechte Weinstock, das Gewächs der Erde, und zugleich die Pflanzung Jehovahs.

Ebenso ist es mit Christi Dienern. Sie sind in gleicher Weise die Söhne und Töchter, die Geburt, das Erzeugnis der Gemeinde und die Gabe Gottes, die Er ihr geschenkt.

So waren die **7 Armenpfleger**, von denen wir Apostelgeschichte 6 lesen,

die Erstlingsfrucht

der Gemeinde zu Jerusalem in gleicher Weise, wie die **7 Männer** aus den Gemeinden der Heiden, welche mit Paulus die reiche Liebesgabe der Heidenchristen den Heiligen nach Jerusalem brachten, **die reife Erstlingsfrucht der Heidenkirche** darstellen (Apg. 20, 4 ff.).

Hier finden wir die heilige Spur zur Lösung *des Rätsels, wie es kam, daß in der Kirche bald das apostolische Amt in der Kraft schwand und damit zugleich auch die andern Ämter mehr och mehr verkümmerten und hinwelkten*. Hier erschließt sich uns auch *das Geheimnis, auf welchem Wege allein die Wiederherstellung jener Dienstleistungen in ihrer ursprünglichen, ja in vollendeter Kraftfülle* geschehen kann.

„Und Gott sprach: Es lasse die Erde aufgeben *Gras* und *Kraut*, das sich besame, und *fruchtbare Bäume*, da *ein jeglicher nach seiner Art* Frucht trage und habe seinen eigenen Samen bei Sich selbst auf Erden! Und es geschah also. Und die Erde ließ aufgehen usw.“ (1. Mose 1, 11. 12.)

Wir sehen: die ganze niedere und höhere Pflanzenwelt ist die Wirkung des göttlichen Schöpfungswortes, das die Erde zur Hervorbringung befähigt.

Und wie ist Jesus Christus, die herrliche Pflanzung, geworden?

„Und der Engel sprach zu ihr: *Der heilige Geist* wird über dich kommen, und *die Kraft des Höchsten* wird dich überschatten. Darum wird auch das Heilige, das *von dir geboren* werden soll, Gottes Sohn genannt werden!“ Maria antwortete: „Siehe, ich bin des Herrn Magd. Mir *geschehe nach deinem Wort!*“

Die Gemeinde, welche wie Maria sich dem Wort Gottes und der Kraft des Geistes in der reinen Empfänglichkeit des Glaubens unterwirft und anvertraut, wird nicht nur Gras und Kraut (christliches Leben) in reicher Fülle, sondern auch fruchtbare Bäume, einen jeglichen nach seiner Art (die Diener och Leiter der Gemeinde) in vollem Kraftwuchs hervorbringen!

Das Verschwinden der Ämter in der Kraft ist die Folge und das Zeichen des Betrübens des Geistes und der Verwerfung des Wortes von Christo in der Gemeinde. Das Zurückkehren zur Leitung und Zucht des Geistes, die gläubige Aufnahme des ganzen Ratschlusses Gottes, wie er im Worte niedergelegt ist, und das gehorsame Eingehen darauf von Seiten der Gemeinde wird die Wiederherstellung der Ämter unfehlbar herbeiführen.

„Und die Kinder Israel seufzten über ihre Arbeit und schrieten, und ihr Schreien über ihre Arbeit kam vor Gott. Und Gott erhörte ihr Wehklagen, und gedachte an Seinen Bund ... und Er sah darein und nahm Sich ihrer an. (1. Mose 2, 24 f.) Das waren die Geburtswehen der Gemeinde in Ägypten, die Berufung Moses führten. (1. Mose 3, 1 ff.)

O, daß die Gemeinde der Gegenwart ihres Gefängnisses, ihres Frohdienstes, ihres Mangels, ihrer Armut sich so bewußt würde, daß der Geist sie in die Wehen einer neuen Geburtsarbeit einführen könnte! Würde der Herr nicht darauf antworten? Würde er nicht geben, was sie zu ihrer Vollendung braucht?

SKRIFTER UTGIVNA AV INSAMLINGSSTIFTELSEN FÖR PINGSTFORSKNING

1. Bertil Carlsson, *Organisationer och beslutsprocesser inom Pingströrelsen* (2008); nyutgåva
2. Bertil Carlsson, *Organizations and Decision Procedures within the Swedish Pentecostal Movement* (2008); nyutgåva
3. Bertil Carlsson, *Vårt behov av sanning* (2008)
4. Carl-Erik Sahlberg, *Pingströrelsen och tidningen Dagen – från sekt till kristet samhälle 1907–1963* (2009); nyutgåva
5. Carl-Erik Sahlberg, *Pingströrelsen, kyrkorna och samhället – en studie kring tidningen Dagen 1964–1974* (2009); nyutgåva
6. Rhode Struble, *Den samfundsfria församlingen och de karismatiska gåvorna och tjänsterna. Den svenska pingströrelsens församlingssyn 1907–1947* (2009); nyutgåva
7. *Pingstväckelsens riktlinjer* (2016/2009); nyutgåva, redaktionell text uppdaterad 2016
8. Börje Norlén och Georg Kjellberg, *Latter Rain-väckelsen i Östermalms Fria Församling på 1950-talet* (2010); nyutgåva
9. Joel Halldorf, *Regn, regn färdas över oss. Algot Niklasson och förnyelseväckelsen inom svensk pingströrelse 1950–1951* (2010); nyutgåva
10. Torsten Bergsten, *Pingströrelsen förr och nu. Valda publikationer 1947–2002 med anknytning till Pingströrelsens historia och tankevärld* (2010)
11. Marianne och Roland Gäreskog, *Lewi Pethrus i konflikt. Om några konflikter år 1929 mellan Lewi Pethrus och kända personer inom Pingströrelsen* (2010)
12. Nils-Eije Stävare, *Georg Gustafsson – församlingsledare, predikant och förebedjare inom den svenska Pingströrelsen* (2011); nyutgåva
13. Marianne och Roland Gäreskog, *Sprängbataljonen. En tidig pingströrelse* (2011)
14. Magnus Wahlström, *Forskning och självreflektion i Pingströrelsen 1973–2008. En sammanställning av reaktioner i tidningar och tidskrifter på flera av de större forskningsarbeten som gjorts inom Pingströrelsen* (2012)

15. Carl-Gustav Carlsson, *Människan, samhället och Gud. Grunddrag i Lewi Pethrus kristendomsuppfattning* (2013); nyutgåva
16. Roland Gäreskog, *Pingstväckelsen inom Metodistkyrkan i Sverige åren 1907–1922* (2013)
17. Roland Gäreskog, *Andrew Ek. Några skeden i hans liv som missionär, predikant och nödhjälpsarbetare* (2015)
18. Magnus Wahlström (red), *Andens dop och nådegåvorna. Ett ekumeniskt »pingstmöte« i Stockholm 1918. Referat från mötet med efterskrift om ekumeniska ansatser i den unga pingstväckelsen.* (2016)
19. Roland Gäreskog, *Om Pingstväckelsens riktlinjer. Anteckningar om skriften och den tidiga pingstväckelsen i Tyskland* (2016)